

לקוטי תורה • פרשת חקת • מאמר 2

א ביאור ע"פ זאת חקת כו'

ביאור על "זאת חוקת" וכו'

בפסוק "זאת חוקת התורה אשר צוה הוי' לאמר", השם מכוון לעתיק, ו"צוה" פירושו חיבור (צוותא): באמצעות הפרה האדומה מתחבר שורש התורה ה"חקוק" בכתר אל "לאמר", חכמה. אפר הפרה, הכולל בתוכו את כל דרגות הבריאה, הוא ה"רצוא" של הנשמה כלפי מעלה, והמים החיים שמכתר הם ה"שוב"; רק כוח זה, שלמעלה מחכמה, יכול להפוך טמא לטהור.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/chukas/2

הנקודה

בפסוק "זאת חוקת התורה אשר צוה הוי' לאמר", השם מכוון לעתיק, ו"צוה" פירושו חיבור (צוותא): באמצעות הפרה האדומה מתחבר שורש התורה ה"חקוק" בכתר אל "לאמר", חכמה. אפר הפרה, הכולל בתוכו את כל דרגות הבריאה, הוא ה"רצוא" של הנשמה כלפי מעלה, והמים החיים שמכתר הם ה"שוב"; רק כוח זה, שלמעלה מחכמה, יכול להפוך טמא לטהור.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הביאור נפתח בכלל של האידרא, שלפיו שני שמות הוי' בפסוק אחד מכוונים לז"א ולעתיק. ב"אשר הוי' צוה לאמר", אותיות שמו של עתיק מתחברות ל"לאמר", חכמה, כשם שעשרת הדיברות התחברו לעשרת המאמרות. הפרה האדומה פועלת חיבור זה. כל ארבע דרגות הבריאה נכללות בה: הפרה החיה, הארו והאזוב הצומחים, ותולעת השני, שכוחה בפי; ואילו בשורשן הסדר הפוך, שכן האותיות, ה"דומם", נובעות מכתר, שלמעלה מחכמה. השרפה משחררת את ניצוצות התוהו שבקליפת נוגה מן הרע שבה, בדומה לאדם שמכלה את התאוה לענייני העולם, עד שרצון הנפש הבהמית נעשה לאהבת ה'. המים החיים שנותנים על האפר, ה"רצוא", הם ה"שוב" של לימוד התורה, הנמשך מכתר, והאפר נשאר על גבי המים כדי שהרצוא לא יכבה. תולעת השני, דיבור התורה והתפילה ששורשו בעתיק, שאין בו "אחוריים", מונעת מהקליפות את יניקתן. "חוקה" פירושה חקיקה: התורה חקוקה בכתר וכתובה בחכמה ובינה. רק מכתר, היחיד, יכול הטמא להיעשות טהור; לכן פניו של משה החוויר עד פרשת פרה אדומה.

מבנה

1	שני שמות ומשמעותו של "לאמר"	11-3
	הוי' הראשון הוא ז"א והשני הוא עתיק. "לאמר" הוא חכמה, אמירה, האמירה הפנימית שלמעלה מן הדיבור של בינה, כפי שפירש המגיד את עשרת הדיברות; "צוה" פירושו "חיבור", ואותיות של עולם עליון נעשות מקור לחכמה שלמטה.	
2	דומם, צומח, חי ומדבר	12-4
	כל דרגה עליונה כוללת את הדרגות שמתחתיה. בנפש, האותיות הן דומם, המדות צומחות, השכל חי, וכתר, מקור הדיבור, הוא מדבר; למעלה, האותיות הן "אבנים" וז"א הוא הצומח, והארו והאזוב כוללים את שתי הדרגות הללו. בשורשן הסדר הפוך: האותיות נובעות מאוירא ורדל"א, שלמעלה מחכמה.	
3	האפר, הקו השמאלי וקליפת נוגה	13-19
	האפר הוא מיין נוקבין מכל הדרגות, והמים החיים הם מיין דוכרין: רצוא ושוב. כוחות החיצוניים ניזונים מן הקו השמאלי; הפרה, הצד הנקי של נוגה, מוכנת מחוץ למחנה, דמה מוזה לכיוון קודש הקודשים וגופה נשרף, עד שנשארת תמציתה, ניצוצות התוהו, כאשר "פרה" נעשית "אפר".	
4	שרפת תאוותיה של הנפש הבהמית	20-23
	מפשיטים את המדות של הנפש הבהמית מתאוות העולם, עד שעצם הרצון שלה נעשה לאהבת ה', "בשני יצריך", למעלה מן היצר הטוב. אחר כך בא ה"שוב", המים החיים של לימוד התורה בכלי האותיות שלה, ואילו האפר נשאר למעלה כדי שהאש לא תכבה.	

תולע, הקשורה באותיות ובגימטרייה לקרבן התמיד ולשם בן מ"ב, היא כוח של גבורה המפריד בין הקדושה לטומאה. כוחה בפה: תפילה ותורה הנאמרות בפה, ששורשן בכתר, ה"יד הרמה". גאוה קדושה מעוררת את "ה' נשגב לבדו", פני עתיק, שממנו אינם יכולים לקבל בעלי הגאוה ופרעה, הנמשכים רק מן ה"אחוריים".

"חוקת" פירושה חקיקה. כתר דומה לאותיות החקוקות באבן חן, שהן חלק ממנה עצמה ונחשכות רק מעט; חכמה ובינה דומות לאותיות דיו המסתירות את הקלף, התורה שבכתב, העשויה אש שחורה על גבי אש לבנה. באמצעות הפרה מתגלה השורש החקוק בתורה שבכתב, ולכן אמר שלמה: "רחוקה היא ממני".

חכמה יכולה לברר טוב מתוך רע בלבד; הפיכת טמא לטהור, כמו בטומאת המוות שבאה משבירת הכלים, מצריכה את כתר, עץ החיים והיחיד. לכן "חכמה" היא קודשים ו"דעת" היא טהרות, ופניו של משה החווירו עד פרשת הפרה; בהמשך מובאות הפניות למקורות.

מו ש ג ים

רצוא ושוב רצוא ושוב

הכיסופים של הנשמה לעלות כלפי מעלה, ושובה לפעול למטה. אפר הפרה הוא הרצוא; המים החיים הניתנים עליו הם השוב, באמצעות לימוד התורה, מבלי לכבות את הרצוא.

אמירה ודיבור אמירה ודיבור

אמירה היא אמירת הלב הפנימית שבחכמה; דיבור הוא דיבור הנשמע לזולת ומגלה לו, שבבינה. לכן "לאמר" מכוון לחכמה.

דומם, צומח, חי ומדבר דומם צומח חי מדבר

ארבעת סוגי הבריאה, שכל אחד מהם כולל את הדרגות שמתחתיו: בנפש, אותיות, מדות, שכל ומקור הדיבור שבכתר. בשורשן הסדר הפוך.

קליפת נוגה קליפת נוגה

התחום שבין הקדושה לקליפות הטמאות, המערב טוב ורע, ושורש התאוה המותרת כשהאדם רודף אחריה לתועלת עצמו. תמציתה היא ניצוצות התהוה, המשתחררים באמצעות השרפה.

מיינ נוקבין ומיינ דוכריין מיינ נוקבין ומיינ דוכריין

העלייה מלמטה המעוררת תגובה, והשפע היורד מלמעלה כמענה: כאן, האפר והמים החיים.

אותיות חקיקה ואותיות הכתב אותיות חקיקה ואותיות הכתב

אותיות חקוקות הן חלק מן האבן עצמה; אותיות כתובות הן דיו, דבר זר לקלף שמסתיר אותו. כתר הוא הסוג הראשון, וחכמה ובינה הן הסוג השני.

עתיק, כולו פנים עתיק

הדרגה הפנימית ביותר בכתר, שאין בה כלל "אחוריים", ולכן הקליפות, הניזונות רק מן האחוריים, אינן מקבלות ממנה דבר.

שני שמות ומשמעותו של "לאמר"

1 א ביאור ע"פ זאת חקת¹ כו'. הנה מבואר באדרא (קל"ח ע"ב) שבכל מקום שנמצא שם הוי' ב' פעמים

ביאור על "זאת חוקת" וכו'. והנה מבואר באידרא (קל"ח ע"ב), שבכל מקום שבו מופיע שם הוי' פעמיים

המאמר הוא ביאור על פתיחת פרשת חוקת, "זאת חוקת התורה". הוא פותח בכלל מאידרא רבא שבזהר: כששם הוי' מופיע פעמיים, שני השמות אינם מתייחסים לאותה בחינה.

בפסוק אחד הפי' הוא דהשם הראשון הוא בז"א והב' הוא בעתיק² ואע"ג [ואף על גב] דהכל אחד אך הוא

בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע

בפסוק אחד, הכוונה היא שהשם הראשון הוא בז"א והשני בעתיק. ואף על פי שהכול אחד, מדובר בכל זאת בבחינות של ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין.

שם הוי' הראשון מתייחס לז"א, תצורת המדות האלוניות, והשני לעתיק, הבחינה הפנימית ביותר שבכתר, שלמעלה מאצילות. ה' אחד, אך שני השמות מבטאים שתי דרכים שבהן אורו מתייחס לעולמות: ממלא כל עלמין, האור הנכנס בכל עולם וממלא אותו לפי מידתו, וסוכב כל עלמין, האור שנותר מעבר לעולמות.

(ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פי' מקץ³ ע"פ כי אתה נרי⁴ הוי' והוי' יגיה חשכי דג"כ הפי' ב' שמות הוי'

כנ"ל, אך שם שני השמות הם סמוכים זה לזה ממש, אך כאן אע"פ [אף על פי] שאינן סמוכין רק

(ועיינו לעיל בפרשת מקץ, על הפסוק "כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי", שגם שם הכוונה היא לשני שמות הוי', כנזכר לעיל. אלא ששם שני השמות סמוכים ממש זה לזה, ואילו כאן, אף שאינם סמוכים אלא

ההערה שבסוגריים מפנה למאמר תורה אור בפרשת מקץ על הפסוק "כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי" (שמואל ב כב, כט), המפרש גם הוא את שני השמות באותו אופן. בפסוק ההוא שני השמות מופיעים זה לצד זה; בפסוק שבפרשת חוקת מפרידות ביניהם כמה מילים.

שהם בפסוק אחד מ"מ הפי' הוא חד לז"א וחד לעי"ק [לעתיקא קדישא]⁵ וכמ"ש בביאור האדרא מהאריז"ל

[מהאריז"ל זכרוננו לברכה] שם ובהגהות הרב ר' [רבי] צמח שם כ' [כתב] שאינו כלל גמור בכל הפסוקים אלא

כשיש בפסוק הבנה לסבול כלל זה כו').

שהם מופיעים באותו פסוק, בכל זאת הכוונה היא שאחד לז"א ואחד לעתיקא קדישא, וכמו שכתוב בביאור האידרא של האריז"ל שם. ובהגהות הרב ר' צמח שם כתב שאין זה כלל מוחלט בכל הפסוקים, אלא רק כאשר משמעות הפסוק יכולה לשאת כלל זה וכו').

בפסוק שבפרשת חוקת מפרידות כמה מילים בין שני השמות, ובכל זאת האריז"ל, בפירושו לאידרא, מחיל את הכלל על כל פסוק שבו שם הוי' מופיע פעמיים. הגהת רבי צמח מסייגת זאת: הכלל חל רק כאשר משמעות הפסוק מאפשרת קריאה כזאת.

וזהו וידבר הוי' אל משה⁶ דשם הוי' זה הוא בז"א. זאת חקת התורה⁷ אשר צוה⁸ הוי' היינו שם הוי' דעתיק לאמר הוא בחי' חכמה שנקרא אמירה, וכמ"ש בזהר פ' בראשית (דכ"ב ע"א)

וזהו וידבר הוי' אל משה" — שם הוי' זה הוא בז"א. "זאת חוקת התורה אשר צוה הוי'" — כלומר, שם הוי' של עתיק. "לאמר" היא בחינת חכמה, הנקראת אמירה, וכמו שכתוב בזהר, פרשת בראשית (כ"ב ע"א),

ב"וידבר הוי' אל משה" (במדבר יט, א), שם הוי' הוא בז"א; ואילו ב"זאת חוקת התורה אשר צוה הוי'" (במדבר יט, ב), הוא בעתיק. המילה האחרונה בפסוק, "לאמר", רומזת לחכמה, שהזהר מכנה "אמירה".

ע"פ ויאמר אלקים. הוה אמר אבא באמירה⁹ כו' והוא למעלה מבחי' הדבור שהוא מבחי' בינה.

על הפסוק "ויאמר אלקים": "הוה אמר אבא באמירה" וכו'. והיא למעלה מבחינת הדיבור, שמקורה בבינה.

בתיאור הבריאה שבוזהר, אבא (חכמה) "אומר" לאמא (בינה) באמירה פנימית ושקטה, ובינה מוציאה אותה לפועל. לכן אמירה גבוהה מדיבור, שמקורו בבינה.

וכמו שפ"י המגיד נ"ע [נשמתו עדן] במ"ש גבי עשרת הדברות וידבר אלקים¹⁰ את¹¹ כל הדברים האלה לאמר

וכמו שפירש המגיד נ"ע את הכתוב בעשרת הדיברות: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר",

המגיד ממזריטש, רבו של אדמו"ר הזקן, פירש את הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" (שמות כ, א), הפותח את עשרת הדיברות. בפסוק מופיעים שני הפעלים: "וידבר" ו"לאמר".

דהיינו שהקב"ה חיבר וקשר את עשרת הדברות אל בחי' לאמר היינו עשרה מאמרות שנאמרו בשימ"ב [בששת ימי בראשית]. וכמ"ש בזהר ויקרא (ד"א ע"ב)¹² איך עשרת הדברות מכוונים נגד עשרה

מאמרות.^{13, 14}

כלומר, שהקב"ה חיבר וקשר את עשרת הדיברות לבחינת "לאמר", היינו לעשרה מאמרות שנאמרו בששת ימי בראשית. וכמו שכתוב בזהר, ויקרא (י"א ע"ב), שעשרת הדיברות מכוונים כנגד עשרה מאמרות.

לפי פירוש המגיד, "וידבר" מתייחס לעשרת הדיברות ו"לאמר" לעשרה מאמרות שבהם נברא העולם בששת הימים; הקב"ה חיבר את אלה לאלה. גם בזהר, ויקרא, מוצבים "עשרה מאמרות שבהם נברא העולם" כנגד "עשרה מאמרות שבהם ניתנה התורה, והם עשרת הדיברות".

אך ההפרש בין דבור לאמירה הוא כי אמירה הוא בלב ודבור הוא בפה שהוא בחי' ההתגלות לזולתו.

אך ההבדל בין אמירה לדיבור הוא שאמירה היא בלב, ואילו דיבור הוא בפה — בחינת גילוי לזולת.

אמירה היא האמירה הפנימית של הלב, כמו כשאדם "אומר בלבו". דיבור הוא דיבור בפה, שתכליתו לגלות את מחשבתו למישהו אחר.

כך עדי"מ למעלה יש ב' בחי' עשרה מאמרות ועשרת הדברות.¹⁵ עשרה מאמרות הם בחכמה דאצי" וכנ"ל בשם הזהר בראשית (דכ"ב).

כך גם למעלה, בדרך משל, יש שתי בחינות: עשרה מאמרות ועשרת הדיברות. עשרה מאמרות הם בחכמה דאצילות, כנוצר לעיל בשם הזהר, בראשית (22).

אותן שתי בחינות קיימות גם למעלה. עשרה מאמרות שבהם נברא העולם שייכים לחכמה דאצילות, בהתאם לדברי הזהר שהובאו לעיל, שאבא אומר באמירה.

ועשרת הדברות הוא בבינה שהוא בחי' התגלות [וכ"מ [וכן משמע] באדרא (דקלי"ג ריש ע"א)¹⁶ עיין שם מענין אמירה ודיבור¹⁷ וכ"כ [וכן כתב] במק"מ [במקדש מלך] בויקרא שם

ועשרת הדיברות הם בבינה, שהיא בחינת גילוי. [וכך משתמע באדרא (תחילת 133a)]; עיינו שם בענין אמירה ודיבור. וכך כתב גם מקדש מלך על ויקרא שם,

עשרת הדיברות, שנאמרו בקול לכל ישראל, שייכים לבינה — הבחינה שבה הדברים באים לידי גילוי. גם באדרא רבא מופיע אותו הבדל, כפי שמוכח בהערת קה"ת: אמירה אינה צריכה להגביה את הקול, ואילו דיבור מרים את הקול ומכריז; גם מקדש מלך, פירוש על הזהר, אומר כך בשם רבי חיים ויטאל.

בשם הרח"ו [הרבי חיים ויטאל], וקרוב לזה מבואר בפרדס ש"ב [של בינונים] פ"ה, ועיין עוד מענין אמירה ודיבור בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ אמור¹⁸ ועמ"ש ע"פ ובבואה לפני המלך¹⁹ אמר²⁰ עם הספר כו'.

בשם הרח"ו. ודבר קרוב לכך מבואר בפרדס, שער 2, פרק 5. ועיינו עוד בענין אמירה ודיבור בהרמ"ז, בתחילת פרשת אמור; וראו גם את מה שכתוב על הפסוק "ובבואה לפני המלך אמר עם הספר" וגו'.

מקורות נוספים: פרדס רימונים של רבי משה קורדובירו, הדן בעשרת הדיברות ובעשרה מאמרות כעשר הספירות, והרמ"ז (רבי משה זכותו) על הזהר בתחילת פרשת אמור. את המאמר על אסתר 9:25 הנזכר כאן ("אמר עם הספר") לא מצאו, כפי שצוין בהערת קה"ת.

ולכן נאמר בעשרת הדברות וידבר אלקים כו' לאמר. שחיבר את עשרת הדברות שמבחי' בינה לאמר לבחי' ע"מ [עשרה מאמרות] דחכמה [כי חו"ב [חכמה ובינה] הם תרין ריעין כו',²¹

ולכן נאמר בעשרת הדיברות: "ידבר אלקים" וגו', "לאמר" — שהוא חיבר את עשרת הדיברות, שמבחינת בינה, אל "לאמר", אל בחינת עשרה מאמרות שבחכמה. [שהרי חכמה ובינה הן "תרין ריעין" וגו';

חכמה ובינה הן "תרין ריעין", שני רעים שאינם נפרדים לעולם, ולכן אפשר לחבר את עשרת הדיברות, שמבחינת בינה, אל עשרה מאמרות, שמבחינת חכמה. החיבור הזה הוא מה שמבטאת המילה "לאמר" בתחילת עשרת הדיברות.

ובזה מתורץ הלאמר דבעשרת הדברות שהוא מיותר לכאורה. כיון שכל ישראל שמעו מפי הקב"ה.

עמשי"ל [עיין מה שכתוב לעיל] מזה בשה"ש [בשיר השירים] בד"ה ששים המה מלכות²². [23, 24, 25]

ובכך מתורצת המילה "לאמר" שבעשרת הדיברות, שנראית לכאורה מיותרת, שהרי כל ישראל שמעו אותן מפי הקדוש ברוך הוא. ראו מה שנכתב על כך לעיל בשיר השירים, במאמר המתחיל "ששים המה מלכות".

כך מתיישבת שאלה ידועה: בדרך כלל "לאמר" פירושו לומר לאחרים, כמו כאשר משה מסר את דברי ה', אך כאן כל ישראל שמעו את עשרת הדיברות ישירות מפי ה'. כאן "לאמר" פירושו החיבור לחכמה, והמאמר "ששים המה מלכות" בשיר השירים מעלה את השאלה הזאת עצמה.

2 והנה צוה הוא לשון צוותא שהוא ענין התקשרות והתחברות וזהו הפי' אשר צוה הוי' לאמר להיות התקשרות והתחברות הוי' דעתיק לבחי' לאמר הוא החכמה

והנה, ציווה הוא לשון צוותא, שפירושה התקשרות והתחברות. וזהו פירוש "אשר ציווה הוי' לאמור": שתהיה התקשרות והתחברות של הוי' דעתיק עם בחינת "לאמור", שהיא חכמה;

הפועל "ציווה" נדרש מלשון "צוותא", כלומר חיבור, ולכן "אשר ציווה הוי' לאמור" מתאר קשר. הוי' דעתיק מתחבר ל"לאמור", שהיא חכמה.

והיינו המשכת וגילוי סכ"ע [סובב כל עלמין] בממכ"ע [בממלא כל עלמין], והיינו ג"כ שיהיה המשכת התורה ממקורה ושרשה שלמעלה מהחכמה בחכמה כי אורייתא מחכמה נפקת²⁶ אבל שרשה גבוה למעלה מהחכמה וממשיכים ממקורה ושרשה בח"ע [בחכמה עילאה].

כלומר, המשכה וגילוי של סובב כל עלמין בתוך ממלא כל עלמין. וגם פירוש הדבר הוא שתהיה המשכה של התורה ממקורה ושרשה, שלמעלה מחכמה, אל תוך חכמה. שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", אך שורשה גבוה למעלה מחכמה, וממשיכים את התורה ממקורה ושרשה אל החכמה העילאה.

הקשר הזה הוא האופן שבו סובב כל עלמין, האור שלמעלה מהעולמות, נמשך לתוך ממלא כל עלמין, האור שבתוכם. הזוהר אומר "אורייתא מחכמה נפקת", אך שורש התורה גבוה מחכמה; ההתקשרות ממשיכה את התורה משורשה אל החכמה העילאה.

ועמ"ש ע"פ ואהיה אצלו אמון²⁷ בענין אני תורתך שעשעתי כו' ועל המשכה זו נאמר אשר צוה הוי' לאמר וכנ"ל.²⁸

ועיין במה שכתוב על הפסוק "ואהיה אצלו אמון", בעניין "אני תורתך שעשעתי" וכו'. ועל המשכה זו נאמר "אשר ציווה הוי' לאמור", כנזכר לעיל.

ההפניה היא למאמר על הפסוק "ואהיה אצלו אמון" (משלי ח, ל), שבו התורה מתארת את עצמה כתענוג של ה' עוד לפני בריאת העולם. גם שם מדובר בשורש התורה שלמעלה מחכמה, שהמילים "אשר ציווה הוי' לאמור" ממשיכות אותו.

ו ביאור הענין הוא כי יש ד' בחי' טנת"א [טעמים נקודות תגין אותיות] טעמים בחכמה²⁹ ונקודות בכינה ותגין בז"א ואותיות במלכות.³⁰

ו. ביאור העניין הוא שיש ארבע בחינות: טעמים, נקודות, תגין ואותיות — טעמים בחכמה, נקודות בכינה, תגין בז"א ואותיות במלכות.

כדי לבאר את ההתקשרות, אדמו"ר הזקן משתמש בארבעת המרכיבים של מילה בתורה: טעמים, נקודות, תגין ואותיות. בקבלה הם מקבילים לחכמה, כינה, ז"א ומלכות, מן הפנימי ביותר — הניגון — ועד לחיצוני ביותר — האותיות.

3 והנה הגם שחכמה הוא בחי' טעמים אעפ"כ [אף על פי כן] לגבי העולם שלמעלה ממנו היא בחי' מקבל מאותיות שבעולם העליון

והנה, אף שחכמה היא בחינת הטעמים, בכל זאת ביחס לעולם שלמעלה ממנה היא בחינת מקבל מאותיות העולם העליון.

חכמה היא בחינת הטעמים, הגבוהה מבין ארבע הבחינות בעולם שלה. אך ביחס לעולם שלמעלה ממנה היא מקבלת, ומה שהיא מקבלת ממנו הן האותיות, הדרגה הנמוכה ביותר של אותו עולם עליון.

כי בחי' אותיות שבעולם העליון נעשים מקור החכמה לעולם התחתון כמו מלכות דאצי' שנעשית עתיק לבריאה כו' וכמו עד"מ דבור הרב נעשה מקור לשכל התלמיד.

כי בחינת האותיות שבעולם העליון נעשית מקור החכמה של העולם התחתון, כמו שמלכות דאצילות נעשית עתיק לבריאה וכו'; וכמו למשל, דיבורו של הרב נעשה מקור לשכלו של התלמיד.

בקבלה, הדרגה הנמוכה ביותר של עולם עליון נעשית הדרגה הגבוהה ביותר של העולם שמתחתיו: מלכות דאצילות נעשית עתיק, הכתר הפנימי, של עולם הבריאה. כך גם דבריו המדוברים של הרב, הביטוי החיצוני ביותר של שכלו, נעשים נקודת המוצא להבנת התלמיד.

וזהו אשר צוה הוי' היינו בחי' דבור ואותיות שם הוי' שלמעלה מאצילות מזה נעשה בחי' לאמר מקור לחכמה דאצילות

וזהו "אשר ציווה הוי'": היינו, בחינת הדיבור והאותיות של שם הוי' שלמעלה מאצילות. מהן נעשית בחינת "לאמר", מקור לחכמה דאצילות.

בפסוק, "אשר ציווה הוי'" מתייחס לדיבור ולאותיות של שם הוי' שלמעלה מאצילות. אותיות אלה נעשות בחינת "לאמר", המקור לחכמה דאצילות.

(ועמ"ש בפי שלח ע"פ ועתה יגדל³¹ כו' כאשר דברת לאמר,³² ובפרשה במדבר בד"ה וארשתיך לי בפי את ה' האמרת היום³³ ועמ"ש בפי ברוך שאמר והיה העולם):

(ועיין מה שכתוב בפרשת שלח על הפסוק "ועתה יגדל" וכו', "כאשר דיברת לאמר"; ובפרשת במדבר, במאמר המתחיל "וארשתיך לי", על פירוש "את ה' האמרת היום"; ועיין מה שכתוב על פירוש "ברוך שאמר והיה העולם").

הסוגריים מפנים למקומות נוספים העוסקים ב"לאמר" ובאמירה: המאמר בפרשת שלח על "ועתה יגדל" נא כוח ה' כאשר דיברת לאמר; המאמר "וארשתיך לי", על "את ה' האמרת היום", פועל מאותו שורש של אמירה; והביאור ל"ברוך שאמר והיה העולם".

קטע 2 • 41-12

דומם, צומח, חי ומדבר

4 ב והנה כ"ז [כל זה] היה נמשך ע"י מעשה פרה אדומה. דהנה כתיב ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה³⁴ כו' ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי.^{35, 36}

2. והנה, כל זה נמשך באמצעות מעשה הפרה האדומה. שהרי נאמר: "ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה" וכו'; וכן: "ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי".

סעיף 2 נפתח בקביעה שכל החיבור שתואר לעיל נעשה באמצעות הפרה האדומה (במדבר י"ט). הפסוקים מתארים עץ ארז, אזוב ושני תולעת המושלכים אל שרפת הפרה, ואת האפר הנלקח עבור אדם שנטמא במגע עם המת, כש"מים חיים" — מי מעיין — ניתנים עליו בכלי.

5 ולהבין זה יש להקדים כי הנה נודע שיש ד' בחי' מדבר חי צומח דומם³⁷ [שהם ג"כ כנגד ד' בחי' טנת"א [טעמים נקודות תגין אותיות]]³⁸ והעליון מהם כולל את התחתון ג"כ.³⁹

כדי להבין זאת, יש להקדים ולומר שכידוע יש ארבע בחינות: מדבר, חי, צומח ודומם [שהן גם כנגד ארבע בחינות טעמים, נקודות, תגין ואותיות]; והבחינה העליונה שבהן כוללת גם את הבחינה התחתונה.

ארבעת סוגי הבריאה במחשבה הקלאסית הם המדבר — האדם, החי — בעלי החיים, הצומח — הצמחים, והדומם — המינרלים. עץ חיים מקשר אותם לארבע הבחינות טעמים, נקודות, תגין ואותיות, וכל סוג עליון כולל בתוכו את הסוגים שמתחתיו.

כמו הנה הדומם שהוא בחי' האחרונה ותחתונה מד' בחי' הנ"ל ע"כ אינו רק בבחינתו לבד שהוא דומם אבל בחי' צומח חי כו' הוא בבחי' הסתלקות ממנו.

לדוגמה, הדומם, שהוא הבחינה האחרונה והנמוכה ביותר מבין ארבע הבחינות שהוזכרו לעיל, נמצא משום כך רק בבחינה שלו עצמו — דומם; ואילו בחינות הצומח, החי וכו' נמצאות אצלו במצב של הסתלקות.

לדומם, בהיותו הנמוך ביותר, יש רק את הבחינה שלו עצמו. הצמיחה והחיות "מסתלקות" ממנו: הן אינן נמצאות בו.

6 והצומח כמו האילנות והעשבים יש בהן חיות יותר מבדומם שהוא כח הצמיחה ומ"מ הוא כולל ג"כ בחי' דומם

לצומח, כגון עצים ועשבים, יש יותר חיות מאשר לדומם, והיא כוח הצמיחה; ואף על פי כן, כלולה בו גם בחינת הדומם.

בצמחים יש יותר חיות מאשר במינרלים, כלומר כוח הצמיחה. ואף על פי כן, בחינת הדומם עדיין קיימת בהם.

שהרי עצמיות העץ זולת כח הצמיחה שבו הוא כמו בחי' דומם אלא שנוסף ע"י שיש בו ג"כ כח הצמיחה

שהרי עצם העץ, מלבד כוח הצמיחה שבו, דומה לבחינת הדומם; אלא שנוסף על כך יש בו גם כוח צמיחה.

העץ, כשפרידים אותו מכוח הצמיחה שבו, הוא חומר כמו אבן; הצמיחה היא דבר שנוסף עליו.

ועל שם שנוסף בו על הדומם בחי' זו שצומח נק' צומח [וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] בסופו שהדומם אין בו רק נפש המרכבת

ומכיוון שנוספה בו על הדומם בחינה זו — שהוא צומח — הוא נקרא "צומח". [וכמו שכתוב בסוף עץ חיים, שלדומם אין אלא נפש המרכבת,

הצמח נקרא על שם מה שנוסף בו — שהוא צומח. הדברים שבסוגריים מצטטים את החלק האחרון של עץ חיים: במינרל יש רק "נפש המרכבת".

דהיינו כח ההרכבה המרכיב ומחבר בו הדי' יסודות שהוא מורכב מהם והנפש שבצומח יש בה

כלומר, כוח ההרכבה שמרכיב ומחבר בו את ארבעת היסודות שמהם הוא מורכב. ובנפש שבצומח יש

לפי המדע של אותה תקופה, כל גוף מורכב מארבעה יסודות: אש, אוויר, מים ועפר. הנפש המרכבת היא הכוח שמחזיק אותם יחד כגוף אחד. בנפש הצמח יש שתי שכבות.

ב' בחי' הא' החיצוני [החיצונים] שבו הוא הנפש המרכבת שבה כענין נפש הדומם ונוסף בה בחינה יותר פנימית [פנימיות / פנימית] הנק' נפש הצומחת⁴⁰ אבל אין בו נפש החיונית].

שתי בחינות: הראשונה, החיצונית שבו, היא הנפש המרכבת שבתוכו, בדומה לנפש שבדומם; ונוספת בה בחינה פנימית יותר, הנקראת נפש הצומחת, אך אין בו נפש חיה.].

השכבה החיצונית שלו היא אותה נפש מרכבת שיש גם באבן; השכבה הפנימית היא הנפש הצומחת. אין בו נפש חיה כמו בבעלי חיים — נפש החיים והרצון.

7 והחי יש בו כ"ז [כל זה] ונוסף ע"ז נפש החיונית והרצונית משא"כ בצומח ודומם וע"ש [ועל שם] זה נקי חי אבל מכל מקום כלול בו ג"כ בחינת צומח ודומם כי בכלל מאתים מנה.

החי כולל את כל אלה, ונוסף על כך יש בו נפש חיונית ורצונית, מה שאין כן בצומח ודומם; משום כך הוא נקרא "חיי". ובכל זאת, גם בחינות הצומח והדומם כלולות בו, שכן "בכלל מאתים מנה".

לבעלי החיים יש כל מה שיש לצמחים, ובנוסף לכך "נפש חיונית ורצונית" — הכוח לנוע מרצונם, שאין לצמחים ולדוממים; לכן הם נקראים "חיים". ובכל זאת, בחינות הצומח והדומם עדיין מצויות בהם, כפי שאומר הביטוי התלמודי: "בכלל מאתים מנה".

8 והיינו שיש חיות קטנים וגדולים והקטנים הולכים ומתגדלים וזהו בחי' צומח שיש בחי'.

כלומר, יש בעלי חיים קטנים וגדולים, והקטנים הולכים וגדלים; וזהו בחינת הצומח שבחי'.

בעלי חיים גדלים מקטנים לגדולים. הגדילה הזאת היא בחינת הצומח שבתוך היצור החי.

וגם יש בו בחי' דומם ע"ד הנ"ל שבצומח יש בחי' דומם, ויותר נראה זה בעצמות שבגוף הבעל חי⁴¹ שהן בחי' דומם מצד עצמן רק שמ"מ הן בחי' צומח וחי ג"כ.

ויש בו גם בחינת דומם, בדומה למה שנאמר לעיל, שגם בצומח יש בחינת דומם. הדבר ניכר עוד יותר בעצמות שבגוף בעל החיים: מצד עצמן הן בחינת דומם, אך בכל זאת הן גם בחינת צומח וחי.

גם בבעלי חיים יש בחינת דומם, והיא ניכרת במיוחד בעצמות, שהן כמו אבן מצד עצמן. ובכל זאת העצמות גדלות והן חלק מגוף חי, ולכן שלוש הבחינות נפגשות בהן.

והמדבר שיש בו נפש השכלית המדברת מ"מ כולל הוא ג"כ בו בחי' דצ"ח [דומם צומח חי] שהרי הוא חי והקטן מתגדל כו'.

והמדבר, שיש בו נפש שכלית מדברת, כולל בכל זאת גם את בחינות הדומם, הצומח והחי, שהרי הוא חי, והקטן גדל וכדומה.

האדם, בחינת המדבר, ניחן בנפש שכלית ומדברת, וגם הוא כולל את שלוש הבחינות התחתונות: הוא חי וגדל מילד למבוגר.

9 והנה כמו שהמדבר שהוא האדם כלול מדי' בחי' דצח"מ [דומם צומח חי מדבר] גשמיים כמו כן בכחות הנפש המדברת יש ג"כ בחי' התכללות מדצ"ח [מדומם צומח חי].

והנה, כשם שהמדבר — האדם — מורכב מארבע הבחינות הגשמיות: דומם, צומח, חי ומדבר, כך גם בכחות הנפש המדברת יש התכללות של דומם, צומח וחי.

כשם שגוף האדם כולל את ארבעת הסוגים הגשמיים, כך גם כוחות הנפש המדברת כוללים דומם, צומח וחי. בפסקאות הבאות מתברר אילו כוחות בנפש שייכים לכל אחד מהסוגים.

מחשבה ודיבור ומעשה כולם הם בחי' דומם [עיי' בד"ה אם בחקותי]⁴² שהרי מאות ודבור אחד לא יתהווה אות ודבור אחר⁴³ וכשמדבר דבור אחר זהו המשכה אחרת מכח הדבור

מחשבה, דיבור ומעשה הם כולם בבחינת דומם [ראו במאמר המתחיל "אם בחקותי"], שהרי מאות אחת וממילה אחת לא תיווצר אות אחרת או מילה אחרת; וכשאדם אומר מילה נוספת, זוהי המשכה חדשה מכוח הדיבור.

מחשבה, דיבור ומעשה הם בבחינת "דומם", מפני שאות או מילה, משנוצרו, אינן מולידות אחרות; כל מילה חדשה היא פעולה חדשה של כוח הדיבור. ההפניה שבסוגריים היא למאמר "אם בחקותי", העוסק באותיות החקוקות באבן ובאותיות הכתובות בדיו.

אבל מדבור זה שיצא ממנו לא שייך שום הגדלה וכמו שהוא כך ישאר וכן באותיות המחשבה ואין בהם גידול וצמיחה לכן נקי דומם.

אבל במילה הזאת שיצאה ממנו אין שייך כל גידול; כפי שהיא, כך תישאר. וכך גם באותיות המחשבה — אין בהן גידול וצמיחה. לכן הן נקראות דומם.

מילה, לאחר שנאמרה, נשארת בדיוק כפי שהיא ואינה גדלה, וכך גם אותיות המחשבה. מאחר שאין בהן גידול, הן נקראות דומם.

10 והמדות הם בחי' צומח⁴⁴ שיש בהם צמיחה מקטנות לגדלות למשל אצל הקטן המדות שלו לדברים קטנים וכשמתגדל יהיו המדות יותר במעלה לפי ערכו, ואפילו בגדול בתחלה המדה וההתפעלות קטנה כמו נצוץ אש ואח"כ מתרחבת ומתגדלת.

והמדות הן בחינת הצומח, שכן יש בהן צמיחה מקטנות לגדלות. למשל, אצל ילד המדות מופנות לדברים קטנים, וכשהוא מתבגר, מדותיו יהיו נעלות יותר, כהתאם למדרגתו. וגם אצל אדם מבוגר, בתחילה המדה וההתפעלות קטנות, כמו ניצוץ של אש, ואחר כך הן מתרחבות וגדלות.

הרגשות הן בחינת "צומח": הן מתפתחות מקטנות לגדלות. רגשותיו של ילד מופנות לדברים קטנים, והן מתעלות ככל שהוא מתבגר; וגם אצל אדם מבוגר הרגש מתחיל קטן, כמו ניצוץ, ואחר כך מתרחב.

והשכל הוא בחי' חי כמ"ש והחכמה תחיה⁴⁵ (ורא' [וראיה] לדבר כשכותבין השכל ומדברים השכל השכל יותר ניכר בדבור מבכתב וכ"ז [וכל זה] מחמת ששכל בחי' חי ודבור אינו כ"כ [כל כך] בחי' דומם כמעשה ע"כ ניכר השכל יותר בדבור. מ"כ).

והשכל הוא בחינת חי, כמו שנאמר: "והחכמה תחיה" (וראיה לדבר: כשכותבים רעיון וכשמדברים עליו, הרעיון ניכר יותר בדיבור מאשר בכתב. כל זה מפני שהשכל הוא בחינת חי, ואילו הדיבור אינו בחינת דומם במידה שבה המעשה הוא דומם; לכן השכל ניכר יותר בדיבור. מצאתי כתוב).

השכל הוא בחינת "חי", כפי שנאמר בקהלת: "והחכמה תחיה". ההערה מביאה לכך ראייה: רעיון מובן יותר כשהוא נאמר בדיבור מאשר כשהוא נכתב, משום שהדיבור אינו דומם במידה שבה הכתיבה, שהיא מעין מעשה, דוממת; לכן השכל החי ניכר יותר בדיבור.

וכתר שלמעלה מהשכל הוא בחי' מדבר שהדבור עצמו הוא בחי' דומם כנ"ל. אמנם בחי' מדבר הוא בחי' כתר שבו יוכל לדבר וראי' [וראיה] מהקטן שמבין כל דבר ואינו יכול לדבר עד שמתגדל מעט

וכתר, שלמעלה מן השכל, הוא בחינת מדבר; שהרי הדיבור עצמו הוא בחינת דומם, כנוכר לעיל. אולם בחינת מדבר היא בחינת כתר, שמכוחה אפשר לדבר. והראיה היא מילד קטן, שמבין כל דבר אך אינו יכול לדבר עד שהוא גדל מעט;

כתר, הבחינה שמעל השכל, מקביל לבחינת "מדבר". הדבר עשוי להיראות תמוה, שהרי הדיבור עצמו הוגדר קודם כדומם; אולם כוח הדיבור נובע מכתר, כפי שרואים אצל ילד קטן, שמבין דברים רבים עוד לפני שהוא מסוגל לדבר.

והיינו מפני שהדבור הוא ממקום גבוה יותר מהשכל המוכן ומושג וכמבואר באגה"ק [באגרת הקודש] בד"ה ויעש דוד שם.^{46, 47}

וזה מפני שהדיבור נובע ממקום גבוה יותר מן השכל המוכן והמושג, כפי שמבואר באגרת הקודש, באגרת המתחילה "ויעש דוד שם".

היכולת לדבר נובעת ממקום גבוה יותר מן השכל שהאדם מבין ומשיג. באגרת הקודש, באגרת המתחילה "ויעש דוד שם", מוסבר שהתהוות אותיות הדיבור אינה דבר שהשכל מחולל.

11 וכמ"כ [וכמו כן] יובן למעלה שבחינת אותיות מחשבה ודבור שלמעלה הם בחי' דומם ולכן נק' בס"י [בספר יצירה] אבנים שתי אבנים⁴⁸ בונות שני בתיים⁴⁹ כו',

כך גם יובן למעלה: בחינת אותיות המחשבה והדיבור שלמעלה היא בחינת דומם. לכן הן נקראות בספר יצירה אבנים: "שתי אבנים בונות שני בתיים" וכו'.

אותו מדרג קיים גם למעלה. אותיות המחשבה והדיבור האלויות הן בחינת "דומם", ולכן ספר יצירה מכנה אותיות "אבנים": "שתי אבנים בונות שני בתיים" — כלומר, אפשר לצרף שתי אותיות בשני אופנים.

והמדות עליונות הם בחי' צומח שכמו בצומח יש גידול וצמיחה כך בז"א שנק' צומח יש בו קטנות וגדלות שיש מוחין דקטנות ומוחין דיניקה ומוחין דגדלות ראשון וגדלות שני כו'.

המדות העליונות הן בחינת צומח: כשם שבצומח יש גידול וצמיחה, כך בז"א, הנקרא צומח, יש קטנות וגדלות; יש מוחין דקטנות, מוחין דיניקה, מוחין דגדלות ראשון ומוחין דגדלות שני וכו'.

המדות העליונות, ז"א, הן בחינת "צומח". ז"א מתפתח בשלבים, ממוחין דקטנות ומוחין דיניקה ועד לשלב הראשון והשני של גדלות, כשם שתודעתו של ילד מתבגרת.

וזהו ג"כ ענין עץ ארז ואזוב שהי' [שהיה] משליך לתוך שרפת הפרה שארז הוא היותר גדול שבצומח ואזוב הוא הנמוך שבמין הצומח כמ"ש מן הארז אשר בלכנון⁵⁰ ועד האזוב אשר יוצא בקיר^{51, 52}

וזהו גם עניינם של עץ הארז והאזוב שהיה משליך לתוך שרפת הפרה: הארז הוא הגדול ביותר שבצומח, והאזוב הוא הנמוך ביותר במין הצומח, כמו שכתוב: "מן הארז אשר בלכנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר".

כך מתבארים הארז והאזוב שהושלכו לשרפת הפרה. הארז הוא הגבוה שבעצים והאזוב הוא הנמוך שבצמחים, כפי שנאמר בפסוק על חכמת שלמה: "מן הארז אשר בלכנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר" (Kings 5:13 1). יחד הם כוללים את כל בחינת הצומח, את המדות.

(וכמ"ש בזהר פ' תזריע דמ"ח ע"א) (ובזהר פ' מצורע) (דנ"ג ע"ב) פי' דארז ואזוב⁵³ הוא ת"ת [תפארת] ויסוד⁵⁴ כן פי' הפרדס⁵⁵ והמק"מ [והמקדש מלך],⁵⁶ ואולם הרמ"ז [הרב משה זכות] פי' דעץ ארז הוא הדעת,

(וכמו שכתוב בזהר, פרשת תזריע, דף מ"ח ע"א) (ובזהר, פרשת מצורע, דף נ"ג ע"ב) פירושו שהארז והאזוב הם תפארת ויסוד; כך פירשו הפרדס והיכל המלך. ואולם הרמ"ז פירש שעץ הארז הוא דעת.

הזוהר על תזריע קורא את הפסוק כמתייחס לגבוה ולנמוך, והזוהר על מצורע עוסק בארז ובאזוב של טהרת המצורע. הפרדס והיכל המלך מפרשים שהארז והאזוב הם הספירות תפארת ויסוד, ואילו הרמ"ז מפרש שעץ הארז הוא דעת.

והנה בזהר שם כ' [כתב] שהם ב' ויין ובזהר פ' יתרו (דס"ח ע"א) כ' [כתב] דבי ויין הנ"ל זהו בחי' משה ויוסף⁵⁸ ושם נת' [נתבאר] דהוא יסוד אבא ויסוד ז"א, ואפשר לכוונו עם פי' הרמ"ז [הרב משה זכות]

והנה בזהר שם כתוב שהם שני וי"ן, ובזהר, פרשת יתרו (דף ס"ח ע"א), כתוב ששני הוי"ן האמורים הם בחינת משה ויוסף. ושם נתבאר שהם יסוד אבא ויסוד ז"א, ואפשר ליישב זאת עם פירוש הרמ"ז,

הזוהר שם מכנה אותם שני וי"ן, ו' עליונה וקטנה; ערכה המספרי של האות ו' הוא שש, והיא רומזת לשש המדות. בפרשת יתרו אומר הזוהר שמשה ויוסף עומדים ב"סוד אות ו' ו', שני וי"ן יחד; הדבר מתפרש כיסוד אבא ויסוד ז"א, ואפשר ליישב זאת עם פירוש הרמ"ז.

כי יסוד אבא הוא דעת דז"א והחכמה נקרא חי כמ"ש והחכמה תחיה,⁵⁹ וזהו ענין מים חיים הנובעים מתחת לארץ. כך הוא החכמה מאין תמצא⁶⁰ מבחינת כתר שנק' מקור חיים.⁶¹

כי יסוד אבא הוא דעת דז"א. והחכמה נקראת חיה, כמו שכתוב: "והחכמה תחיה"; וזהו עניינם של "מים חיים" הנובעים מתחת לארץ. כך גם החכמה: "והחכמה מאין תמצא" — מבחינת כתר, הנקרא מקור חיים.

יסוד אבא הוא דעת דז"א, ולכן אפשר לומר שהארז הוא גם דעת. החכמה נקראת "חיה", כמו "מים חיים" הנובעים מתחת לאדמה. על פי פירוש המילים "והחכמה מאין תמצא", החכמה נובעת מכתר, שהוא בחינת "אין" ונקרא "מקור חיים".

12 והכתר נקי מדבר שהוא למעלה מבחי' חי וכנ"ל שע"ז נאמר כי עמך מקור חיים.⁶² וגם נקרא בשם מדבר ע"ש [על שם] היותו מקור הדבור. אף שהדבור הוא בחינת דומם.

וכתר נקרא "מדבר", משום שהוא למעלה מבחינת חי, כפי שנזכר לעיל, ועליו נאמר: "כי עמך מקור חיים". הוא נקרא גם "מדבר" משום שהוא מקור הדיבור, אף שהדיבור הוא בחינת דומם.

כתר נקרא "מדבר" תחילה משום שהוא למעלה מבחינת "חי" — חכמה: על כתר נאמר "כי עמך מקור חיים" (תהלים לו, י), והוא מקור החיים של חכמה. הוא נקרא גם "מדבר" משום שהוא מקור הדיבור. הדבר מעורר תמיהה, שהרי הדיבור הוגדר קודם לכן כדומם.

אלא משום דנעוץ תחלתן בסופן⁶³ וסופן בתחלתן⁶⁴ דייקא שהמלי' שרשה מכתר ולכן בע"ס [בעשר ספירות] דא"ח [דאור חוזר] המלי' הוא כתר כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] ולכך המלך לובש הכתר והעטרה.

אלא [הדבר הוא] משום ש"נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן", ובדיוק: שורש מלכות הוא בכתר. לכן בעשר ספירות של אור חוזר מלכות היא כתר, כפי שכתוב בעץ חיים; ומשום כך המלך לובש את הכתר והעטרה.

התשובה היא העיקרון שבספר יצירה: "סופן נעוץ בתחלתן ותחלתן בסופן". שורשה של מלכות, הספירה הנמוכה ביותר, הוא בכתר, הספירה העליונה ביותר; בסדר האור החוזר, העולה מלמטה, מלכות ניצבת במקום כתר. לכן המלך, בחינת מלכות, לובש את הכתר, בחינת כתר.

לכן שרש הדבור נמשך מבחינת כתר דוקא שנק' ע"ש [על שם] זה מדבר ולכן האותיות הם מקיפ"י [מקיפים] על השכל ומלבישים אותו כי שרשם מלמעלה מהחכמה.

לכן שורש הדיבור נמשך דוקא מבחינת כתר, שנקרא על שם זה "מדבר". לכן האותיות מקיפות את השכל ומלבישות אותו, כי שורשן למעלה מחכמה.

הדיבור שייך למלכות, ושורשו בכתר; משום כך כתר נקרא "מדבר". מאותה סיבה האותיות, אף שהן למטה מן השכל, מקיפות אותו ומלבישות אותו, שכן שורשן למעלה מחכמה.

וע"כ אותיות התורה שרשם מבחי' ומדרגה גבוה יותר מהחכמה שבהן דאורייתא מחכמה נפקת⁶⁵ והאותיות שרשם מבחינה שלמעלה מהחכמה כו'.

לכן שורש אותיות התורה הוא בדרגה גבוהה יותר מן החכמה שבהן; שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", ואילו שורש האותיות הוא בבחינה שלמעלה מחכמה וכו'.

שורש אותיות התורה גבוה מן החכמה שהן נושאות. חכמת התורה "נפקת מחכמה", אך האותיות שלה באות מלמעלה מחכמה.

(ובזה א"ש [אתי שפיר] הא דע"ה [דעם הארץ] עולה לתורה ומברך אע"פ [אף על פי] שאינו מבין פי המלות אלא משום דהקריאה באותיות תשכ"כ [תורה שבכתב] נקרא קורא בתורה אף שאינו מבין כלל פי המלובש בהן וכמ"ש במ"א.

(ובכך מובן היטב מדוע אדם שאינו יודע עולה לתורה ומברך, אף שאינו מבין את פירוש המילים: קריאת האותיות של תורה שבכתב נקראת קריאה בתורה, אף שאינו מבין כלל את הפירוש המלובש בהן, כפי שמוסבר במקום אחר.)

כאן נפתחת בסוגריים דוגמה הלכתית, הנמשכת לאורך זמן: אדם שאינו יודע ואינו מבין את המילים יכול לעלות לתורה ולברך. קריאת האותיות של תורה שבכתב עצמה נקראת "קריאה בתורה", גם בלי להבין את הפירוש המלובש בהן.

ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בפ' בראשית בד"ה ויצר מענין שייכות בחי' דומם למדבר דוקא שלכן גוף של אדה"ר [אדם הראשון] היה תחלה בחי' דומם כוי ע"ש, ואע"ג [ואף על גב] שנת' [שנתבאר] למעלה שהמדבר כולל כל הגי' בחי' דצי"ח [דומם צומח חי] וכן החי כולל ג"כ צומח ודומם.

וראו מה שנכתב לעיל בפרשת בראשית, במאמר המתחיל "ויצר", על הקשר שבין בחינת דומם למדבר דוקא, ומשום כך גופו של אדם הראשון היה תחילה כבחינת דומם וכוי, עיינו שם. ואף על פי שהתבאר לעיל שהמדבר כולל את שלוש הבחינות דומם, צומח וחי, וגם החי כולל צומח ודומם,

המאמר על "ויצר" בפרשת בראשית שבתורה אור קושר בין הדומם למדבר: גופו של אדם הראשון היה תחילה דומם, לפני שנכנסה בו הנשמה המדברת. מכאן מתחילה שאלה: נאמר שכל דרגה עליונה כוללת את הדרגות שמתחתיה.

וכן הצומח כולל בחי' דומם עד"מ המדות שנק' צומח כוללים ג"כ בחי' דומם היינו בחי' אותיות כי בהתפעלות המדה כלול בה בחי' אותיות בהעלם.

וכן הצומח כולל את בחינת הדומם. למשל, מדות, הנקראות צומח, כוללות גם את בחינת הדומם, כלומר את בחינת האותיות, שכן בהתעוררות המדה כלולה בה בחינת האותיות בהעלם;

לכן הרגשות, בחינת "צומח", כוללים את בחינת "דומם" — האותיות. כשהרגש מתעורר, מילים כבר טמונות בו בהעלם.

והשכל שהוא בחי' חי כלול בו ג"כ בחי' צומח ודומם שהן המדות שבשכל והאותיות, וזהו ענין מלוי יו"ד שהוא וי' ד' הוא"ו הוא ששה מדות והדי' הוא בחינת דבור שהיו כלולים תחלה ביי [ביה] שהוא חכמה ואח"כ צמחו המדות ונולדו מהשכל כוי

וגם בשכל, שהוא בחינת חי, כלולות בחינות צומח ודומם — המדות שבשכל והאותיות. זהו ענין המילוי של יו"ד, שהוא ויו דל"ת: ויו היא שש המדות, ודל"ת היא בחינת הדיבור. הן היו כלולות תחילה ביו"ד, שהיא חכמה, ולאחר מכן המדות צמחו ונולדו מן השכל וכוי;

השכל, בחינת "חי", כולל את שניהם: את הרגשות שבתוך השכל ואת האותיות. הדבר מתבטא במילוי של האות יו"ד (י"ד): היו"ד היא חכמה, ובמילוי שלה מופיעות ויו, שש המדות, ודל"ת, הדיבור. תחילה הן היו כלולות בחכמה, ובהמשך המדות "צמחו" ממנה ונולדו מן השכל.

וכן עדיין הכתר שהוא בחינת מדבר כולל כל הג' בחי' הני"ל שהם חכמה ומדות ואותיות הנק' דצ"ח [דומם צומח חי], וזהו ענין מו"ס [מוחא סתימאה] שבכתר ומדות דא"א כו' ובודאי בחי' החי הכלול במדבר גבוה לאין קץ מבחי' החי עצמו.

וכך גם כתר, שהוא בחינת המדבר, כולל את שלוש הבחינות שהוזכרו לעיל: חכמה, מדות ואותיות, הנקראות דומם, צומח וחי. זהו עניינם של מוחא סתימאה שבכתר ושל מדות דאריך אנפין וכו'. בוודאי שבחינת החי הכלולה במדבר גבוהה לאין קץ מבחינת החי כפי שהיא לעצמה.

בדומה לכך, כתר, בחינת ה"מדבר", כולל חכמה, רגשות ואותיות, כפי שמתבטא במוחא סתימאה שבכתר ובמדות דאריך אנפין. מה שכלול בדרגה עליונה יותר גבוה לאין ערוך מאותה דרגה כשהיא עומדת בפני עצמה.

וכעדיין בכל המדרגות מה שהעליון כולל הבחי' תחתונ' [תחתונות] הם שם משובחים הרבה מבחי' התחתונות ממש. וא"כ כיון שגם החכמה שרשה מהכתר כמו שהאותיות שרשן מכתר איך יהיה באותיות בחי' גבוה יותר מהחכמה.

וכך הוא בכל המדרגות: הבחינות התחתונות שהמדרגה העליונה כוללת כתוכה נעלות שם הרבה יותר מן הבחינות התחתונות כפי שהן לעצמן. ואם כן, מאחר שגם שורש החכמה הוא בכתר, כשם ששורש האותיות הוא בכתר, כיצד ייתכן שבאותיות יש בחינה גבוהה יותר מן החכמה?

הדבר נכון בכל מדרגה. מכאן עולה השאלה: אם גם החכמה וגם האותיות מושרשות בכתר, מדוע שורש האותיות יהיה גבוה משורש החכמה?

ושלכך נקרא הכתר מדבר דוקא ע"ש [על שם] הדבור הנמשך ממנו ולא ע"ש [על שם] החכמה שנמשך ג"כ ממנו. אמנם י"ל [יש לומר] ששרש האותיות בכתר הוא מבחי' עליונה יותר משרש החכמה שם.

[כיצד ייתכן] שכתר נקרא דוקא "מדבר" על שם הדיבור הנמשך ממנו, ולא על שם החכמה הנמשכת גם היא ממנו? אולם אפשר לומר ששורש האותיות שבכתר הוא מבחינה עליונה יותר משורש החכמה שם.

נשאלת כאן שאלה נוספת: מדוע כתר נקרא על שם הדיבור ולא על שם החכמה, שגם היא נמשכת ממנו? התשובה היא שבתוך הכתר עצמו, שורש האותיות גבוה משורש החכמה.

כי אע"ג [אף על גב] שלמטה החכמה גבוה יותר מהאותיות. אבל בשרשן הוא להפך. דשם האותיות גבוה יותר כו'. וכך נת' [נתבאר] לקמן ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות⁶⁶ כו' בענין דצ"ח [דומם צומח חי] כו'.

שכן אף שלמטה החכמה גבוהה מן האותיות, בשורשן הסדר הפוך: שם האותיות גבוהות יותר וכו'. וכך מוסבר להלן על הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות" וכו', בעניין דומם, צומח וחי וכו'.

למטה החכמה גבוהה מן האותיות, אך בשורשן הסדר מתהפך. אותו עניין מוסבר במאמר על הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות" (במדבר ל, ב), בעניין דומם, צומח וחי.

והענין א"ש [אתי שפיר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ ויקרא דשרש האותיות נמשכים מבחי' אורא שלמעלה ממו"ס [ממוחא סתימאה] ועמ"ש מזה בדרוש דמזוזה מימין ונ"ח משמאל⁶⁷ ובד"ה לריח שמניך טובים,⁶⁸

והענין מובן היטב על פי דברי הרמ"ז בתחילת פרשת ויקרא, ששורש האותיות נמשך מבחינת אורא, שלמעלה ממוחא סתימאה. וראו מה שנכתב על כך במאמר "מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל", ובמאמר המתחיל "לריח שמניך טובים",

הרמ"ז כותב ששורש האותיות הוא באורא, ה"אור" שלמעלה ממוחא סתימאה, המוח הנעלם של אריך אנפין. העניין נדון גם במאמר על הכלל התלמודי "מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל", ובמאמר "לריח שמניך טובים" (שיר השירים א, ג).

והרי א"כ הוא למעלה משרש החכמה ששרשה ממו"ס [ממוחא סתימאה] דאריך שהוא חכמה שבכתר וג"ז [וגם זה] ע"י מזלות ושערות והאותיות שרשן מבחינת אורא שלמעלה ממו"ס [ממוחא סתימאה].

נמצא אפוא שהוא למעלה משורש החכמה, ששורשה במוחא סתימאה דאריך, שהיא החכמה שבכתר, וגם היא נמשכת באמצעות המזלות והשערות; ואילו שורש האותיות הוא מבחינת אורא, שלמעלה ממוחא סתימאה.

שורש החכמה הוא במוחא סתימאה דאריך אנפין, החכמה שבכתר, וגם היא מגיעה אל החכמה באמצעות המזלות והשערות — צינורות צרים בדימוי הקבלי של ה"ראש" האלוני. שורש האותיות, אורא, נמצא למעלה ממוחא סתימאה עצמו.

וכ"ה ג"כ בצומח וחי דאע"ג [דאף על גב] דלמטה החי גבוה יותר מהצומח וכן השכל שנק' חי הוא גבוה מהמדות שנק' צומח מ"מ בשרשן הז"א גבוה יותר מחו"ב [מחכמה ובינה] כדאיתא באדר"ז [באדרא זוטא] דרצ"ב או"א [אבא ואימא] אתכלילו במזלא וביה תליין וביה אחידן.

וכך הוא גם בצומח ובחי: אף שלמטה החי גבוה מן הצומח, וכך גם השכל, הנקרא חי, גבוה מן המדות, הנקראות צומח, אף על פי כן בשורשם ז"א גבוה יותר מחכמה ובינה, כמובא באדרא זוטא (רצב): "אבא ואמא כלולים במזלא, ועליו הם תלויים וכו' הם נאחזים";

אותו היפוך קיים גם בצומח ובחי: למטה השכל גבוה מן הרגש, אך בשורש ז"א — המדות — גבוה מחכמה ובינה. באדרא זוטא נאמר שאבא ואמא כלולים במזלא ותלויים בו.

ז"א בעתיקא אחיד ותליא⁶⁹ ופי' שם האריז"ל [האר"י זכרנו לברכה] שאו"א [שאבא ואימא] מושפע"י [מושפעים] מהחכמה שבכתר ע"י מזל כנ"ל, ואמנם הז"א מושפע יותר מלמעלה מן הכתר דא"א עצמו ומזה הצד לפעמים הז"א מעולה יותר מאו"א [מאבא ואימא] עכ"ל [עד כאן לשונו], ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] מזה כפי יתרו בענין האבות הן הן המרכבה.

ז"א נאחז ותלוי בעתיקא". האריז"ל מפרש שם שאבא ואמא מקבלים שפע מן החכמה שבכתר באמצעות המזל, כאמור לעיל; ואילו ז"א מקבל שפע ממקום גבוה יותר, מכתר דאריך אנפין עצמו. ומצד זה ז"א נעלה לפעמים מאבא ואמא. עד כאן לשונו. וראו מה שנכתב על כך לעיל בפרשת יתרו, בענין "האבות הן הן המרכבה".

לעומת זאת, ז"א נאחז ותלוי בעתיקא. האריז"ל מסביר שאבא ואמא מקבלים שפע מן החכמה שבכתר דרך המזל, ואילו ז"א מקבל שפע מכתר דאריך אנפין עצמו, ולכן מצד זה הוא נעלה מהם. העניין נדון במאמר שבתורה אור לפרשת יתרו על "האבות הן הן המרכבה".

נמצא בשרשם הצומח גבוה מהחי ועמ"ש גבי תנופת שתי הלחם ע"ג [על גבי] שני הכבשים. ואמנם הדומם שרשו גבוה גם מהצומח כי האותיות שרשם מאוירא כנ"ל אשר שם הוא גילוי בחי' רדל"א [רישא דלא אתידע] שלמעלה גם מהכתר דא"א.

נמצא שבשורשם הצומח גבוה מן החי. ועיין כמה שנכתב בענין תנופת שתי הלחם על גבי שני הכבשים. ואולם שורש הדומם גבוה אף משורש הצומח, שכן שורש האותיות הוא באוירא, כנזכר לעיל, ושם יש גילוי של בחינת רדל"א — הראש דלא אתידע — שלמעלה אפילו מכתר דא"א.

נמצא שבשורש הצומח גבוה מן החי, כפי שעולה מתנופת שתי הלחם, העשויות מחיטה — מן הצומח, על שני הכבשים — מן החי, בחג השבועות. הדומם גבוה עוד יותר, ושורשו באוירא, שבו מתגלה רדל"א: ה"ראש" שאינו נודע, שלמעלה אפילו מכתר דא"א.

וכ"מ [וכן משמע] בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פ"ב [פרק ב'] דהמלי' שרשה מרדל"א [מרישא דלא אתידע] והמלי' הוא בחי' דומם ודבור ועמ"ש במ"א ע"פ מזמור שיר חנוכת הבית⁷⁰ בענין מזון לבוש בית כו':

וכך משתמע גם מעץ חיים, שער אריך אנפין, פרק כ, ששורש המלכות הוא מרדל"א; והמלכות היא בחינת הדומם והדיבור. ועיין כמה שנכתב במקום אחר על הפסוק "מזמור שיר חנוכת הבית", בענין מזון, לבוש ובית וכו'.

מעץ חיים משתמע שמלכות, שהיא בחינת הדומם והדיבור, מושרשת ברדל"א, ובכך מסתיימת ההערה הארוכה שבסוגריים. ההפניה האחרונה היא למאמר על הפסוק "מזמור שיר חנוכת הבית" (תהלים ל, א), העוסק בשלושת הצרכים: מזון, לבוש ובית.

האפר, הקו השמאלי וקליפת נוגה

13 ג וזהו ענין מעשה פרה כי האפר הוא העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] וכלול בזה המ"ן [המ"ן נוקבין] מכל ג' בחי'

דצ"ח [דומם צומח חי], שהפרה היא חי ונעשה אפר

3. זהו עניינה של עבודת הפרה: האפר הוא העלאת מ"ן, וכלולים בהעלאה זו המ"ן מכל שלוש הבחינות — דומם, צומח וחי. הפרה היא חי, והיא נעשית אפר;

סעיף 3 מפרש את עניינה של הפרה. האפר שלה הוא מ"ן, "מים נקביים" — מונח קבלי לעלייה מלמטה שמעוררת המשכה מלמעלה. בעלייה זו כלולות שלוש הבחינות התחתונות: הפרה, שהיא בעל חיים, מייצגת את החי, והיא נשרפת ונעשית אפר.

וגם עץ ארז ואזוב שהן בחי' צומח והצומח כולל בעצם ג"כ בחינת דומם ושני תולעת הוא בחי' דבור שכחו בפיו

וכן עץ הארז והאזוב, שהם בבחינת צומח, והצומח כולל בעצם גם את בחינת הדומם; ושני התולעת הם בחינת הדיבור, שכחו בפיו;

הארז והאזוב הם צמחים, בחינת הצומח, והצומח כולל גם את הדומם. צבע השני מופק מתולעת, שעליה נאמר שכוחה בפיה, ולכן היא מייצגת את הדיבור.

נמצא הוא שרשו נגד בחי' מדבר וגם האותיות הדבור עצמן הם בחי' דומם וכ"ז [וכל זה] היינו מפני שמעשה פרה הוא כללות בחינת רצוא ושוב⁷¹

נמצא ששורשה הוא כנגד בחינת המדבר, וגם אותיות הדיבור עצמן הן בחינת דומם. כל זה מפני שעבודת הפרה היא כללות בחינת הרצוא ושוב,

מכאן ששורש התולעת מתאים לבחינת המדבר, ואילו אותיות הדיבור עצמן הן בבחינת דומם. כל הבחינות נכללות כאן מפני שעבודת הפרה מבטאת בכללותה את הרצוא ושוב — התנועה של החיות בחזון יחזקאל: עלייה מתוך כמיהה למעלה, ולאחריה ירידה חזרה.

ולכן נקרא חקת התורה⁷² ע"כ נעשה האפר שהוא הרצוא מכללות הבחי' שבעולם דומם צומח חי כו' ולכן היא נקראת "חוקת התורה". משום כך האפר, שהוא בחינת הרצוא, נעשה מכל הבחינות שבכללות העולם: דומם, צומח, חי וכו';

מאחר שהיא מבטאת את התנועה הזאת בכללותה, היא נקראת "חוקת התורה". לכן האפר, בחינת העלייה ברצוא, נעשה מכל הבחינות שבעולם: דומם, צומח וחי.

לכן עיי' אח"כ בקידוש מי חטאת ונתן עליו מים חיים⁷³ הוא המשכת מ"ד [מ"ד דוכרין] מבחי' והחכמה תחיה⁷⁴ שהוא מבחי' מו"ס [מוחא סתימאה] כו',

ולכן, באמצעות כך, לאחר מכן, בקידוש מי החטאת — "ונתן עליו מים חיים" — יש המשכת מ"ד מבחינת "והחכמה תחיה", שמקורה בבחינת מוחא סתימאה וכו'.

לאחר מכן בא השוב: נותנים מים חיים על האפר, ובכך נמשכים מ"ד, "מים זכריים" — התגובה מלמעלה. המשכה זו באה מחכמה, שעליה נאמר שהיא מחיה, ושורשה במוחא סתימאה, המוח הנעלם שבכתר.

ומכ"ז [ומכל זה] יובן ג"כ ענין אשר צוה הוי' לאמר שמבחינת אותיות דעתיק נמשך להיות מקור לחכמה הנקרא אמירה

ומכל זה יובן גם ענינם של הדברים "אשר ציווה הוי' לאמור": מבחינת אותיות דעתיק נמשכת המשכה להיות מקור לחכמה, הנקראת אמירה;

כך יובן גם הביטוי "אשר ציווה הוי' לאמור". מן האותיות של עתיק נמשכת המשכה ונעשית מקור לחכמה, הנקראת אמירה.

דהיינו שבחינת אותיות אלו הם למעלה מהחכמה דהיינו שרש האותיות כמו שהן בבחינת כתר שע"ש [שעל שם] זה נקרא הכתר מדבר

כלומר, בחינת אותיות אלו היא למעלה מחכמה: זהו שורש האותיות כפי שהן בבחינת כתר, ומשום כך נקרא הכתר "מדבר";

אלה הן האותיות בשורשן שבכתר, שהוא למעלה מחכמה. משום שורש זה נקרא הכתר "מדבר".

רק שבהשפלתן למטה בבחי' מלכות אז הם לבושים או בתים לבחי' חכמה אכן כמו שהן עדיין כלולים בשרשן הרי הם למעלה מבחינת החכמה כנ"ל

אלא שכאשר הן יורדות למטה, לבחינת מלכות, הן נעשות לבושים או בתים לבחינת חכמה; אבל כל עוד הן כלולות בשורשן, הן למעלה מבחינת חכמה, כנזכר לעיל.

כאשר האותיות יורדות למלכות, הן נעשות לבושים או "בתים" המכילים את החכמה, ולכן הן למטה ממנה. אולם בשורשן הן נשארות למעלה מבחינת חכמה.

לכן אמר אשר צוה הוי' לאמר שיהיה צוואתא והמשכה מבחי' אותיות שם הוי' דעתיק אל בחינת החכמה לכן נאמר "אשר ציווה הוי' לאמור": שתהיה התחברות והמשכה מבחינת אותיות שם הוי' של עתיק אל בחינת חכמה;

כלומר, "ציווה לאמור" פירושו התחברות והמשכה מאותיות שם הוי' של עתיק כלפי מטה, אל חכמה.

וזהו לאמר (ואפשר לומר דפ"י קידוש מי חטאת היינו שעייזי ההעלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דאפר הפרה עייזי ממשיכים מבח"י קדש העליון טלא דבדולחא בהמים חיים היינו התלכשות גבורה דעתיק במו"ס [במוחא

סתמאה]

וזהו "לאמור". (ואפשר לומר שפירוש קידוש מי החטאת הוא שעל ידי העלאת מ"ן של אפר הפרה ממשיכים מבחינת הקודש העליון, טלא דבדולחא, אל המים החיים; היינו התלכשות גבורה של עתיק במו"ס;

הסוגריים מציעים מהו "קידוש" מי החטאת: באמצעות העלאת האפר נמשכת השפעה מן "הקודש העליון", טלא דבדולחא שבאידרא שבזוהר, אל המים החיים. זהו גילוי של גבורה של עתיק כשהיא מלוכשת במו"ס.

והיינו שממשיכים מבח"י מדבר מקור הדבור בחינת כי עמך מקור חיים⁷⁵ משם ממשיכים בהמים חיים שהוא בחינת ח"ע [חכמה עילאה] הנקרא חי והחכמה תחי". ואח"כ מזים מזה לדחות רוח הטומאה ע"י המשכת כתר וח"ע [וחכמה עילאה] כו').

והיינו שממשיכים מבחינת המדבר, מקור הדיבור, מבחינת "כי עמך מקור חיים"; משם ממשיכים אל המים החיים, שהם בחינת חכמה עילאה, הנקראת "חי", ו"החכמה תחיה". ואחר כך מזים מן המים האלה כדי לדחות את רוח הטומאה, באמצעות המשכת כתר וחכמה עילאה וכו'.

ההשפעה נמשכת מבחינת "המדבר", כתר, "מקור חיים", אל המים החיים, שהם חכמה עילאה. הזיית המים דוחה את רוח הטומאה, משום שהיא ממשיכה כתר וחכמה עילאה.

ולהבין מעט מזעיר בענין הפרה. הנה נודע כי מקו השמאל הוא יניקת החיצונים רישיי [רישיה] דעשו בעטפוי דיצחק, ^{76,77} וזהו ענין סוספיתא דדהבא⁷⁸

וכדי להבין מעט מזעיר בעניינה של הפרה: ידוע שמקו השמאל נמשכת יניקת החיצונים: "ראשו של עשו בחיקו של יצחק". וזהו ענין סיגי הזהב.

עתה נעמיק מעט בפרה עצמה. החיצונים, הקליפות, יונקים מקו השמאל, גבורה, כמתואר בתרגום בדימוי של ראש עשו המונח בחיק יצחק, המייצג את הגבורה; הזוהר מכנה זאת "סיגי הזהב".

והיינו לפי שבחינת ומדרגת הגבורות וקו השמאל הוא להיות בבח"י אור חוזר ורצוא והסתלקות⁷⁹ ליכלל באור א"ס ב"ה והוא הפך בחינת המשכה והגילוי למטה.

והיינו משום שמדרגת הגבורות וקו השמאל היא להיות בבחינת אור חוזר, רצוא והסתלקות, כדי להיכלל באור אין סוף ברוך הוא; והדבר הפוך מבחינת המשכה והגילוי למטה.

הסיבה היא שטבען של הגבורות הוא לנוע כלפי מעלה, כאור חוזר, ברצוא ובהסתלקות, מתוך שאיפה להיכלל באור אין סוף. הדבר מנוגד להמשכת אור למטה ולגילוי.

14 ומה שנמשך מהגבורות למטה הוא בצמצום מאד לכך ברבוי הצמצוצים נמשך מזה למטה גבורות קשות ויניקת החיצונים.

ומה שנמשך מן הגבורות למטה הוא בצמצום גדול; לכן, בעקבות הצמצומים הרבים, נמשכות מכך למטה גבורות קשות ויניקה לחיצונים.

האור מן הגבורות מגיע למטה רק באמצעות צמצום עז. הצמצומים הרבים מולידים גבורות קשות, והחיצונים יונקים מהן.

משא"כ מקו הימין שבחי' ומדרגת החסד וקו הימין הוא להיות המשכת וגילוי אור אי"ס ב"ה למטה בחי' אור ישר

לא כך הוא בקו הימין: בחינת ומדרגת החסד וקו הימין היא להמשיך ולגלות למטה את אור אין סוף ברוך הוא, בבחינת אור ישר;

קו הימין, חסד, הוא ההפך מכך. עניינו להמשיך ולגלות למטה את אור אין סוף, בבחינת "אור ישר".

לכן אף כשנמשך בהשתלשלות למטה לא יוכל להיות מזה יניקת החיצונים⁸⁰ כי נמשך הביטול למטה כו' (וע' בזהר פקודי) (דף רכ"ד ע"ב) ובמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות]⁸¹ שם כי הימין כו'

לכן, גם כשהוא נמשך למטה בהשתלשלות, לא תיתכן ממנו יניקה לחיצונים, משום שהביטול נמשך יחד איתו למטה וכו'. (ועיינו בזהר, פקודי) (דף רכ"ד ע"ב), וכמה שכתב שם הרמ"ז, שהימין וכו',

לכן, גם כשחסד יורד בהשתלשלות, החיצונים אינם יכולים לינוק ממנו, מפני שהביטול שלפניו יורד יחד איתו. בזהר, פקודי, נאמר שכל מה שנמשך למטה מן הימין נשאר טוב, והרמ"ז מוסיף שם שאין קליפה נוצרת מן הימין.

אבל השמאל כו' ועמ"ש ע"פ מאמר הזהר פ' אחרי (דע"ט ב') הביאו עלי כפרה⁸² כו' דבגינהון אתער⁸³ כו'

אבל השמאל וכו'. ועיינו במה שנכתב על מאמר הזהר, פרשת אחרי (דע"ט ב'): "הביאו עלי כפרה" וכו', "דבגינהון אתער" וכו',

לעומת זאת, השמאל נעשה סיגים כשהוא מתפשט למטה, כלשון הרמ"ז המצוטטת בהערת קה"ת. הטקסט מפנה גם לביאור מאמר הזהר בפרשת אחרי על "הביאו עלי כפרה", כלומר קרבן ראש חודש, ועל אלה "שבגנים" מתעוררת הסטרא אחרא.

דממש"ש [דממה שכתוב שם] יובן איך מקו השמאל יש מקום ליניקת החיצונים והעיקר ביצירה ועשיה לפי ששם הגבורות הם יותר בהתחלקות מן החסדים משא"כ בב ריאה וכ"ש [וכל שכן] באצילות ששם שמאלא אתכליל בימינא ממש.

שהרי ממה שנכתב שם יובן כיצד בקו השמאל יש מקום ליניקת החיצונים, ובעיקר ביצירה ובעשיה, משום ששם הגבורות נפרדות מן החסדים יותר; לא כך בכריאה, וכוודאי שלא באצילות, שבה השמאל נכלל ממש בימין.

מן הביאור ההוא מתברר כיצד קו השמאל מאפשר יניקה לחיצונים, בעיקר ביצירה ובעשיה, שבהן הגבורות נפרדות מן החסדים יותר. בכריאה הדבר מצוי במידה פחותה בהרכה, ובאצילות לא כך, שכן שם "השמאל נכלל בימין".

וזהו ענין הפרה אדומה דקבילת משמאלא מבחי פני שור מהשמאל⁸⁴ כי הפרה הוא בחי נוק' [נוקבא] דנוגה (כמ"ש הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] בטעמי מצות פ' חקת).

וזהו עניינה של הפרה האדומה, המקבלת מן השמאל, מבחינת "פני שור מהשמאל"; שכן הפרה היא בחינת נוקבא דנוגה (כפי שכתב הרח"ו בטעמי מצוות, פרשת חוקת).

הפרה האדומה "מקבלת מן השמאל", מ"פני שור מהשמאל" שבחזון המרכבה של יחזקאל. רבי חיים ויטאל מסביר שהפרה היא הבחינה הנקבית של קליפת נוגה.

והנה נודע שקליפת נוגה היא בחינה ממוצעת בין קליפות הטמאות לגמרי ובין בחי הקדושה היינו כי קליפות הטמאות לגמרי הם שורש היצה"ר [היצר הרע] של הרע הגמור

והנה ידוע שקליפת נוגה היא בחינת ביניים בין הקליפות הטמאות לגמרי לבין בחינת הקדושה. כלומר, הקליפות הטמאות לגמרי הן שורש היצר הרע של הרע הגמור,

קליפת נוגה, "הקליפה המאירה", נמצאת בין הקדושה לבין שלוש הקליפות הטמאות לגמרי, שהן שורש הנטייה אל הרע הגמור.

כמו רציחה וניאוף וגזל ולשון הרע ודומיהן וקליפת נוגה הוא שורש היצר הרע של תאוות היתר כשהן שלא לשם שמים כי אם להנאת גופו.

כגון רציחה, ניאוף, גזל, לשון הרע וכיוצא בהם; וקליפת נוגה היא שורש היצר הרע לתאוות מותרות, כאשר הן אינן לשם שמים אלא לשם הנאת הגוף.

דוגמאות לרע גמור הן רציחה, ניאוף, גזל ולשון הרע. קליפת נוגה היא שורש הנטייה לתענוגות מותרים, כאשר רודפים אחריהם לשם הנאת הגוף ולא לשם שמים.

כי היא כלולה מטו"ר [מטוב ורע] שפנימיותה יורד ונמשך מבחינת טוב ומתלבש ברע וע"י הטוב שבה היא מקבלת החיות מבחי' הקדושה וזהו דקבילת מבחינת פני שור שבמרכבה.⁸⁵

שהרי היא מורכבת מטוב ורע: הפנימיות שלה יורדת ונמשכת מבחינת הטוב ומתלבשת ברע, ובאמצעות הטוב שבה היא מקבלת חיות מבחינת הקדושה. וזהו [הפירוש של] "קבלתה" מבחינת "פני שור" שבמרכבה.

נוגה היא תערובת של טוב ורע: הגרעין הפנימי שלה הוא טוב, הנמשך מהקדושה ומתלבש ברע. באמצעות הטוב הזה היא מקבלת חיות מהקדושה, וזהו פירוש הביטוי "קבלת חיות מפני שור" שבמרכבה.

15 והיא משפעת לקליפות הטמאות וחיצונים ע"י הרע שבה, נמצא היא מחברת שיומשך יניקה מע"ס [מעשר ספירות] דקדושה לעשר כתרי מסאבותא שהן שורש הרע הגמור כנ"ל. ולתקן זה באה מצות פרה אדומה.

והיא מעבירה שפע לקליפות הטמאות ולכוחות החיצוניים באמצעות הרע שבה. נמצא שהיא מחברת ומאפשרת יניקה מעשר הספירות של הקדושה אל "עשר כתרי הטומאה", שהם שורש הרע הגמור, כפי שהוזכר לעיל. כדי לתקן זאת ניתנה מצוות פרה אדומה.

באמצעות הצד הרע שבה, קליפת נוגה מעבירה שפע לקליפות הטמאות, וכך היא מחברת בין עשר הספירות הקדושות ל"עשר כתרי הטומאה", שורש הרע הגמור. מצוות פרה אדומה באה לתקן חיבור זה.

לכן נעשית מחוץ למחנה⁸⁶ כי באצילות איהו וגרמוהי חד⁸⁷ ושמאלא אתכליל כימינא ואין שם יניקה

לכן היא נעשית מחוץ למחנה: באצילות "הוא וכליו אחד", ו"השמאל נכלל בימין", ואין שם יניקה;

זו הסיבה שהפרה נעשית מחוץ למחנה. באצילות אין יניקה כזאת, שכן שם "הוא וכליו אחד" ו"השמאל נכלל בימין".

וגם חוץ מבריאה [שאפילו ק"נ] [קליפת נוגה] דבריאה הוא רובו טוב עדיין רק ביצי' [ביצירה] חציו טוב וחציו רע ובעשי' [ובעשיה] רובו ככולו רע רק מעט טוב מעורב בתוכו כוי כמ"ש במ"ח בסדר נזיקין].

וגם מחוץ לבריאה [שכן אפילו קליפת נוגה שבבריאה היא עדיין ברובה טוב; רק ביצירה היא חציה טוב וחציה רע, ובעשיה היא רובה, כאילו כולה, רע, ורק מעט טוב מעורב בה וכו', כפי שכתוב במשנת חסידים, בסדר נזיקין].

היא נעשית גם "מחוץ" לבריאה, שבה קליפת נוגה עדיין רובה טוב. ביצירה קליפת נוגה חציה טוב וחציה רע, ובעשיה היא כמעט כולה רע, ומעט טוב מעורב בה, כפי שמבארת משנת חסידים, חיבור קבלי הערוך בסדרים בדומה למשנה, בסדר נזיקין.

16 וגם שנעשית חוץ לפרגוד ומסך המבדיל בין הקדושה לחול, לתקן ולהחזיר היניקה הנמשך ממנה משם לחיצונים.

וכן הדבר נעשה מחוץ למחיצה (פרגוד) ולמסך המבדיל בין הקדושה לחול, כדי לתקן ולהשיב את השפע הנמשך ממנה משם אל החיצונים.

גם את הפרה מכינים מעבר ל"מחיצה ולמסך" המבדילים בין הקדושה לחול. מטרתה להשיב את השפע הנמשך משם אל החיצונים.

והיינו בתחילה ההזאה להוציא הטוב והוא פנימי ק"נ [קליפת נוגה] להחזירו לשרשו להקדושה ולכן היה מזה כנגד בית קדש הקדשים⁸⁸

כלומר, תחילה באה ההזאה, כדי להוציא את הטוב — שהוא הפנימיות של קליפת נוגה — ולהשיכו אל שורשו, אל הקדושה; ולכן היה מזה כנגד קודש הקודשים,

תחילה באה הזאת הדם, שמוציאה את הטוב, את הגרעין הפנימי של נוגה, ומשיבה אותו אל הקדושה. משום כך הכהן היה מזה כנגד קודש הקודשים.

כדאיתא בפ"ג [בפרק ג'] דפרה מ"ט ובפ"ב [ובפרק ב'] דמדות (ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פ' מסעי בענין וירד הגבול הירדנה.⁸⁹ ענין ירדן שנוטל מזה ונותן לזה) ואח"כ ושרף את הפרה^{90,91} לתקן חיצונית ק"נ [קליפת נוגה].

כפי שמוכא בפרק 3 של Parah, משנה 9, ובפרק 2 של Middos (וראו מה שנכתב לעיל בפרשת מסעי בענין "וירד הגבול הירדנה": ענינו של הירדן, שנוטל מזה ונותן לזה); ואחר כך "ושרף את הפרה", כדי לתקן את החיצונית של קליפת נוגה.

המשנה (Parah 3:9) אומרת שהכהן הזה שבע פעמים כנגד קודש הקודשים, וב"ד Middos 2:4 נאמר שהכותל המזרחי היה נמוך, כדי שהכהן בהר הזיתים יוכל לראות את פתח ההיכל. הסוגריים מפנים למאמר בפרשת מסעי על הירדן, ש"נוטל מזה ונותן לזה"; לאחר מכן, "ושרף את הפרה" — כדי לתקן את החלק החיצוני של נוגה.

והנה גוף הבעל חי ג"כ כלול מדי יסודות ארמ"ע [אש רוח מים עפר]. אך רוב בנין הגוף הוא מן העפר ולכן נאמר לאדם ואל עפר תשוב.⁹²

והנה גם גוף בעל החיים כלול מארבעת היסודות: אש, רוח, מים ועפר. אולם עיקר בנינו של הגוף הוא מן העפר, ולכן נאמר לאדם: "ואל עפר תשוב".

גוף בעל החיים, כמו כל גוף גשמי, מורכב מאש, רוח, מים ועפר, אך בעיקר מעפר. לכן נאמר לאדם: "ואל עפר תשוב".

ונמצא עצמיות גוף הפרה הוא היסוד העפר רק שהורכב ג"כ עוד מג' יסודות אש רוח מים.

נמצא שעצמותו של גוף הפרה היא יסוד העפר, אלא שהוא מורכב גם משלושת היסודות הנוספים: אש, רוח ומים.

לכן עצמותו של גוף הפרה היא עפר, ושלושת היסודות האחרים מורכבים לתוכו. הדבר מכין את הקרקע להסבר של פעולת השריפה.

17 וכששרפו הפרה נשאר האפר שהוא העצמיות שלה יסוד העפר שבה ושאר הג' יסודות אר"מ [אש רוח מים] שהורכבה מהן מתפרדים ממנו ע"י השריפה,

וכאשר שרפו את הפרה, נשאר האפר, שהוא החומר העצמי שלה — יסוד העפר שבה; ושלושת היסודות האחרים, אש, אוויר ומים, שמהם הורכבה, נפרדים ממנו באמצעות השריפה.

כאשר שרפו את הפרה, מה שנותר היה האפר, החומר העצמי שלה — יסוד העפר. שלושת היסודות האחרים, אש, אוויר ומים, נפרדו ממנה באש.

וכן בנמשל האפר הוא העצמיות של הפרה כי שרש התהוות ק"נ [קליפת נוגה] הוא מעולם התהו מחמת שבירת הכלים שנפלו רפ"ח ניצוצין בק"נ [בקליפת נוגה].

וכך גם בנמשל: האפר הוא עצמותה של הפרה. שכן שורש התהוותה של קליפת נוגה הוא מעולם התהו, מחמת שבירת הכלים, שבה נפלו רפ"ח ניצוצות לקליפת נוגה.

כך גם במה שהפרה מסמלת. קליפת נוגה התהוותה מעולם התהו: כאשר נשברו הכלים, נפלו רפ"ח ניצוצות של קדושה לתוך נוגה, והניצוצות האלה הם עצמותה.

18 וזהו העצמיות שלה עד"מ דהיינו שזהו העיקר רק שע"י השבירה נמשך שנתערבו ברע וזהו עד"מ בחי הרכבה, ושרפת הפרה הוא

וזהו עצמותה, בדרך משל: כלומר, זהו העיקר, אלא שעקב השבירה הם נעשו מעורבים ברע; וזהו, בדרך משל, בחינת ההרכבה. ושרפת הפרה היא

הניצוצות הם עצמות הנוגה, עיקרה; אלא שעקב השבירה הם נעשו מעורבים ברע. תערובת זו מקבילה להרכבת היסודות שבמשל.

שע"י יופרד הרע שנתערב בהניצוצים דתהו ויסתלק מהטוב ע"ד ובערת הרע מקרבך⁹³ ואז ישאר האפר שהוא העצמיות דהיינו הניצוצים דתהו כמו שהן בלתי תערובות הרע.

שבאמצעותה יופרד הרע שהתערב בניצוצות התהו ויסתלק מן הטוב, על דרך "ובערת הרע מקרבך"; ואז ישאר האפר, שהוא העצמות, כלומר ניצוצות התהו כפי שהם, ללא תערובת הרע.

שרפת הפרה מפרידה את הרע מניצוצות התהו, כדרך שנאמר: "ובערת הרע מקרבך". מה שנשאר, האפר, הוא הניצוצות במצבם הטהור.

19 וזהו פי' אפר הפרה שמבחי' פר ה' נעשה פר א' כו'. [וגם שמתעלה ב"ן [שם ב"ן] לשרשו בס"ג [בשם ס"ג] ושם ב"ן [שם ב"ן] הוא מילוי ההי"ן וס"ג [ושם ס"ג] הוא מילוי יודי"ן אך הוא"ו הוא מילוי אל"ף כו'].

וזהו פירוש "אפר הפרה": מבחינת "פר ה" נעשה "פר א" וכו'. [וכן, שם ב"ן עולה לשרשו בשם ס"ג. שם ב"ן נכתב במילוי ההי"ן, ושם ס"ג נכתב במילוי יודי"ן, אך הווי"ו שבו נכתבת במילוי אל"ף וכו'].

זהו משחק מילים: פרה היא "פר" בתוספת ה', ואפר הוא אותו "פר" בתוספת א'; כלומר, בשרפה מתחלפת הה' בא'. הסוגריים מוסיפים את ההקבלה הקבלית: שם ב"ן, הוי' במילוי ההי"ן ובגימטריה 52, עולה לשרשו בשם ס"ג, הנכתב במילוי יודי"ן ובגימטריה 63; רק הווי"ו שבו נכתבת במילוי אל"ף.

שרפת תאוותיה של הנפש הבהמית

20 ובעבודת ה' היינו כי המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] הן ג"כ מק"נ [מקליפת נוגה] ושרש שרשן מעולם התהו

כנ"ל וצריך לשרוף ולכלות הרע שנתערב בהן

ובעבודת ה', הכוונה היא שגם המדות של נפש הבהמית באות מקליפת נוגה, ושרש שרשן הוא מעולם התהו, כפי שנזכר לעיל; ויש לשרוף ולכלות את הרע שהתערב בהן,

כעת מתבארת המשמעות של הדברים בעבודת האדם את ה'. גם הרגשות של נפש הבהמית באים מקליפת נוגה, ושרשם בסופו של דבר בתוהו; יש "לשרוף" את הרע שהתערב בהם ולסלקו.

דהיינו מה שהמשיך והטה מדותיו לתאוות עוה"ז ונעשה המדה מעורבת ברע הרבה רובה ככולה רע כו',

כלומר, הוא המשיך והיטה את מדותיו לתאוות העולם הזה, והמידה התערבה ברע רב, עד שרובה ככולה נעשתה רע וכו';

הרע הוא האופן שבו האדם הטה את רגשותיו לתאוות העולם, עד שרגש נעשה ברובו רע.

והיינו בהפריד הלבושים צואים שהן התאוות שהטה לבו עליהן כל יזכרו כל יפקדו⁹⁴ ולא יעלו על לב והרשעה כולה בעשן תכלה.⁹⁵

וזהו על ידי הפרדת הלבושים הצואים, שהם התאוות שהיטה אליהן את לבו, כדי שלא יזכרו ולא ייפקדו ולא יעלו על לב, ו"כל הרשעה כולה כעשן תכלה".

השרפה פירושה הסרת "הלבושים הצואים" האלה — התאוות — כך שלא יזכרו, לא ייפקדו ולא יעלו על לב; הדברים מבוססים על ירמיהו ג, טז. "וכל הרשעה כולה כעשן תכלה" הוא ביטוי מתפילות הימים הנוראים.

21 ויופרדו ממדותיו. שלא ימשיך עוד מדותיו אליהן ולהסיח דעתו מהן לגמרי ואז אח"כ עצם המדות

דנה"ב [דנפש הבהמית] יהופכו לקדושה ממש להיות מזה אהבה רבה אליו ית' ע"ד יתרון האור⁹⁶ מהחשך וצעק לבו אל ה' בחילא יתיר.

והן יופרדו ממדותיו: הוא לא ימשוך עוד את מדותיו אליהן, ויסיח את דעתו מהן לגמרי. ואז, לאחר מכן, עצם מדותיה של הנפש הבהמית יהפוך לקדושה ממש, ומתוך כך תבוא לו אהבה רבה אליו ית', בבחינת "יתרון האור מן החושך", ולבו יצעק אל ה' בחילא יתיר.

כאשר הרצונות נפרדים ממדותיו והוא מסיח מהם את דעתו, עצם מדותיה של הנפש הבהמית הופך לקדושה. הן נעשות אהבה רבה לה', בכוח המיוחד של "יתרון האור מן החושך": לב הזועק אל ה' בעוצמה גדולה יותר.

22 וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר⁹⁷ כפי כל לבבך בשני יצריך ודא הוא רזא.⁹⁸ וצ"ל מהו הרזא דלכאורה פשוט

הוא מאד שתהיה האהבה להקב"ה בשני יצריך כמ"ש בגמ'⁹⁹ [בגמרא]

וזהו [פירוש] מה שכתוב בזהר, בפירוש "בכל לבבך": "בשני יצריך, וזהו סוד". ויש להבין מהו הסוד, שהרי לכאורה פשוט מאוד שהאהבה להקדוש ברוך הוא תהיה בשני היצרים, כפי שנאמר בגמרא;

הזהר דורש את "בכל לבבך" — לבבך כתובה בשתי אותיות ב"ית — כ"בשני יצריך", וקורא לכך סוד. הדבר נראה פשוט, שהרי התלמוד (ברכות נד ע"א) כבר אומר כך.

אלא שהוא לפי שאינו מובן איך היצה"ר [היצר הרע] והתאוה שהי' [שהיה] לו בעוה"ז תוכל אהבה זו ממש להתהפך וליכלל בקדושה להיות אהבה רבה לה' ולא עוד

אלא שהדבר נובע מכך שלא מובן כיצד היצר הרע והתשוקה שהייתה לו לעולם הזה יכולים להתהפך ולהיכלל בקדושה, כך שאהבה זו עצמה תהיה אהבה רבה לה'; ולא זו בלבד,

הסוד הוא כיצד התשוקה של היצר הרע לעולם הזה עצמה יכולה להתהפך ולהיעשות אהבה רבה לה'.

אלא שאז הוא נעלה אפילו מהיצ"ט [מהיצר טוב] כי עולה בשרשו בס"ג [בשם ס"ג] שלמעלה משם מ"ה [שם מ"ה], אך מ"מ באמת כך הוא דכאשר הכלים של הרצון דנה"ב [דנפש הבהמית] יכלו וישרפו

אלא שאז היא נעלית אפילו מאהבת היצר הטוב, שכן היא עולה לשורשה בשם ס"ג, שלמעלה משם מ"ה. ואף על פי כן, כך הוא באמת: כאשר הכלים של הרצון שבנפש הבהמית מתכלים ונשרפים,

אהבה זו נעלית אפילו מאהבת היצר הטוב, משום שהיא עולה לשורשה בשם ס"ג, הגבוה משם מ"ה. הדבר מתרחש כאשר "הכלים" של רצון הנפש הבהמית נשרפים.

דהיינו להיות עוצם עיניו מראות ברע¹⁰⁰ ומחשבתו מלהרהר ונשאר רק האפר הוא הרצון עצמו אז יוכל להתהפך להיות רצון זה עצמו לה' ית'

כלומר, כשהוא עוצם את עיניו מלראות ברע ואת מחשבתו מלהרהר [כו], ולא נשאר אלא האפר, שהוא הרצון עצמו — אז הרצון הזה עצמו יכול להתהפך ולהיות רצון לה' יתברך.

שריפת הכלים פירושה עצימת העיניים מלראות רע והימנעות מהרהור בו (ישעיהו לג, טו). מה שנשאר הוא ה"אפר" — הרצון עצמו — והוא יכול אז לפנות כולו לה'.

וזהו בחי' ומדרגת תשובה מאהבה כו', וזהו ענין אפר במקום הנחת תפילין כמ"ש לתת להם פאר תחת

אפר¹⁰¹ אל"ף הוא המתקה דה"ג [דחמש גבורות] מנצפ"ך בגימ' [בגימטריא] פר.¹⁰²

וזהו בחינת ומדרגת תשובה מאהבה וכו'. וזהו ענין האפר במקום הנחת התפילין, כמו שכתוב: "לתת להם פאר תחת אפר". האל"ף היא המתקת חמש הגבורות, מנצפ"ך, שערכן בגימטריה פר.

זוהי תשובה מאהבה. באבל על ירושלים מניחים אפר על הראש, במקום הנחת התפילין, והנבואה מבטיחה "פאר תחת אפר": אלה אותן אותיות, והאל"ף ממתיקה את חמש הגבורות — חמש האותיות הסופיות מנצפ"ך — שערכן 280, כמניין פר.

ופי' וענין המיתוק היינו לאהפכא מרירו למיתקו (ופי' זה מבואר בפי' מקץ בד"ה נר חנוכה כו' מזוזה מימין כו')

ופירוש עניין ההמתקה הוא להפוך מרירות למתיקות (ופירוש זה מבואר בפרשת מקץ, בדרוש המתחיל "נר חנוכה" וכו', "מזוזה מימין" וכו').

|"להמתיק" פירושו להפוך מרירות למתיקות, כמאמר הארמי המוכר. הדרוש בפרשת מקץ על נר חנוכה והמזוזה מסביר זאת.

ומחשוכא לנהורא כו' וז"ל [וזה לשוננו] הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] בשער תיקון עונות ספ"ב [סוף פרק ב']¹⁰³ ואחר שנשרפו הדינים ונעשו אפר מתמתקים

ו"מחושך לאור" וכו'. ואלה דברי רבי חיים ויטאל בשער תיקון עונות, בסוף פרק ב': "ולאחר שהדינים נשרפו ונעשו אפר, הם נמתקים;

הביטוי ממשיך: "ומחושך לאור". רבי חיים ויטאל כותב בשער תיקון עונות שהדינים, לאחר שנשרפו ונעשו אפר, נמתקים; בהערת קה"ת מצוין שהקטע נדפס בשער היחודים (קורין, תקמ"ג).

ולכן היו שורפים הפרה אדומה. ונותנים אפר במצח כי שמה התחלת היסוד לעורר הזיווג כי הגבורות הם מ"ן [מ"ן נוקבין] עכ"ל [עד כאן לשוננו],

ולכן היו שורפים את הפרה האדומה. ונותנים אפר על המצח, כי שם תחילת היסוד, כדי לעורר את הזיווג, שהרי הגבורות הן מ"ן [מים נוקבין]. "עד כאן לשוננו.

לכן היו שורפים את הפרה האדומה, ולפיכך נותנים אפר על המצח. שם מתחיל היסוד, כדי לעורר את הזיווג שלמעלה, שכן הגבורות הן "מים נוקבין" — העלייה המעוררת את ההמשכה מלמעלה.

ובזה יובן ענין נתינת האפר ע"ג [על גבי] מים חיים. כי הנה האפר הוא בירור המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] להיות בשני יצריך והוא בחי' רצוא.

ובכך יובן ענין נתינת האפר על המים החיים. האפר הוא בירור המידות של נפש הבהמית, כדי שיהיו "בשני יצריך", והוא בחינת "רצוא".

כעת אפשר להבין את נתינת האפר עם המים החיים. האפר הוא בירור הרגשות של נפש הבהמית, כדי שהאדם יאהב את ה' "בשני יצריך"; והוא בחינת "רצוא", כלומר ריצה כלפי מעלה.

23 ואח"כ צ"ל בחי' שוב וזהו ענין ונתן עליו מים חיים אל כלי¹⁰⁴ מים הוא בחי' חכמה,

ואחר כך צריכה לבוא בחינת "שוב"; וזהו ענין "ונתן עליו מים חיים אל כלי". מים הם בחינת חכמה;

לאחר ה"רצוא" צריך לבוא ה"שוב", וזהו פירוש "ונתן עליו מים חיים אל כלי". המים מסמלים את החכמה.

אך מים חיים שהם הנובעי [הנובעים] מתחת לארץ היינו המשכת ונביעת החכמה שנמשך ונובע מבחי הכתר שנקי מקור מים חיים

אך מים חיים, הנובעים מתחת לארץ, הם המשכת החכמה ונביעתה; החכמה נמשכת ונובעת מבחינת כתר, הנקרא "מקור מים חיים",

מים "חיים", מי מעיין הנובעים מתחת לאדמה, הם החכמה הנובעת ממקורה בכתר, הנקרא "מקור מים חיים".

והוא סתימא דכל סתימין והוא בחי' החכמה שבתורה ומים חיים אלו צ"ל אל כלי דוקא

והוא "סתימא דכל סתימין", והוא בחינת החכמה שבתורה. ואת המים החיים האלה צריך לתת דווקא "אל כלי":

המקור הזה הוא "סתימא דכל סתימין", ומה שנובע ממנו הוא החכמה שבתורה. את המים האלה צריך לתת דווקא "אל כלי".

היינו אותיות התורה מס' [מסכת] ברכות מס' [מסכת] שבת שהם כלים לאור א"ס ב"ה המלוכש שם, ועסק התורה זהו בחי' שוב להיות המשכת אור א"ס ב"ה למטה.

כלומר, אותיות התורה, מסכת ברכות ומסכת שבת, שהן כלים לאור אין סוף ברוך הוא המלוכש בהן. לימוד התורה הוא בחינת "שוב", כלומר, המשכת אור אין סוף ברוך הוא למטה.

הכלים הם אותיות התורה, מסכתות ברכות ושבת, שבהן מלוכש אור אין סוף. לימוד התורה הוא ה"שוב": הוא ממשיך את אור אין סוף למטה.

ומי"מ צ"ל האפר ע"ג [על גבי] מים חיים שגם אחר בחי' השוב לא יתכבה הרצוא ויהי [ויהיה] רשומו ניכר ובכל זאת, האפר צריך להיות על גבי המים החיים, כדי שגם לאחר בחינת ה"שוב" לא תכבה בחינת ה"רצוא", ורישומה יישאר ניכר.

עם זאת, האפר צריך להישאר עם המים: גם לאחר ה"שוב", ה"רצוא" לא צריך להיכבות, ורישומו צריך להוסיף להיות מורגש.

(ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פ' יתרו בד"ה וכל העם רואים את הקולות¹⁰⁵ כו' מענין זה איך שאין המים מכבין האש כו'):

(ועיינו במה שנכתב לעיל בפרשת יתרו, בדיבור המתחיל "וכל העם רואים את הקולות" וכו', בעניין זה, כיצד המים אינם מכבים את האש וכו').

מאמר תורה אור בפרשת יתרו, על הפסוק "וכל העם רואים את הקולות", מסביר כיצד המים אינם מכבים את האש.

קטע 5 • 241-32

תולעת השני

24 ד ועתה יש להבין ביאור ענין תולעת שני, והענין עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ה'

פ"ג [פרק ג'] בפרשת עולת התמיד ובמ"ח שם¹⁰⁶ עולת

ד. ועתה יש להבין את ענינו של תולעת שני. הענין הוא על פי מה שכתוב בפרי עץ חיים, שער ה, פרק ג, בפרשת עולת התמיד, ובמשנת חסידים שם: עולת

סעיף ד עובר לעסוק בתולעת שני. הוא מסתמך על פרי עץ חיים, שער ה, פרק ג, בדיון על קרבן התמיד, ועל הדיון במשנת חסידים במילה "עולת".

שהם אותיות תולע ומספרו אבגית"ן שהוא חסד שבגבורות סוד תולעת יעקב¹⁰⁷ כו' להקריב אותיות להקריב כו' ע"ש במ"ח.

יש בה אותיות "תולע", וערכה המספרי הוא [כמו] אבגית"ן, שהוא חסד שבגבורות, סוד "תולעת יעקב" וכו'; "להקריב" מורכב מאותן אותיות כמו "להקריב" וכו'. עיינו שם במשנת חסידים.

"עולת" מורכבת מאותיות "תולע", וערכה המספרי, 506, שווה לערכו של אבגית"ן, שש האותיות הראשונות של שם בן מ"ב, שהוא חסד שבגבורות, "תולעת יעקב". "להקריב" מורכב מאותן אותיות כמו "להקריב".

והרמ"ז [והרב משה זכות] בפ' צו (בדף כ"ז) כ' [כתב] שלהיותו שם גבורה סגולתו להפריד הקדושה מן הטומאה ולהעלות ממטה למעלה כו'

והרמ"ז כתב בפרשת צו (בדף כ"ז), שמכיוון שזהו שם של גבורה, סגולתו היא להפריד את הקדושה מן הטומאה ולהעלות מלמטה למעלה וכו';

הרמ"ז מסביר שכיוון שזהו שם של גבורה, סגולתו המיוחדת היא להפריד את הקדושה מן הטומאה ולהעלות דברים מלמטה למעלה.

ע"ש וכמ"ש ג"כ בפ' מסעי בענין מ"ב מסעות שהיו ג"כ להכניע הקליפות ולהעלות הקדושה וכמ"ש

עיינו שם. וכך נכתב גם בפרשת מסעי בענין מ"ב המסעות, שגם הם נועדו להכניע את הקליפות ולהעלות את הקדושה, כפי שכתוב:

המאמר בפרשת מסעי מסביר כך גם את ארבעים ושניים מסעות בני ישראל במדבר: גם הם נועדו להכניע את הקליפות ולהעלות את הקדושה.

ויהי בנסוע הארון¹⁰⁸ ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביו כוי ולכך היי [היה] ג"כ מ"ב מסעות שהוא בחיי שם מ"ב דאנא בכח גדולת יתיץ כוי.

"ויהי בנסוע הארון ויאמר משה: קומה ה' ויפוצו אויביו" וכו'. ולכן היו גם מ"ב מסעות, שהם בחינת שם מ"ב של "אנא בכוח גדולת ימין תתיר צרורה" וכו'.

כאשר הארון יצא לדרך, אמר משה: "קומה ה' ויפוצו אויביו" (במדבר י, לה). ארבעים ושניים המסעות מקבילים לשם בן מ"ב, ששורתו הראשונה היא תפילת "אנא בכוח": "אנא בכוח גדולת ימין תתיר צרורה".

25 והנה ענין בחי' זו בעבודת ה' הוא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מה תולעת זו אינה מכה ארזים אלא בפה כך ישראל אין להם

כעת, עניינה של בחינה זו בעבודת ה' הוא כפי שאמרו חז"ל: "כשם שתולעת זו אינה מכה בארזים אלא בפיה, כך ישראל אין להם..."

בעבודת ה' של האדם, ה"תולעת" היא בראש ובראשונה התפילה. חז"ל משווים את ישראל לתולעת המפילה ארזים בפיה בלבד, משום שכוחם של ישראל הוא בתפילה.

אלא תפלה כוי וכמ"ש ג"כ בפי' אלה מסעי הנ"ל איך בק"ש [בקריאת שמע] ותפלה שייך בחי' ההעלאה דמ"ב מסעות הנ"ל ע"ש באריכות.

"...אלא תפילה" וכו'. וכך נכתב גם בפרשת אלה מסעי שהזכרה לעיל, כיצד שייכת בחינת העלייה של ארבעים ושניים המסעות הנזכרים לעיל לקריאת שמע ולתפילה; ראו שם באריכות.

המאמר על פרשת אלה מסעי מסביר באריכות כיצד העלייה של ארבעים ושניים המסעות שייכת לקריאת שמע ולתפילה.

אמנם באמת כמו כן קאי בחי' תולעת יעקב על עסק התורה בדיבור פה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] [מ"ק [מועד קטן] י"ו ב'] גבי דוד כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן¹⁰⁹ עצמו כתולעת.

אבל לאמיתו של דבר, בחינת "תולעת יעקב" מתייחסת גם ללימוד תורה בדיבור הפה, כפי שאמרו חז"ל (מועד קטן טז ע"ב) על דוד: כשהיה יושב ועוסק בתורה, היה מעדן את עצמו כתולעת.

"תולעת יעקב" מתייחסת גם ללימוד תורה הנאמר בקול. בתלמוד (מועד קטן טז ע"ב) נאמר שכאשר דוד ישב ולמד תורה, הוא עידן את עצמו כתולעת.

והענין שהתורה נק' עוז ותושיה¹¹⁰ דהיינו שהדבור בתורה נותן עוז וכח לנפש האלקית שתוכל לעלות ולהתכלל בא"ס ב"ה ומחלשת כח הנפש הבהמית המונעת העלאה ודביקות זו כו'

והענין הוא שהתורה נקראת "עוז ותושיה": כלומר, הדיבור בדברי תורה מעניק עוז וכוח לנפש האלקית, כדי שתוכל לעלות ולהיכלל באין סוף ברוך הוא; והוא מחליש את כוחה של הנפש הבהמית, המעכבת עליה ודבקות זו וכו'.

התורה נקראת "עוז" ו"תושיה", שהגמרא דורשת מלשון החלשה: אמירת דברי תורה מחזקת את הנפש האלקית כדי שתעלה ותיכלל באין סוף, ומחלישה את הנפש הבהמית המעכבת אותה.

וזהו שבח"י עולת תמיד עולת אותיות תולע היא העשויה בהר סיני¹¹¹ כו' בקבלת התורה שכח זה להיות הלכה היוצאה מפיהם דבר ה' ממש זהו ניתן להם בזמן קבלת התורה,

וזהו עניינה של בחינת עולת תמיד: "עולת" — אותיות "תולע" — היא "העשויה בהר סיני" וכו', בעת קבלת התורה. כוח זה, שההלכה היוצאת מפיהם תהיה ממש דבר ה', ניתן להם בזמן קבלת התורה.

לכן עולת התמיד, "עולת" שאותיותיה הן "תולע", היא "העשויה בהר סיני". במתן תורה קיבלו ישראל את הכוח שההלכה שהם אומרים תהיה באמת דבר ה'.

וזהו ענין לאמר דוידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר¹¹² וכמ"ש במ"א כפ' יתרו בד"ה בחדש השלישי כו'.

וזהו ענין ה"לאמר" שבפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר", כפי שמוסבר במקום אחר, בפרשת יתרו, במאמר המתחיל "בחדש השלישי" וכו'.

זהו, לפי דברי המאמר, ענינו של ה"לאמר" בפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר": שגם ישראל יאמרו את דבר ה'. מאמר תורה אור בפרשת יתרו, המתחיל "בחדש השלישי", מסביר זאת.

26 וזהו הפי' של אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה. דהנה כתיב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב.

וזהו פירוש המילים "אנו מבקשים ממך: בכוח הגדול של ימינך, התר את הכבולה" (אנא בכוח גדולת ימינך תתיר צרורה). שהרי נאמר: "ימינך, הוי', נאדרת בכוח; ימינך, הוי', תרעץ אויב".

פתיחת "אנא בכוח", "בכוח הגדול של ימינך, התר את הכבולה", מהדהדת את שירת הים: "ימינך, הוי', נאדרת בכוח; ימינך, הוי', תרעץ אויב".

שע"י שהימין נאדר בכח שהוא התורה כמ"ש קול ה' בכח כי אורייתא מחכמה נפקת¹¹³ והימין שהוא החסד מקבל מהחכמה.

כלומר, באמצעות כך שהימין נאדר בכוח — היא התורה, כפי שנאמר: "קול הוי' בכוח" — שהרי התורה יוצאת מחכמה, והימין, שהוא חסד, מקבל מחכמה

הימין נאדר בכוח באמצעות התורה, ככתוב: "קול הוי' בכוח". התורה יוצאת מחכמה, והימין, חסד, מקבל מחכמה.

[וגם יש בחי' ורב חסד שמתלבש בחכמה כו'] עי"ז דוקא תרעץ אויב הוא היצר הרע.

[וגם יש בחינה של "ורב חסד", המתלבשת בחכמה וכו'] — דווקא באמצעות כך "תרעץ אויב", שהוא היצר הרע.

בסוגריים המרובעים מתווסף ש"ורב חסד", אחת משלוש עשרה מידות הרחמים, מתלבש בחכמה. רק באמצעות התורה הימין "תרעץ אויב" — את היצר הרע.

כי מצד עצמות אור א"ס הרי גם שממית בידים תתפש¹¹⁴ כו', ולכן אמר אויב ארדוף אשיג¹¹⁵ כו', אלא ע"י התורה שהיא החכמה נעשה ההבדלה

שהרי מצד עצמות אור אין סוף, הרי שגם השממית נתפסת בידים וכו'. ולכן נאמר: "אויב ארדוף אשיג" וכו'. אלא שבאמצעות התורה, שהיא חכמה, נעשית ההבדלה,

מצד עצמות אור אין סוף אין דבר שנותר מחוץ לה: גם ה"שממית" שבמשלי, ש"בידיים תתפש", נמצאת בהיכלות המלך. משום כך יכול היה האויב בים להתפאר: "ארדוף אשיג". רק התורה, שהיא חכמה, מבדילה בין טוב לרע.

וכדכתיב משם אורידך נאם¹¹⁶ הוי' נאם הוא בחי' דבור של התורה כו' ולכן נק' החכמה דין כמ"ש האריז"ל [הארי' זכרוננו לברכה]¹¹⁷ שבחי' גבורה דעתיק מלובש במו"ס [במוחא סתימאה].^{118, 119}

ככתוב: "משם אורידך, נאום הוי'"; "נאום" הוא בחינת הדיבור של התורה וכו'. ולכן חכמה נקראת "דין", כפי שכתב האריז"ל, שבחינת גבורה דעתיק מתלבשת במוחא סתימאה.

כפי שנאמר בעובדיה: "משם אורידך, נאום הוי'", ו"נאום" הוא הדיבור של התורה. לכן חכמה נקראת "דין": כפי שמלמד האריז"ל, גבורה דעתיק מתלבשת במוחא סתימאה, שורש החכמה.

27 וזהו אנא בכח גדולת ימינך תתיר כו' ר"ל [רוצה לומר] ע"י שהימין נאדר בכח גדולת שהיא התורה והיינו ע"י הקל קול יעקב^{120, 121} עי"ז תתיר צרורה ותרעץ אויב,

וזהו "אנא בכוח גדולת ימינך תתיר" וכו': כלומר, באמצעות הימין המתנשאת בכוח גדולתה, שהיא התורה — היינו באמצעות "הקול קול יעקב" — על ידיה "תתיר צרורה" ותשבור את האויב.

"אנא בכוח" פירושו שעל ידי התורה, שהיא "הכוח הגדול" של יד ימין, המתבטא ב"קול יעקב" בלימוד ובתפילה, הצורך משתחרר והאויב נשבר.

וזהו בחי' תולעת יעקב שמכה ומרקיב הארז כמו שכתוב אח"כ קרע שטן וכמ"ש יכלו שוטני נפשי.¹²²
וזהו בחינת "תולעת יעקב", המכה בארז ומרקיבה אותו, כמו שנאמר בהמשך: "קרע שטן", וכמו שנאמר: "יכלו שוטני נפשי".

זוהי "תולעת יעקב", המכה בארז ומרקיבה אותו. ראשי התיבות של השורה הבאה ב"אנא בכוח" הם "קרע שטן", והפסוק בתהילים אומר: "יכלו שוטני נפשי".

והנה ענין אין כחו אלא בפיו שהוא הדבור דוקא באותיות התורה והתפלה הוא כמבואר לעיל שהדבור נמשך מבחינת כתר שהוא בחי' מדבר

והנה, ענין "אין כוחו אלא בפיו" — כלומר, שהכוח מתבטא דווקא בדיבור, באותיות התורה והתפלה — הוא כפי שהתבאר לעיל: הדיבור נמשך מבחינת כתר, שהיא בחינת המדבר,

מדוע כוחה של התולעת טמון בפיה? משום שהדיבור, באותיות התורה והתפלה, נמשך מכתר, מבחינת "המדבר", כפי שהתבאר לעיל.

כי נעוץ תחלתן בסופן דוקא (וזהו שהמלי' הנקרא תולעת יעקב וגם הת"ת [התפארת] נקרא תולע כמ"ש בפרדס בערך תולעת והם דבורי התפלה והתורה שרשן מהכתר הנקרא מדבר).

כי "נעוץ תחלתן בסופן" דווקא. (וזהו שמלכות נקראת "תולעת יעקב", וגם תפארת נקראת "תולע", כמו שכתוב בפרדס, בערך "תולעת"; והן דיבורי התפלה והתורה, ששורשם בכתר הנקרא "מדבר").

"נעוץ תחלתן בסופן": מלכות, שהיא המדרגה הנמוכה ביותר, מושרשת בכתר. לכן מלכות נקראת "תולעת יעקב", ובפרדס נאמר שגם תפארת נקראת "תולע"; אלו הם דיבורי התפלה והתורה, ששורשם בכתר.

והוא ע"ד מ"ש במיכה (סי' ה') תרום ידך על צריך וכל אויביך יכרתו,¹²³ שמבחי' תרום ידך היינו יד הרמה

וזה על דרך מה שכתוב במיכה (פרק ה'): "תרום ידך על צריך וכל אויביך יכרתו" — שמבחינת "תרום ידך", כלומר היד הרמה,

מיכה אומר: "תרום ידך על צריך וכל אויביך יכרתו". "היד הרמה" היא כתר.

שהוא בחי' כתר נמשך להיות וכל אויביך יכרתו וכמ"ש ג"כ ביצ"מ [ביציאת מצרים] ובנ"י [ובני ישראל]
יוצאים ביד רמה¹²⁴ וזהו ג"כ מ"ש והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל¹²⁵ כו'¹²⁶

שהיא בחינת כתר, נמשכת ההשפעה לכך ש"כל אויביך יכרתו". וכמו שכתוב גם ביציאת מצרים: "ובני ישראל יוצאים ביד רמה"; וזהו גם מה שכתוב: "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל" וכו'.

מכתר נמשך הכוח לכרות את האויבים, כפי שהיה ביציאת מצרים, כאשר "בני ישראל יוצאים ביד רמה", וכך גם במלחמה בעמלק: "כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל".

וכמ"ש רמה ידך בל יחזיון¹²⁷ וכתוב הסוררים אל ירמו¹²⁸ כו', והענין ע"פ המבואר במ"א ע"פ ויקח המן את הלבוש ואת הסוס.¹²⁹

וכמו שכתוב: "רמה ידך בל יחזיון", ונאמר: "הסוררים אל ירמו" וכו'. והענין הוא על פי המבואר במקום אחר על הפסוק "ויקח המן את הלבוש ואת הסוס":

כך גם נאמר: "רמה ידך בל יחזיון" (ישעיהו כ"ו, י"א), וכן: "הסוררים אל ירמו" (תהילים ס"ו, ז'). הענין מתבאר במאמר על הפסוק "ויקח המן את הלבוש ואת הסוס".

איך שע"י שהאדם מעורר בנפשו בחינת גאות דקדושה שלא ירצה להשפיל א"ע [את עצמו] בתאוות עוה"ז עי"ז מעורר למעלה גם כן בחינת כי גאה גאה¹³⁰ ותרגמו איתגאי על גיוותניא¹³¹ כלומר שמתגאה ומסלק השפעתו מן הגאים

כיצד, כאשר האדם מעורר בנפשו בחינת גאווה דקדושה, כדי שלא ירצה להשפיל את עצמו לתאוות העולם הזה, הוא מעורר בכך למעלה גם את הבחינה של "כי גאה גאה", שתרגמו "איתגאי על גיוותניא", כלומר, ה' מתגאה ומסלק את השפעתו מן הגאים,

כאשר אדם מעורר בעצמו גאווה דקדושה ואינו רוצה להשפיל את עצמו לתאוות העולם הזה, הוא מעורר למעלה את הבחינה של "כי גאה גאה", שאונקלוס מתרגם: "איתגאי על גיוותניא". ה' מתגלה ברוממותו ומסלק את השפעתו מן הגאים.

דהיינו הרשעים האומרים ידינו רמה ולא¹³² ה' פעל כל זאת בפי האזינו (ל"ב כ"ז) וכן לי יאורי ואני עשיתי¹³³ (ביחזקאל כ"ט ג')

כלומר, הרשעים שאומרים: "ידינו רמה, ולא ה' עשה את כל זאת", בפרשת האזינו (32:27), וכן: "היאור שלי, ואני עשיתי את עצמי" (יחזקאל 29:3).

"הגאים" הם הרשעים שאומרים: "ידינו רמה, ולא ה' עשה את כל זאת", וכן פרעה שאמר: "היאור שלי, ואני עשיתי את עצמי".

ולכן נאמר כי גאה גאה גבי נס דק"ס [דקריעת ים סוף] שהשפיל הגאים והטביע המצרים בים והגביה שפלים והיינו ע"י בחי' גאה גאה.

לכן נאמר "כי נשגב נשגב הוא" על נס קריעת ים סוף, שבו השפיל את הגאים והטביע את המצרים בים, והגביה את השפלים; והדבר נעשה באמצעות בחינת "נשגב נשגב".

לכן שירת הים פותחת במילים "כי נשגב נשגב הוא": שם ה' השפיל את המצרים הגאים בים והגביה את השפלים.

והא דלפעמים מצינו בהפך דאדרבה מחמת הגדולה יוכל להיות נמשך חיות גם לקליפות לפי שמצד הגדולה הוא כלא חשיב ואין תופס מקום לדקדק וכמ"ש שממית בידים תתפש כו'

ומה שמצאנו לפעמים את ההפך, שאדרבה, מחמת הגדולה יכולה להימשך חיות גם לקליפות, מפני שמצד הגדולה הן נחשבות לאין ואינן תופסות מקום, ולכן אין מקפידים לדקדק בכך; וכמו שנאמר: "שממית בידיים תיתפס" וכו',

לפעמים נאמר ההפך: מחמת גדולתו של ה' מגיעה חיות גם לקליפות, שכן ביחס לגדולתו הכול נחשב לאין, ואין מקום לדקדק בכך, כמו ה"שממית" שבהיכל המלך.

זהו דוקא כביכול כשאנו מתגאה ומתרומם אז הוא בלי דקדוק וכיון דכולא קמיה כלא לכן יכולים הכל לקבל,

הדבר הוא דווקא כאשר, כביכול, אינו מתגאה ומתרומם; אז אין דקדוק, ומכיוון שהכול לפנינו כלא נחשב, כולם יכולים לקבל.

הדבר נכון רק כאשר, כביכול, ה' אינו מגלה את רוממותו. אז השפע ניתן ללא דקדוק, ומכיוון שהכול נחשב לאין לפנינו, כולם יכולים לקבל.

אבל ע"י בחי' גאה גאה אז יקפיד שלא יקבלו הגאים הרשעים וזהו ה' רמה ירך בל יחזיון פי' דוקא כאשר רמה ירך ע"י בל יחזיון כו'.

אבל באמצעות בחינת "נשגב נשגב", הוא מקפיד שהגאים והרשעים לא יקבלו. וזהו: "ה', רמה ירך — בל יחזיון"; כלומר, דווקא כאשר "רמה ירך", על ידי כך "בל יחזיון" וכו'.

כאשר ה' מתגלה כ"נשגב נשגב", הוא מקפיד שהגאים והרשעים לא יקבלו. זהו פירוש הפסוק: "ה', רמה ירך — בל יחזיון": כאשר ידו מורמת, הם אינם יכולים לקבל.

28 ונראה לבאר זה עפ"מ"ש [על פי מה שכתוב] האריז"ל [האריז"ל זכרנו לברכה] בפ"י עבדים היינו¹³⁴ לפרעה¹³⁵ היונק

מעורף דא"א דדוקא מבחינת עורף ואחוריים דכתר משם יוכל גם פרעה שאמר לי יאורי כו'

ונראה [שאפשר] לבאר זאת על פי מה שכתב האריז"ל בפירוש "עבדים היינו לפרעה", היונק מעורפו של אריך אנפין: דווקא מבחינת העורף והאחוריים של כתר יכול גם פרעה, שאמר "נהרי שלי" וכו',

האריז"ל מסביר את "עבדים היינו לפרעה" כשהוא מפרש את פרעה כ"העורף": פרעה ינק מעורפו של אריך אנפין. רק מן האחוריים ומן העורף של כתר יכול גם פרעה, שאמר "נהרי שלי", לקבל.

גם כן לקבל חיות ויניקה משא"כ כשנמשך השפע מבחינת פנים כתיב יאר ה' פניו אליך¹³⁶ דוקא, וזהו רמה ירך שנמשך מבחינת פנים אזי כל יחזיון.

לקבל גם חיות ויניקה; לא כך כאשר השפע נמשך מבחינת הפנים, שעל כך נאמר דווקא "יאר הוי' פניו אליך". וזהו "רמה ירך": השפע נמשך מבחינת הפנים, ואז "כל יחזיון".

כאשר השפע בא מ"פניו" של כתר, מתקיים מה שנאמר בברכת כוהנים: "יאר הוי' פניו אליך" — דווקא "אליך", ופרעה אינו יכול לינוק ממנו. וזהו "רמה ירך": השפע נמשך מבחינת הפנים, והרשעים "כל יחזיון".

29 וגם י"ל [יש לומר] כי הנה פי' גאה גאה¹³⁷ הוא ע"ד אדון הנפלאות¹³⁸ דהיינו שאפי' [שאפילו] בחי' פלא נחשב אצלו ית' כעשיה גשמיות כמ"ש עושה פלא¹³⁹ וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל] בפי' בשלח בדי"ה אשירה כו'

אפשר לומר גם שפירוש "גאה גאה" הוא בדומה ל"אדון הנפלאות": אפילו בחינת הפלא נחשבת בעיניו יתברך כעשייה גשמית, ככתוב: "עושה פלא"; וכפי שהתבאר לעיל בפרשת בשלח, במאמר המתחיל "אשירה" וכו'.

הסבר נוסף ל"גאה גאה": הוא דומה ל"אדון הנפלאות" שבברכת יוצר. בעיני ה', אפילו פלא אינו יותר מעשייה רגילה, ככתוב "עושה פלא" (שמות ט"ו:יא). המאמר בפרשת בשלח המתחיל "אשירה" מסביר זאת.

ובחי' ומדרגה זו הוא הנקרא עתיק יומין¹⁴⁰ המתנשא מימות עולם¹⁴¹ שהוא בחי' העליונה שבכתר סתימא דכל סתימין, וכמ"ש ג"כ בזוהר (בשלח דף נ"ב) גבי קי"ס [קריעת ים סוף] בעתיקא תליא מילתא.¹⁴² בחינה ומדרגה זו נקראת עתיק יומין, "המתנשא מימות עולם". זוהי המדרגה העליונה ביותר שבכתר, "סתימא דכל סתימין"; וכך נאמר גם בזוהר (בשלח דף נ"ב) על קריעת ים סוף: "בעתיקא תליא מילתא".

מדרגה זו היא עתיק יומין, "עתיק הימים" (דניאל ז':ט), "המתנשא מימות עולם", כפי שנאמר בברכת יוצר. זו המדרגה העליונה ביותר שבכתר, "סתימא דכל סתימין". הזוהר אומר שקריעת ים סוף "תלויה בעתיקא".

והענין כי בחי' עתיק היינו פנימית הכתר דהיינו שכולו פנים ואין בו בחי' אחוריים כלל כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער עתיק פי"ב [פרק ב'],¹⁴³

והעניין הוא שבחינת עתיק היא פנימיות הכתר: כולה פנים, ואין בה כלל בחינת אחוריים, כפי שנכתב בעץ חיים, שער עתיק, פרק ב'.

עתיק הוא פנימיות הכתר, כולו "פנים" וללא "אחוריים" כלל. בעץ חיים, בשער עתיק, מוסבר שבעתיק לא מתגלים אחוריים, ולכן כולו נקרא פנים.

ולכן נאמר ע"ז גאה גאה על גיוותניא¹⁴⁴ שמבחינה זו אין שום יניקה לקליפות ורשעים שיניקתם מצד גדולתו ית' מ"מ הוא

לכן נאמר עליו "גאה גאה", "גיאה על גיוותניא": מבחינה זו אין לקליפות ולרשעים שום יניקה, שכן יניקתם, הבאה מצד גדולתו יתברך, היא בכל זאת

לכן על עתיק נאמר "גאה גאה", "גיאה על גיוותניא": הקליפות והרשעים אינם יונקים כלל ממדרגה זו, משום שיניקתם מגדולתו של ה' באה רק דרך ה"אחוריים".

רק מבחינת אחוריים וכיון שבבחי' זו אין שייך שום אחוריים כלל ממילא א"א להיות להם יניקה.

רק מבחינת אחוריים; ומכיוון שבחינה זו אינה שייכת כלל לבחינת אחוריים, ממילא אין הם יכולים לינוק ממנה.

מכיוון שבמדרגה זו אין כלל בחינת "אחוריים", הם פשוט אינם יכולים לינוק ממנה.

30 ויניקת פרעה הוא רק מעורף דא"א כי בא"א שייך פנים ואחוריים אזי מבחי' העורף יוכל פרעה לינק

ופרעה ניזון רק מעורפו של אריך אנפין, שכן באריך אנפין יש בחינה של פנים ואחור; לכן פרעה יכול לקבל יניקה מבחינת העורף.

פרעה ניזון רק מעורפו של אריך אנפין, הרובד החיצוני של כתר, שיש בו פנים וגם אחור.

דהיינו שמעוצם הגדולה דכולא קמיה כלא חשיב יוכל גם פרעה לקבל והיינו דוקא כשנמשך השפע דרך אחוריים¹⁴⁵

כלומר, מעוצמת הגדולה שלפניה "כולא קמיה כלא חשיב" — הכול נחשב לאין — גם פרעה יכול לקבל; אך הדבר אפשרי דוקא כאשר השפע נמשך דרך האחור.

כיוון שלפני גדולתו של ה' "הכול נחשב לאין", גם פרעה יכול לקבל, אך רק כשהשפע מגיע דרך האחור.

דהיינו כמאן דשדי בתר כתפין משא"כ כשנמשך מבחי' פנים דא"א ברצון וחשק וחפץ ע"ז נאמר ויוציאנו ה' אלקינו כוי (וכמ"ש באריכות במ"א ע"פ מאמר עבדים היינו הני"ל).

כלומר, כמו מי שמשליך [דבר-מה] מעבר לכתפו. לא כך כאשר השפע נמשך מבחינת הפנים של אריך אנפין, ברצון, בכמיהה ובחפץ; על כך נאמר: "ויוציאנו ה' אלקינו" וגוי' (כפי שמבואר בהרחבה במקום אחר על הקטע "עבדים היינו" שהוזכר לעיל).

הדבר דומה למי שמשליך דבר מעבר לכתפו בלי להביט. כאשר השפע מגיע מפניו של אריך אנפין, ברצון ובחפץ, אזי "ויוציאנו ה' אלקינו" (כפי שנאמר בהגדה, בעקבות דברים ו, כא), ופרעה מאבד את אחיזתו.

וזהו וברוב גאונך תהרוס קמ"ך.^{146, 147} ברוב גאונך דייקא שהוא בחי' גאה גאה שמבחי' זו ודאי תהרוס קמ"ך דמשם א"א להם לינק מטעם הנ"ל (ועיין בזהר פ' בשלח דף נ"ח ע"ב ודו"ק [ודוק])

וזהו "וברוב גאונך תהרוס קמ"ך": דווקא "ברוב גאונך", שהיא בחינת "גאה גאה"; מבחינה זו ודאי "תהרוס קמ"ך", שכן משם אין הם יכולים לקבל יניקה, מהטעם שהוזכר לעיל (ועיינו בזהר, פרשת בשלח, דף נ"ח ע"ב, והיטיבו לעיין).

"ברוב גאונך תהרוס קמ"ך" (שמות טו, ז): זהו "גאה גאה", עתיק, שאין הם יכולים לקבל ממנו יניקה. בזהר על פסוק זה בפרשת בשלח מדובר בכך שה' מתעלה "מעלה מעלה" ומתלבש בגאווה.

וזהו ג"כ מ"ש במ"א בפ"י ישא ה' פניו אליך¹⁴⁸ כלומר שישא ויגביה פניו לבחי' שאין שם בחי' אחוריים כלל ועי"ז יומשך ההשפעה אליך דייקא.

וזהו גם פירוש מה שנתבאר במקום אחר על "ישא ה' פניו אליך": היינו, שישא וירומם את פניו לבחינה שאין בה כלל בחינת אחור; ועל ידי כך יימשך השפע דווקא "אליך".

בדומה לכך, "ישא ה' פניו אליך" (במדבר ו, כו) פירושו שה' מרים את פניו לבחינה שאין בה אחור כלל, וכך השפע מגיע דווקא "אליך".

וזהו רם ונשא כו' משפיל גאים¹⁴⁹ כו' כה אמר רם ונשא¹⁵⁰ כו' ואת דכא ושפל רוח כו'.

וזהו "רם ונשא" וגו', "משפיל גאים" וגו'; "כה אמר רם ונשא" וגו', "ואת דכא ושפל רוח" וגו'.

כך גם בתפילה שלאחר שמע מכנים את ה' "רם ונשא... משפיל גאים", ובישעיהו נאמר: "כה אמר רם ונשא... [אני שוכן] ואת דכא ושפל רוח". רוממותו משפילה את הגאים ומגיעה אל שפלי הרוח.

כי רמה ידך דייקא אז כל יחזיון¹⁵¹ וכמ"ש ג"כ במ"א בפ"י כי יד על כס¹⁵² יה שהוא בחי' יד רמה דייקא כו'

כי דווקא "רמה ידך", ואז "כל יחזיון". וכפי שנתבאר גם במקום אחר בפירוש "כי יד על כס יה", שזו בחינת יד רמה דווקא וגו'.

כאשר ידו "רמה", הרשעים "כל יחזיון". רעיון דומה מופיע בביאור "כי יד על כס יה" (שמות יז, טז), שנאמר על המלחמה בעמלק, כבחינת היד הרמה.

ע"ש באריכות בדי"ה חייב אינש¹⁵³ לבסומי בפוריא.¹⁵⁴ גם י"ל [יש לומר] כי יד רמה היינו ת"ת [תפארת] שבכתר כו' שהת"ת [שהתפארת] עולה עד כו'.¹⁵⁵

עיינו שם בהרחבה, בדיבור המתחיל "חייב אינש לבסומי בפוריא". ואפשר לומר גם שיד רמה היא תפארת שבכתר וגו', שכן התפארת עולה עד וגו'.

הביאור נמצא במאמר שבתורה אור הפותח במילים "חייב אינש לבסומי בפוריא". לחלופין, "יד רמה" היא תפארת שבכתר, שכן התפארת עולה למעלה; הטקסט אינו מפרט את ההמשך ומסתפק ב"וגו".

31 ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין תולעת יעקב שהוא בחי' דבור התורה והתפלה ששרשו מבחינ' [מבחינת / מבחינה]

הנ"ל שממשיך מבחי' פנימית הכתר וכמ"ש לקמן בפי' חקת התורה וכמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] סד"ה דוד זמירות קרית להו בענין הלוחות שהיו נקראים משני עבריהם¹⁵⁶

ומכל זה יובן עניינו של "תולעת יעקב": זוהי בחינת הדיבור של התורה והתפילה, ששרשו בבחינה שהוזכרה לעיל, והוא ממשיך מבחינת פנימיות כתר. וכפי שיוסבר להלן בפירוש "חוקת התורה", וכפי שנכתב באגרת הקודש, בסוף האיגרת הפותחת במילים "דוד זמירות קרית להו", בעניין הלוחות שנקראו משני עבריהם;

"תולעת יעקב", דיבור התורה והתפילה, ממשיך מפנימיות כתר, כפי שיוסבר בעניין "חוקת התורה". באגרת הקודש מוסבר אותו עניין על הלוחות, שאפשר היה לקרוא את אותיותיהם משני הצדדים.

דהיינו לומר ששרשן מבחי' ע"י שכולו בחי' פנים ואין בו בחי' אחוריים כלל כנ"ל ולכן זהו בחינת עולת תמיד כו' להקריב.

כלומר, שורשם מבחינת עתיק יומין, שכולה בחינת פנים ואין בה כלל בחינת אחוריים, כנזכר לעיל. לכן זוהי בחינת עולת תמיד וכו', להקריב:

שורשם בעתיק יומין, שכולו פנים ואין בו אחוריים. זו בחינת עולת תמיד, ולהקריב.

אותיות תולע כו' להרקיב שלא יומשך השפע לקליפות שרש היצר הרע המגביהם א"ע [את עצמו] כנשר לינק מבחי' עורף כו'

אותיות "תולע" וכו', להרקיב, כדי שהשפע לא יימשך לקליפות, שורש היצר הרע, המגביהות את עצמן כנשר כדי לינוק מבחינת עורף וכו'.

"בעולת" יש אותיות "תולע", וב"להקריב" אותיות "להרקיב": הדבר מונע מן השפע להגיע לקליפות, המגביהות את עצמן כנשר כדי לינוק מן העורף.

ועל זה נאמר משם אורידך נאם¹⁵⁷ ה' נאם הוא הדבור כנ"ל (ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פרשה וישלח על פי ויאבק¹⁵⁸ כו').

ועל כך נאמר: "משם אורידך, נאום ה'". "נאם" הוא דיבור, כנזכר לעיל (וראו מה שנכתב לעיל בפרשת וישלח על הפסוק "ויאבק" וכו').

עליהם נאמר "משם אורידך, נאום ה'" (עובדיה א, ד), ו"נאם" הוא דיבור. המאמר בפרשת וישלח על מאבקו של יעקב עוסק אף הוא בעניין זה.

גם יובן זה על דרך מה שכתוב במ"א שהתורה נקרא משל הקדמוני^{159, 160} שלהיות נמשך גילוי אור מבחי קדמונו של עולם שלמעלה מבחינת סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] הוא דוקא ע"י התורה שהיא בחי משל ולבוש לבחי זו כו'.¹⁶¹

גם יובן הדבר על פי מה שנכתב במקום אחר, שהתורה נקראת "משל הקדמוני": כדי שתימשך התגלות אור מבחינת קדמונו של עולם, שלמעלה מבחינת סוכב כל עלמין וממלא כל עלמין, הדבר נעשה דווקא באמצעות התורה, שהיא בחינת משל ולבוש לבחינה זו וכו'.

התורה נקראת "משל הקדמוני" (שמואל א כד, יד), כפי שמפרש רש"י: משל לקדמונו של עולם. התורה היא המשל והלבוש שבאמצעותם מתגלה האור של בחינה זו, שלמעלה מסוכב כל עלמין וממלא כל עלמין.

32 והנה ר"ת [ראשי תיבות] אנא בכח כו' הוא גימטריא תולע ור"ת [וראשי תיבות] שועתנו קבל ושמע צי"ת הוא גימטריא תולעת.

והנה ראשי התיבות של "אנא בכוח" וכו' הם בגימטריא תולע, וראשי התיבות של "שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות" הם בגימטריא תולעת.

גימטריא: ראשי התיבות של השורה הראשונה של "אנא בכוח" (אבגית"ץ) עולים 506, כמו תולע. ראשי התיבות של השורה האחרונה, "שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות" (שקוצי"ת), עולים 906, כמו תולעת.

ענין ב' בחי תולע ותולעת יש לומר שהן ב' בחי דהיינו אותיות התורה ואותיות התפלה

בענין שתי הבחינות, תולע ותולעת, אפשר לומר שהן שתי בחינות, כלומר אותיות התורה ואותיות התפילה;

תולע ותולעת מציינים אפוא שתי בחינות: אותיות התורה ואותיות התפילה.

כי בכח גדולת ימינך כו' קאי על אותיות ודבור בתורה כנ"ל ושועתנו קבל כו' זהו ענין התפלה. ועיין בלקי"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] מהאריז"ל [מהאריז"ל זכרוננו לברכה] פ' תרומה ד"ה ותולעת שני.

כי "בכוח גדולת ימינך" וכו' מוסב על האותיות והדיבור שבתורה, כנזכר לעיל, ואילו "שועתנו קבל" וכו' הוא ענין התפילה. ועיינו בלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת תרומה, במאמר המתחיל "ותולעת שני".

השורה הראשונה, "בכוח גדולת ימינך", מתייחסת לתורה, כפי שהוסבר לעיל; השורה האחרונה, "שועתנו קבל", מתייחסת לתפילה. לקוטי תורה של האריז"ל על פרשת תרומה עוסק ב"תולעת שני".

עוי"ל [עוד יש לומר] בפ"י אין כחו אלא בפיו כי גם למעלה איתא דעת גניז בפומא וז"ש [וזהו שכתוב] מפיו דעת^{162, 163} כו' (עייין נדה דף ע' ע"י).

אפשר לומר פירוש נוסף ל"אין כוחו אלא בפיו": גם למעלה נאמר "דעת גנוזה בפה", וזהו [פירוש] הכתוב "מפיו דעת" וכו' (עיינו נדה, דף ע').

הסיבה לכך שכוחו של התולעת הוא בפיו היא שגם למעלה "דעת גנוזה בפה", כפי שנאמר במשלי: "מפיו דעת" (משלי ב, ו), פסוק שהגמרא מצטטת בנדה ע"ב ע'.

וזהו ענין השלכת שני תולעת לתוך שרפת הפרה כי שרפת הפרה היינו להחזיר היניקה של החיצונים וזהו ענין השלכת תולעת השני אל תוך שרפת הפרה: שרפת הפרה נועדה להחזיר את היניקה של הכוחות החיצוניים,

לכן משליכים את צבע השני שמפיקים מן התולעת אל תוך שרפת הפרה. השרפה משיבה את החיות שהכוחות החיצוניים ינקו.

דהיינו בירור ותיקון ק"נ [קליפת נוגה] (שע"ז ג"כ לא יוכלו הקליפות שלמטה מק"נ [מקליפת נוגה] לינק מהקדושה שיניקתם הוא ע"י אמצעות בחי ק"נ [קליפת נוגה] כנ"ל)

כלומר, בירור ותיקון קליפת נוגה (ועל ידי כך גם הקליפות שמתחת לקליפת נוגה לא יוכלו לינוק מן הקדושה, שכן יניקתן היא באמצעות בחינת קליפת נוגה, כנזכר לעיל);

השבה זו היא בירור קליפת נוגה. לאחר שקליפת נוגה מתבררת, גם הקליפות התחתונות, היונקות רק באמצעותה, אינן יכולות עוד לינוק מן הקדושה.

אכן כדי שלא יקבלו עוד יניקה לזה היה השני תולעת שמרקיב ומכלה יניקתם (וע' בזהר פ' ויחי) (דר"ח ע"ב) ע"פ

אכן, כדי שלא יוסיפו לקבל יניקה, נועדה תולעת השני, המרקיבה ומכלה את יניקתם (ועיינו בזהר, פרשת ויחי, ר"ח ע"ב), על הפסוק

תולעת השני מונעת מהם לקבל יניקה נוספת: היא "מרקיבה" ומכלה את יניקתם. הוזהר בפרשת ויחי דן בכך על הפסוק "כי כל ביתה לבוש שנים".

כי כל ביתה לבוש שנים,^{164, 165} וגם י"ל [יש לומר] שזהו ג"כ שלא יגביהו א"ע [את עצמן] כנשר לקבל יניקה מלמעלה כו'

"כי כל ביתה לבוש שנים". ואפשר לומר גם שזה נועד לכך שלא ירוממו את עצמם כנשר כדי לקבל יניקה מלמעלה וכו',

הוזהר שם מפרש "שנים" כבגד של דין קשה. התולעת גם מונעת מן הקליפות "להגביה את עצמן כנשר" כדי לינוק מלמעלה.

וכמ"ש במ"א ע"פ ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת¹⁶⁶ כו' ועמ"ש סד"ה נאוו לחיך בתורים^{167, 168} מענין כחוט השני שפתותיך¹⁶⁹ כו':

כפי שנכתב במקום אחר על הפסוק "ואשמיד את פריו מלמעלה ואת שורשיו מלמטה" וכו'. וראו גם מה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "נאוות לחיך בתורים [של תכשיטים]", בענין "שפתייך דומות לחוט של שני" וכו'.

המאמר על הפסוק "ואשמיד את פריו מלמעלה ואת שורשיו מלמטה" (עמוס ב, ט) עוסק בכך. גם בסוף המאמר "נאוות לחיך בתורים" (שיר השירים א, י) נדון הפסוק "שפתייך כחוט השני" (שיר השירים ד, ג).

אותיות חקיקה ואותיות הכתב

33 ה וזהו ענין חקת התורה. לשון חקיקה. והענין הוא שהחקיקה הוא גבוה יותר מאותיות הכתב, ולכן בלוחות כתיב חרות על הלוחות¹⁷⁰ שנמשכו משרש התורה כמו שהיא בבחי' אותיות החקיקה.

5. וזהו ענינה של "חוקת התורה": לשון חקיקה. והענין הוא שהחקיקה נעלית מאותיות הכתב, ולכן נאמר על הלוחות "חרות על הלוחות", מפני שנמשכו משרש התורה כפי שהיא בבחינת אותיות חקוקות.

סעיף 5: המילה "חוקת" קשורה ל"חקיקה". אותיות חקוקות נעלות מאותיות כתובות, ולכן הלוחות היו "חרותים" (שמות לב, טז), ונמשכו משרש התורה, שבו אותיות חקוקות.

34 ותורה שבכתב היינו אחר התלבשותה בבחינת אותיות הכתב ובפרה אדומה נאמר זאת חקת התורה¹⁷¹ שבה ועל ידה ממשיכים מבחינת חקת התורה להיות נמשך ומתגלה למטה

והתורה שבכתב היא התורה לאחר שהתלבשה באותיות כתובות. ועל הפרה האדומה נאמר: "זאת חוקת התורה", שכן באמצעותה ומכוחה ממשיכים מבחינת "חוקת התורה" — בחינת החקיקה שבתורה — ומביאים אותה לידי המשכה וגילוי למטה.

התורה שבכתב היא התורה לאחר שהתלבשה באותיות כתובות. הפרה האדומה, "חוקת התורה" — בחינת החקיקה שבתורה — ממשיכה את הבחינה החקוקה ומביאה אותה לידי גילוי.

וזהו אשר צוה הוי' שיהיה בחי' צוותא וחיבור משם הוי' דעתיק אשר הוא בחינת ומדרגת אותיות החקיקה. לאמר בבחי' חכמה שזהו בחי' תשב"כ [תורה שבכתב].

וזהו "אשר ציווה הוי'": שתהיה בחינת צוותא וחיבור משם הוי' דעתיק, שהוא בחינת ומדרגת אותיות החקיקה, "לאמור" — בבחינת חכמה, שהיא בחינת התורה שבכתב.

"אשר ציווה הוי'" פירושו חיבור עם שם הוי' דעתיק, בחינת אותיות החקיקה, אל "לאמור", שהוא בחינת חכמה ובחינת התורה שבכתב.

35 ובאמת בחי' ומדרגה הנקרא למעלה חקת התורה דהיינו ענין אותיות החקיקה שלמעלה הוא גבוה יותר ממדרגת החקיקה שנתגלה בהלוחות דאע"פ [דאף על פי] שהאותיות

ובאמת, הבחינה והמדרגה שנקראת למעלה "חוקת התורה" — כלומר, ענין האותיות החקוקות למעלה — גבוהה ממדרגת החקיקה שהתגלתה בלוחות. שכן אף שהאותיות

"חקיקת" התורה כפי שהיא למעלה גבוהה אפילו מהחקיקה שהתגלתה בלוחות הברית. כעת מבואר מדוע.

היו חקוקים מיניה וביה מ"מ עכ"פ [על כל פנים] נחסר מהאבן במקום האות, משא"כ בחי' חקת התורה כמו שהיא למעלה במקורה ושרשה בא"ס ב"ה אורייתא וקב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד.^{172, 173}

היו חקוקות מתוך האבן עצמה ובתוכה, מכל מקום, על כל פנים, חסר משהו מן האבן במקום האות. אבל לא כך היא הבחינה של "חקת התורה" כפי שהיא למעלה, במקורה ובשרשה באין סוף ברוך הוא, [ששם] "התורה והקדוש ברוך הוא כולא חד".

בלוחות האותיות נחצבו מתוך האבן עצמה, ובכל זאת נגרע ממנה משהו במקום שבו הייתה כל אות. למעלה, בשורש התורה באין סוף, אין שום חסרון, שכן "התורה והקדוש ברוך הוא כולא חד".

והענין הוא עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר (ר"פ בראשית דט"ו) בריש הורמנתא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה.¹⁷⁴ וגליף הוא חקיקה כי תרגום ופתחת עליו פתוחי¹⁷⁵ ותגלוף¹⁷⁶ כו'

והענין הוא על פי מה שכתוב בזהר (בתחילת פרשת בראשית, דף ט"ו): "בריש הורמנתא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה" — בראשית רשותו של המלך, חקק חקיקה בזהר העליון. ו"גליף" פירושו חקיקה, שכן התרגום של "ופתחת עליו פתוחי" הוא "ותגלוף" וכו'.

הזהר פותח את פרשת בראשית במילים "בריש הורמנתא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה" — בראשית רשותו של המלך, חקק חקיקה בזהר העליון. "גליף" פירושו חקיקה, כפי שאונקלוס משתמש באותו שורש בתרגום "ופתחת עליו פתוחי" שעל ציץ הכהן הגדול.

(ופי' בריש הורמנתא דמלכא פי' באשל אברהם שזהו בחינת מלך מה"מ [מלאך המות] דהיינו בחי' מל' דא"ס דהיינו מה שעלה ברצונו הפשוט שיהיה מלך שמו נקרא, ועמ"ש מזה בד"ה כי כארץ תוציא צמחה^{177, 178} גבי ענין פי' המלך הקדוש שאומרים בעש"ת [בעשרת ימי תשובה]).

(ופירוש "בריש הורמנתא דמלכא": באשל אברהם מכואר שזו בחינת מלך מלכי המלכים, כלומר בחינת מלכות דאין סוף; היינו, מה שעלה ברצונו הפשוט שיהיה מלך ושמו ייקרא. ועיין במה שנתבאר על כך בדרוש המתחיל "כי כארץ תוציא צמחה", בענין פירוש "המלך הקדוש" שאומרים בעשרת ימי תשובה.)

האשל אברהם מסביר ש"רשותו של המלך" היא מלכות דאין סוף, ראשית עליית הרצון הפשוט של ה' להיות מלך. בדרוש "כי כארץ תוציא צמחה" מבואר מדוע בעשרת ימי תשובה אומרים "המלך הקדוש".

והענין הוא כמו עד"מ¹⁷⁹ הרושם וחוקק באבן טוב המאיר ומבהיק מאד איזה אותיות או רישומים אזי במקום החקיקה והרשימה אין מבהיק ומאיר כ"כ [כל כך]

והענין הוא, בדרך משל, כמו אדם החורט וחוקק אותיות או סימנים כלשהם באבן יקרה המאירה ובוהקת מאוד: במקום החקיקה והחריתה היא אינה בוהקת ומאירה כל כך

משל: כשחוקקים אותיות באבן חן מבריקה, המקומות החרוטים אינם מאירים באותה מידה כמו שאר האבן.

כמו שמבטיח ומאיר האבן טוב במקום שלא נעשה בו חקיקות ורישומים ששם הוא בהיר ביותר משא"כ במקום שנעשו בו חקיקות נחשך אורו מעט,

כפי שהאבן היקרה בוחקת ומאירה במקום שלא נעשו בו חקיקות וסימנים, ושם היא זוהרת ביותר; ואילו במקום שנעשו בו חקיקות, אורה מתעמעם מעט.

המשטח שלא נגשו בו הוא המבטיח ביותר; במקום שנחקק באבן, אורה נחלש מעט.

אבל מ"מ חקיקה זו היא באבן טוב עצמו ואין כאן עוד שום דבר בלעדו זולתי הוא לבד רק שנחשך בהירתו מעט, וכך עדי"מ כשנאצל מהאור א"ס

אבל למרות זאת, חקיקה זו היא באבן היקרה עצמה, ואין כאן שום דבר נוסף מלבדה, אלא היא לבדה, ורק הזוהר שלה התעמעם מעט. וכך, בדרך משל, כאשר נאצל מאור אין סוף

ובכל זאת, החקיקה היא באבן עצמה ואין בה דבר נוסף, אלא רק עמעום קל. כך גם באצילות הכתר מאור אין סוף.

(פי"א אור א"ס היינו עדי"מ אור וזיו הנמשך ממנו ית' כמ"ש במ"א) בחי' כתר שהוא בחי' פרצופי עתיק ואריך נקי גליף גליפו שהחקיקה היא מיניה וביה

(פירוש "אור אין סוף" הוא, בדרך משל, אור וזיו הנמשכים ממנו יתברך, כמו שמבואר במקום אחר) הבחינה של כתר, שהיא בחינת פרצופי עתיק ואריך, נקראת "גליף גליפו", שכן החקיקה היא ממנו וכתוכו,

בסוגריים מבואר ש"אור אין סוף" כאן פירושו, בדרך משל, אור וזיו הנמשכים מה'. כתר, הכולל את פרצופי עתיק ואריך אנפין, נקרא "חקיקה" מפני שהוא מאותו מהות כמו מקורו.

והיינו הך ממש כי הם נקרא ג"כ א"ס והם למעלה מעלה מבחי' עולם האצילות (ועי' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פי' שלח בדף קנ"ט בפ"י תלת עלמין אית ליה לקב"ה [לקודשא בריך הוא]).

וזהו ממש אותו עניין, שהרי גם הם נקראים אין סוף, והם למעלה הרבה מאוד מבחינת עולם האצילות (ראו גם ברמ"ז, פרשת שלח, דף קנ"ט, בפירוש "תלת עלמין אית ליה לקב"ה").

כתר מאוחד עם אור אין סוף, והוא עצמו נקרא אין סוף, למעלה מאוד מעולם האצילות. הרמ"ז בפרשת שלח דן באמירה שלקב"ה יש "שלושה עולמות".

אך מ"מ לגבי אור א"ס נקרא הכתר ג"כ בשם חשך וכמ"ש בת"ז [בתיקוני זוהר] כתר אע"פ ¹⁸⁰ אע"פ [אף על גב] דאיהו אור ¹⁸¹ צח אולם אולם קדם עילת העילות,

אבל בכל זאת, ביחס לאור אין סוף נקרא גם הכתר "חושך", כפי שנאמר בתיקוני זוהר: "כתר עליון, אף על פי שהוא אור צח, הוא שחור, שחור לפני עילת העילות".

אולם ביחס לאור אין סוף עצמו, הכתר הוא "חושך": בתיקוני זוהר נאמר שהכתר העליון, אף שהוא אור צח, הוא "שחור, שחור לפני עילת העילות".

וזהו כמשל שבמקום החקיקה נחשך בהירות האבן טוב ואינו כמו בהירות האבן טוב שלא במקום החקיקה שהוא האור א"ס שלמעלה מבחי' אצילות הכתר דלית מחשבה תפיסא ביה¹⁸² כלל,¹⁸³ ובמקום החקיקה

זוה דומה למשל לכך שבמקום החריטה מתעמעם זוהרה של האבן הטובה, והוא אינו כזוהרה של האבן הטובה במקום שאין בו חריטה — שהוא אור אין סוף שלמעלה מהאצלת הכתר, שאין מחשבה תופסת בו כלל; ואילו במקום החריטה,

במשל, הזוהר של האבן במקום שאין בו חריטה הוא אור אין סוף שלמעלה מהכתר, שאין מחשבה תופסת בו כלל, כלשון תפילת אליהו בתיקוני זוהר.

שהוא אצילות עתיק ואריך נקרא אוכם אוכם לגבי האור עצמו ועי"ז יוכל להיות מקור ושרש להתהוות ע"ס [עשר ספירות] דאצי".

שהוא האצלת עתיק ואריך, הוא נקרא "שחור", שחור" ביחס לאור עצמו; ועל ידי כך הוא יכול להיות מקור ושרש להתהוות עשר הספירות דאצילות.

המקום החרוט הוא האצלת עתיק ואריך, והוא "שחור" ביחס לאור עצמו. משום שהוא מתעמעם כך, הוא יכול להיות מקור לעשר הספירות דאצילות.

אבל מ"מ הרי חקיקה וגליפו זו היא למעלה מעלה מבחי' אותיות הכתב, על דרך משל שבחקיקת האותיות עם היות שע"י נתגלה ונתהווה בחי' אותיות שזהו עד"מ אצילות עתיק ואריך.

אבל בכל זאת, חריטה זו, גליפו, היא למעלה הרבה מאוד מבחינת אותיות כתובות. למשל, בחריטת האותיות, אף שעל ידה מתגלות ונוצרות אותיות — שזו, בדרך משל, האצלת עתיק ואריך —

ובכל זאת, חריטה זו למעלה הרבה מאוד מאותיות כתובות. כאשר האותיות נחרטות, הן אכן מתגלות ונוצרות, כפי שעתיק ואריך נאצלים.

מ"מ האותיות הן מיניה וביה שלא נוסף עליו דבר ולא חסר דבר כלל זולת האבן טוב לבדו רק שנחשך בהירתו קצת.

אף על פי כן, האותיות הן ממנו ובתוכו: לא נוסף עליו דבר כלל ולא חסר ממנו דבר כלל; יש כאן רק את האבן הטובה לבדה, אלא שזוהרה התעמעם מעט.

ובכל זאת, האותיות הן האבן עצמה: לא נוסף דבר ואין כאן דבר מלבד האבן, אלא שזוהרה התעמעם מעט.

כך עד"מ בחי' הכתר הוא בחי' א"ס ממש רק שלגבי אמתת האור א"ס נקרא חשך כו',

כך, למשל, בחינת הכתר היא ממש בחינת אין סוף עצמה, אלא שביחס לאמיתת אור אין סוף היא נקראת חושך וכו'; כך הכתר הוא אין סוף עצמו, והוא נקרא "חושך" רק ביחס לאור אין סוף האמיתי.

מה שאין כן אותיות הכתב שכותב ע"ג [על גבי] הספר בדיו הרי הדיו הוא דבר זר ממש בעצם מהקלף

אך לא כך באותיות כתובות, שאדם כותב בדיו על גבי הקלף: הדיו הוא דבר זר במהותו לקלף,

אותיות כתובות שונות מכך: הדיו הוא חומר זר לקלף.

וגם שהדיו שחור מסתיר לגמרי על לבנונית הקלף שתחת הדיו עד שאינו נראה כלל לוכן הקלף שתחת האות.

וגם הדיו השחור מסתיר לגמרי את לוכן הקלף שמתחתיו, עד שלוכן הקלף שמתחת לאות אינו נראה כלל.

הדיו השחור מסתיר לגמרי את הקלף הלבן שמתחתיו.

36 וזהו בחינת חו"ב [חכמה ובינה] דאצילות שבהתלבשות התורה בחו"ב [בחכמה ובינה] כמאמר אורייתא

מחכמה נפקת¹⁸⁴ נקי תושב"כ [תורה שבכתב], כמשל אותיות הכתב הנ"ל כי החכ' [החכמה] היא כעשיי

[כעשייה] גופני לגבי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה

וזוהי בחינת חכמה ובינה דאצילות: כאשר התורה מתלבשת בחכמה ובינה, היא נקראת תורה שבכתב, כמאמר "התורה יוצאת מן החכמה", בדומה לאותיות הכתובות שהוזכרו לעיל. שכן החכמה היא כמו פעולה גשמית ביחס לאור אין סוף ברוך הוא,

חכמה ובינה דאצילות הן האותיות ה"כתובות": כאשר התורה מתלבשת בהן, היא נקראת תורה שבכתב. ביחס לאור אין סוף, אפילו החכמה דומה לפעולה גשמית.

שהוא מרומם למעלה מעלה ממהות וגדר בחי' חכמה, ומה שאעפ"כ [שאף על פי כן] נמשך ומתלבש אור א"ס בחו"ב [בחכמה ובינה] ה"ז [הרי זה] כמשל שמתלבש הקלף באותיות שעושים עליו מדיו שהדיו אינו מערך ומהות הקלף הלבן כלל.

שהוא נעלה מעלה מעלה ממהותה ומגדרה של בחינת החכמה. והעובדה שלמרות זאת אור אין סוף נמשך ומתלבש בחכמה ובינה דומה למשל הקלף שמתלבש באותיות הנוצרות עליו מן הדיו, שכן הדיו אינו שייך כלל לערכו ולמהותו של הקלף הלבן.

אור אין סוף נעלה לאין ערוך מעצם מהותה של החכמה. התלבשותו בחכמה ובינה דומה לקלף שמתלבש באותיות דיו, שהן זרות לחומר הלבן.

37 ולא כמו בחקיקה שהאותיות הם דבר א' ממש עם האבן טוב וגם אין האות מסתיר כלל.

וזה אינו דומה לחקיקה, שבה האותיות הן ממש דבר אחד עם האבן היקרה, וגם האות אינה מסתירה כלל.

החקיקה שונה: האותיות הן דבר אחד עם האבן היקרה ואינן מסתירות ממנה דבר.

וקצת יוכלו למצוא משל ע"ז כמו גילוי השכל לגבי מהות הנפש שהיא באמת למעלה מהשכל הרי הוא אפשר למצוא לכך מעין משל, למשל בגילוי השכל ביחס לעצם הנפש, שהוא באמת למעלה מן השכל: [השכל הגלוי] הוא

משל מקורב בנפש: השכל הגלוי ביחס לעצם הנפש, הנמצאת למעלה מן השכל.

כמו מהות בפ"ע [בפני עצמו] רק שהנפש פועלת על ידו משא"כ בחי' כח השכל שבנפש זהו התפשטות אור הנפש עצמו כו' ולכן הכתר שנק' רצה"ע [רצון העליון] נמשל לאותיות החקיקה וחז"ב [וחכמה ובינה] נקרא אותיות הכתב כו'.

כמו דבר בפני עצמו, אלא שהנפש פועלת באמצעותו; אך בחינת כוח השכל שבנפש היא התפשטות של אור הנפש עצמו וכו'. לכן כתר, הנקרא הרצון העליון, נמשל לאותיות חקוקות, ואילו חכמה ובינה נקראות אותיות כתובות וכו'.

השכל הגלוי דומה לדבר נפרד שהנפש פועלת באמצעותו, ואילו כוח השכל שבנפש הוא התפשטות של אור הנפש עצמה. לכן כתר, הרצון העליון, דומה לאותיות חקוקות, וחכמה ובינה — לאותיות כתובות.

38 והגם שבאצילות איהו וגרמוהי חד, זהו לגבי בריאה יצירה עשיה שהן בחינת נברא ויש לכן לגבי ביי"ע נקרא אצילות איהו וגרמוהי חד.

ואף שבאצילות "הוא וכליו אחד", הרי זה ביחס לבריאה, יצירה ועשיה, שהן בחינת נברא ויי"ש; ולכן ביחס לביי"ע נקראת אצילות "הוא וכליו אחד".

הביטוי "הוא וכליו אחד" נאמר על אצילות ביחס לבריאה, יצירה ועשיה, העולמות של נבראים החשים את עצמם כיי"ש. בהשוואה אליהם, אצילות מאוחדת עם ה'.

אבל לגבי עתיק וא"א נק' אפילו החכמה שהיא ראשית האצילות בשם בריאה יש מאין כמ"ש והחכמה מאין תמצא¹⁸⁵ יש מאין.

אבל ביחס לעתיק ולא"א, אפילו חכמה, שהיא ראשית האצילות, נקראת בשם בריאה — ייש מאין, ככתוב: "והחכמה מאין תמצא"; יש מאין.

אולם בהשוואה לעתיק ולא"א, אפילו חכמה, ראשית האצילות, היא בגדר "בריאה" — יש מאין, כפי שקוראים את הפסוק "והחכמה מאין תמצא".

והיינו בחינת כלים דע"ס [דעשר ספירות] דאצילות שנק' כלים שא"ס ב"ה פועל על ידן, ולכן התורה שהיא נמשכה מחכמה דאצילוי [דאצילות] המתלבשת בכינה שחוי"ב [שחכמה ובינה] הם

וזוהי בחינת הכלים של עשר הספירות דאצילות, הנקראים כלים משום שהאין סוף, ברוך הוא, פועל באמצעותם. ולכן התורה, שנמשכה מחכמה דאצילות ומתלבשת בכינה, שהרי חכמה ובינה הן

אלה הם "הכלים" של הספירות דאצילות, שבאמצעותם האין סוף פועל. התורה, שנמשכה מחכמה דאצילות, מתלבשת בכינה.

תרי"ן ריעין דלא מתפרשין¹⁸⁶ ועיקר בחינת התהוות אותיות הוא בכינה שנקרא ספר (כמ"ש במ"א ע"פ אמר עם הספר^{187, 188} ועיין בזה"ב [בזהר חלק ב'] ויקהל ד"ר ע"א¹⁸⁹ מענין תשב"כ [תורה שבכתב])

"שני רעים שאינם נפרדים", ועיקר בחינת התהוות האותיות הוא בכינה, הנקראת ספר (כמו שכתוב במקום אחר על הפסוק "אמר עם הספר", ועיין בזה"ב, חלק ב, ויקהל, 200א, בענין תורה שבכתב),

חכמה ובינה הן "שני רעים שאינם נפרדים", והאותיות מתהוות בעיקר בכינה, הנקראת ספר. לכן מובאים כאן הדברים על הפסוק "אמר עם הספר" והזהר בויקהל בענין תורה שבכתב.

נק' תשב"כ [תורה שבכתב] באש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה,¹⁹⁰ דכמו שאותיות שמהדיו מסתירים לובן הקלף שתחתיו כך מה שנמשך אור א"ס ב"ה אש לבנה להיות מושג בחוי"ב [בחכמה ובינה] דאצילות זהו הסתר והעלם ממש

נקראת תורה שבכתב, באש שחורה על גבי אש לבנה. כשם שהאותיות העשויות דיו מסתירות את לובן הקלף שמתחתיהן, כך המשכת אור אין סוף, ברוך הוא, שהוא אש לבנה, כדי שיהיה מושג בחכמה ובינה דאצילות, היא הסתר והעלם ממש;

התורה היא אפוא תורה שבכתב, "אש שחורה על גבי אש לבנה", כפי שמתואר במדרש. כשם שהדיו מסתיר את הקלף, כך אור אין סוף, "האש הלבנה", מתכסה כאשר הוא נעשה מושג בחכמה ובינה.

כי אור א"ס ב"ה אין שייך לומר בו השגה והבנה כלל אלא רק ע"י צמצום האור כו'.

כי באור אין סוף, ברוך הוא, אין שייך לומר כלל שיש בו השגה והבנה, אלא רק על ידי צמצום האור וכו'.

את אור אין סוף כפי שהוא אי אפשר להשיג או להבין כלל; אפשר להשיגו רק באמצעות צמצום האור.

39 ועמ"ש בד"ה שחורה אני ונאווה^{191, 192} בפ"י וענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בשה"ש [בשיר השירים]

רבה ס"פ ראשו כתם פז¹⁹³ אמר רשב"ל [רבי שמעון בן לקיש] תורה שנתן הקב"ה היתה עורה של אש לבנה וכתובה באש שחורה¹⁹⁴ כו'

ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "שחורה אני ונאווה", בביאור משמעות מאמר חז"ל בשיר השירים רבה, בסוף הפסקה "ראשו כתם פז": "אמר רבי שמעון בן לקיש: התורה שנתן הקדוש ברוך הוא, הקלף שלה היה אש לבנה והיא נכתבה באש שחורה" וכו';

המאמר "שחורה אני ונאווה" בלקוטי תורה על שיר השירים מבאר את דברי חז"ל בשיר השירים רבה: רבי שמעון בן לקיש אמר שהתורה שנתן ה' הייתה כתובה על קלף של אש לבנה, באש שחורה.

הה"ד [הדא הוא דכתיב] מימינו אש דת,¹⁹⁵ ונתבאר שם עד"מ אותיות המחשבה המלבישים את השכל כו' וזהו ענין תש ב"כ וענין המשל לאותיות החקיקה.

וכמו שנאמר: "מימינו אש דת". ושם נתבאר הדבר באמצעות משל מאותיות המחשבה המלבישות את השכל וכו'; וזהו עניינה של התורה שבכתב, וכן עניינו של המשל לאותיות החקיקה.

המדרש קושר זאת לפסוק "מימינו אש דת" (דברים לג, ב). במאמר מוסבר עניינה של התורה שבכתב ושל משל אותיות החקיקה באמצעות אותיות המחשבה המלבישות את השכל.

זהו מש"ש [מה שכתוב שם] וצמצום הזה הוא כמו במשל בחי' אותיות שבנפש כדי להיות גילוי אותיות ממש במחשבה ודבור שבחינת צמצום והתהוות אותיות שבנפש זהו משל לבחינת אותיות החקיקה שלמעלה

זהו מה שנכתב שם: הצמצום הזה דומה, במשל, לבחינת האותיות שבנפש, כדי שיתגלו אותיות ממש במחשבה ובדיבור. שכן הצמצום והתהוות של האותיות שבנפש הם משל לבחינת אותיות החקיקה שלמעלה,

שם מוסבר שהצמצום דומה להיווצרות האותיות בתוך הנפש, כדי שיוכלו להתגלות אותיות ממש במחשבה ובדיבור. היווצרות פנימית זו של אותיות היא משל לאותיות החקיקה שלמעלה.

שהם מקור ושרש להיות אחר כך ניתנה התשב"כ [התורה שבכתב] באש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה¹⁹⁶ (ועיין מזה ג"כ בזח"ג [בזהר חלק ג] נשא קל"ב א'. נשא קל"ב א'. שופטים ער"ה א'):

שהן המקור והשרש לכך שהתורה שבכתב ניתנה לאחר מכן באש שחורה על גבי אש לבנה (ועיינו גם בזהר, חלק ג, נשא קל"ב א'; נשא קל"ב א'; שופטים ער"ה א').

אותיות החקיקה שלמעלה הן המקור שממנו ניתנה לאחר מכן התורה שבכתב באש שחורה על גבי אש לבנה. בזהר, בפרשת נשא, באידרא, נאמר שהתורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה.

40 והנה בפרה אדומה נאמר זאת חקת התורה שע"י רצוא ושוב דאפר הפרה ומים חיים כנ"ל עיי' נמשך מבחי' אותיות החקיקה דעתיק ואריך דאצילות.

והנה, בפרה אדומה נאמר: "זאת חוקת התורה". באמצעות ה"רצוא ושוב" של אפר הפרה והמים החיים, כפי שהוזכר לעיל, נמשכת בחינה של האותיות החקוקות של עתיק ואריך דאצילות.

הפרה האדומה נקראת "חוקת התורה", משום שבאמצעות ה"רצוא ושוב" שלה — האפר והמים החיים — נמשכת הארה מן האותיות החקוקות של עתיק ואריך אנפין.

ולזה אמר עליה שלמה המלך ע"ה [עליו השלום] אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני^{197, 198, 199, 200, 201} (בקהלת סי' ז' כ"ג) שהיא למעלה רחוק מן החכמה דאצילות אלא שע"י נמשך המשכת אור עתיק וא"א בחו"ב [בחכמה ובינה]

ולכן אמר עליה שלמה המלך עליו השלום: "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" (קהלת, פרק ז', פסוק כ"ג). עניינה למעלה, רחוק מחכמה דאצילות; אולם באמצעותה נמשכת הארת עתיק ואריך אנפין אל חכמה ובינה.

לכן אמר שלמה על הפרה: "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" — שורשה של הפרה למעלה מחכמה דאצילות. ובכל זאת, באמצעותה מגיעה הארת עתיק ואריך אל חכמה ובינה.

וזהו ג"כ פ"י חקת התורה שיהי' [שיהיה] נמשך התורה משרשה ומקורה שבבחי' גליף גליפו בטהירו עילאה²⁰² להתלבש ולהתגלות בתשב"כ [בתורה שבכתב] שהן חו"ב [חכמה ובינה] דאצילות. וזהו אשר צוה הוי' לאמר כנ"ל.

וזהו גם פירוש "חוקת התורה": שהתורה תימשך משורשה וממקורה, מבחינת "גליף גליפו בטהירו עילאה", ותתלבש ותתגלה בתורה שבכתב, שהיא חכמה ובינה דאצילות. וזהו "אשר ציווה הוי' לאמור", כפי שהוזכר לעיל.

"חוקת התורה" פירושה אפוא שהתורה נמשכת משורשה, במקום שבו "חקק חקיקה בזוהר העליון", ומתלבשת ומתגלה בתורה שבכתב — חכמה ובינה דאצילות. זהו "אשר ציווה הוי' לאמור".

(ועיין מענין אחכמה והיא רחוקה ממני בזח"ג [בזהר חלק ג] פינחס דרכ"ג סע"א [סוף עמוד א]²⁰³ ח"א [חלק א'] ר"פ תולדות קל"ה א'. ויחי דרכ"ה סע"ב [סוף עמוד ב] רבות פ' חקת ובקהלת רבה על פסוק זה ד' ק"ד א' ב' פ"ק [פרק קמא] דיומא י"ד א' פ"ק [פרק קמא] דנדה ט' א')²⁰⁴

(ועיינו בעניין "אחכמה והיא רחוקה ממני" בזוהר, חלק ג', פינחס, סוף דף רכ"ג ע"א; חלק א', תחילת פרשת תולדות, דף קל"ה ע"א; ויחי, סוף דף רכ"ה ע"ב; מדרש רבה, פרשת חוקת; ובקהלת רבה על פסוק זה, דף ק"ד ע"א—ע"ב; פרק א' ביומא, דף י"ד ע"א; פרק א' בנדה, דף ט' ע"א.)

המקורות האלה עוסקים בדברי שלמה. בזוהר, בפרשת פינחס, נאמר שחכמתו של שלמה הייתה החכמה התחתונה, ועל החכמה העליונה אמר "והיא רחוקה ממני". המדרש על פרשת חוקת קושר את הפסוק לפרה האדומה, וכך גם הגמרא ביומא ובנדה, במסגרת הדיון בדיני הזיית מי הפרה.

דבר טהור מתוך דבר טמא

41 ו והנה ברבות ר"פ חקת.²⁰⁵ זאת חקת ז"ש [זהו שכתוב] מי הכתוב מי יתן טהור מטמא²⁰⁶ לא אחד²⁰⁷

(באיוב י"ד ד') כגון אברהם מתרח.

ו. והנה, במדרש רבה, בתחילת פרשת חוקת: "זאת חוקת" — זהו שאומר הפסוק: "מי יתן טהור מטמא, לא אחד" (איוב י"ד, ד'), כגון אברהם מתרח,

סעיף ו' פונה למדרש שבתחילת פרשת חוקת, הקושר את "זאת חוקת" לשאלתו של איוב: "מי יתן טהור מטמא, לא אחד!" הדוגמה הראשונה היא אברהם, שנולד לתרח.

חזקיה מאחז כו' העוה"ב [העולם הבא] מהעוה"ז כו' מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם.²⁰⁸

חזקיה מאחז וכו'; העולם הבא מן העולם הזה וכו'. מי עשה כן? מי ציווה כן? מי גזר כן? הלוא יחידו של עולם?"

דוגמאות נוספות הן חזקיה מאחז והעולם הבא מן העולם הזה. המדרש מסיים: מי עשה זאת, מי ציווה זאת, מי גזר זאת? הלוא יחידו של עולם?

הנה ענין מי יתן טהור מטמא אפ"ל [אפשר לומר] על מה שנתברר מג"ק [מגי קליפות] שלמטה מנוגה. וכמו אברהם מתרח שתרח היה עובד עבודת כוכבים כו'.

והנה, אפשר לומר שעניין "מי יתן טהור מטמא" נאמר על מה שנתברר משלוש הקליפות שמתחת לנוגה; וכמו אברהם מתרח, שהרי תרח היה עובד עבודה זרה וכו'.

אפשר ש"טהור מטמא" מתייחס למה שמתברר משלוש הקליפות הטמאות לגמרי, שמתחת לנוגה, כמו אברהם, בנו של עובד עבודה זרה.

אך קשה דג"ק [דגי קליפות] אין להם בירור עתה עד לע"ל [לעתיד לבוא]. ועי' מענין מי יתן טהור מטמא בזח"ב

[בזהר חלק ב']

אך הדבר קשה, שהרי אין בירור לשלוש הקליפות כעת, עד לעתיד לבוא. ועיינו בעניין "מי יתן טהור מטמא" בזוהר, חלק ב'

אלא ששלוש הקליפות הטמאות אינן יכולות להתברר כעת, אלא רק לעתיד לבוא. גם בזוהר, בפרשת פקודי, ובתיקוני הזוהר נדון הפסוק "מי יתן טהור מטמא".

(פקודי דרל"ז סע"א [סוף עמוד א].²⁰⁹ ובת"ז [ובתיקוני זהר] תקון כ' דמ"ב ע"א) ועיין בבה"ז [בביאורי הזהר] ר"פ חקת בענין מים חיים היינו בחי' והחכמה מאין תמצא.^{210, 211}

(פקודי, דף רל"ז ע"א; ובתיקוני הזהר, תיקון כ', דף מ"ב ע"א). ועיינו בביאורי הזהר, בתחילת פרשת חוקת, בענין מים חיים, שהם בחינת "והחכמה מאין תמצא".

כפי שמוכח בהערת קה"ת, הוזהר בפרשת פקודי אומר שהפרה האדומה מכניעה את כל צדדי הטומאה, והמקדש מלך מסביר שנוגה, לאחר שנשרפה וניתנו בה מים, מתבררת — "טהור מטמא". ביאורי הזהר על חוקת מסביר שהמים החיים הם חכמה, שעליה נאמר "תמצא מאין".

ופי' שלכך צריכים כפרה להמשיך מבחי' אין שהוא הכתר מפני שיש הפרש בין זו שמטהרים הטמא ומפרש שלכן נדרשת כפרה כדי להמשיך מבחינת אין, שהיא כתר, מפני שיש הבדל בין טהרה זו, שבה מטהרים את מי שנטמא

הוא מסביר מדוע נדרשת כפרה כדי להמשיך מבחינת אין, כתר: טהרתו של מי שנטמא במת שונה משאר הבירורים.

מת לשאר הבירורים שמבררים טוב מן רע ואוכל מהפסולת ששם הוא בחי' בירור לבד. אבל לא שנהפך הפסולת לאוכל והרע לטוב.

על ידי המת, לבין שאר הבירורים, שבהם מבררים טוב מן הרע ואוכל מן הפסולת: שם יש רק בחינת בירור, אך הפסולת אינה נהפכת לאוכל והרע אינו נהפך לטוב.

בירור רגיל רק מפריד בין טוב לרע ובין אוכל לפסולת. הפסולת אינה נהפכת לאוכל, והרע אינו נהפך לטוב.

42 וזהו יוכל להיות ע"י החכמה לבד כי בחכמה אתברירו. אבל כאן לטהר טמא מת וטומאת מת נמשך

משב"כ [משבירת הכלים] שנא' [שנאמר] בהם וימלוך וימת כו'

וזה יכול להיות באמצעות חכמה בלבד, שהרי "בחכמה אתברירו". אבל כאן מדובר בטהרת הטמא מטומאת מת: טומאת המת נמשכת משבירת הכלים, שעליהם נאמר "וימלוך... וימת" וכו',

בירור רגיל יכול להיעשות באמצעות חכמה בלבד, שהרי "בחכמה אתברירו". טהרה מטומאת מת שונה, משום שטומאה זו באה משבירת הכלים, המלכים של אדם שעליהם נאמר "וימלוך... וימת".

שנפלו למטה מטה מק"נ [מקליפת נוגה] וכן מעה"ד [מעץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] כו' ולטהר בחי' טומאה זו הרי הטמא נהפך לטהור ואין זה

שנפלו למטה־מטה מקליפת נוגה, וכן מעץ הדעת טוב ורע וכו'. וכדי לטהר בחינה זו של טומאה, הטמא עצמו נהפך לטהור, ואין זה

הכלים הללו נפלו למטה מקליפת נוגה, וכך גם תערוכת הטוב והרע שמקורה בעץ הדעת. טהרת טומאה זו פירושה שהטמא עצמו נהפך לטהור, וזה יותר מבירור.

כמו בירור הני"ל ע"כ [עד כאן] זה א"א להמשיך מהחכמה כ"א מבחי" שלמעלה מהשבירה והתיקון בחינת כתר שע"ז נאמר ולקח מעץ החיים וחי לעולם²¹² כו' ומשם נמשך להעביר רוח הטומאה. עכ"ד [עד כאן דבריו].

כמו הבירור הנזכר לעיל. לכן אי אפשר להמשיך זאת מחכמה, אלא רק מבחינה שלמעלה מהשבירה והתיקון — בחינת כתר, שעליה נאמר "ולקח מעץ החיים וחי לעולם" וכו'; ומשם נמשך הכוח להעביר את רוח הטומאה. עד כאן דבריו.

לכן הדבר אינו יכול לבוא מחכמה, אלא רק מכתר, שלמעלה הן מהשבירה הן מהתיקון: "עץ החיים", שעליו נאמר "וחי לעולם". משם נמשך הכוח להעביר את רוח הטומאה; כאן מסתיים הציטוט מביאורי הזהר.

43 ועפ"י [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] שזהו ענין חכמת זה סדר קדשים²¹³ ודעת זה סדר טהרות²¹⁴ כי הקרבנות זהו ענין בירור ק"נ [קליפת נוגה] ובחכמה אתברירו

ועל פי זה אפשר לומר שזהו ענינם של "חכמה — זה סדר קדשים, ודעת — זה סדר טהרות": הקרבנות ענינם בירור קליפת נוגה, ו"בחכמה מתבררים";

הדברים מבארים את דרשת הגמרא (שבת לא ע"א), שלפיה "חכמה" היא סדר קדשים, העוסק בקרבנות, ו"דעת" היא סדר טהרות, העוסק בדיני טומאה וטהרה. הקרבנות מבררים את קליפת נוגה, והבירור נעשה "בחכמה".

וזהו חכמת זה סדר קדשים ומ"מ בירור זה דקדשים הוא ע"י החכמה משא"כ בירור חולין שנעשו עטה"ק [על טהרת הקודש] הוא ע"י הבינה כו'

וזהו "חכמה — זה סדר קדשים". ואף על פי כן, בירור זה שבקדשים נעשה על ידי החכמה, ואילו בירור חולין שנעשו על טהרת הקודש נעשה על ידי בינה וכו'.

לכן "חכמה" מתאימה לסדר קדשים. בירור מאכלי חולין הנאכלים בטהרת הקודש נעשה על ידי בינה.

אך ודעת זה סדר טהרות כי להיות הטמא נעשה טהור זהו ע"י הדעת שהוא ממשיך מהכתר ועמ"ש מזה בביאור ע"פ אני ה' אלקיכם דפי ציצית.^{215, 216}

אבל "ודעת — זה סדר טהרות": הפיכת הטמא לטהור נעשית על ידי דעת, הממשיכה מכתר. ועיינו במה שנכתב על כך בביאור על "אני הוי' אלקיכם" שבפרשת ציצית.

הטהרה, כלומר הפיכת הטמא לטהור, נעשית על ידי דעת, הממשיכה מכתר; לכן "דעת" היא סדר טהרות. הדבר נדון בביאור על "אני הוי' אלקיכם" שבפרשת ציצית.

44 וזהו מי יתן טהור מטמא לא אחד²¹⁷ יחידו של עולם שהוא כתר הנקי יחיד משם דוקא נמשך בחי' זו משא"כ מהחכמה הוא רק בחכמה אתברירו כו'.

וזהו "מי יתן טהור מטמא, לא אחד" — יחידו של עולם, שהוא כתר, הנקרא "יחיד". דווקא ממנו נמשכת בחינה זו, ואילו מחכמה יש רק "בחכמה אתברירו" וכו'.

אם כן, "מי יתן טהור מטמא, לא אחד" מתייחס לכתר, הנקרא יחיד. רק מהכתר יכולה לבוא טרנספורמציה זו; מחכמה בא רק בירור.

גם י"ל [יש לומר] מי יתן היינו בחי' מ"י וכמ"ש בביאור בשעה שהקדימו ישראל נעשה²¹⁸ בענין מ"ש מי יתן והיה לבבם²¹⁹ כו' ע"ש.

אפשר לפרש גם ש"מי יתן" פירושו בחינת מ"י, כפי שנכתב בביאור על "בשעה שהקדימו ישראל נעשה", בעניין הפסוק "מי יתן והיה לבבם" וכו'; עיינו שם.

אפשר לפרש אחרת: "מי יתן" רומז לבחינה הנקראת מ"י, "מ"י". הביאור על כך שישאל אמרו "נעשה" לפני "נשמע" עוסק בכך בהקשר של הפסוק "מי יתן והיה לבבם" (דברים ה, כו).

וזהו מאמר המדרש רבה כאן (פי חקת דרע"ג סע"ד) אם נטמא זה במה תהא טהרתו לא השיבו באותו שעה נתכרכמו פניו של משה כיון שהגיע לפ' פרה אדומה²²⁰ כו'

וזהו מאמר מדרש רבה כאן (פרשת חוקת, רע"ג ע"ד): "אם נטמא זה, במה תהא טהרתו?" הוא לא השיב לו. באותה שעה החווירו פניו של משה. כשהגיע לפרשת פרה אדומה וכו'.

המדרש מספר שכאשר ה' לימד את משה את טומאת הכהנים, שאל משה: "אם נטמא זה, כיצד ייטהר?" ה' לא השיב לו, ופניו של משה החווירו, עד שהגיעו לפרשת פרה אדומה.

דמזה שנתכרכמו פניו מוכח שמשנה רבע"ה [רבינו עליו השלום] היה קסבר שאין לו טהרה וקשה מהיכי תיתי כן.

מכך שפניו החווירו מוכח שמשנה רכנו סבר שאין לו טהרה. וקשה: מניין היה יכול להסיק כך?

החווירון של משה מראה שהוא סבר שאין טהרה לטומאה כזאת. השאלה היא מדוע חשב כך.

45 ולפי הנ"ל א"ש [אתי שפיר] כי התורה נמשכה מחכמה עילאה ובחכמה אתברירו להבדיל בין הטהור לטמא כו'

אך לפי האמור הדברים מובנים היטב: התורה נמשכת מחכמה עילאה, ובחכמה מתבררים הדברים, כדי להבדיל בין הטהור לטמא וכו';

התשובה היא שהתורה נמשכת מחכמה עילאה, ובחכמה מתבררים הדברים, ולכן התורה יכולה להבחין בין טהור לטמא.

אבל זה שיהי' [שיהיה] טהור מטמא זה אי"א להיות ע"י החכמה ע"כ נתכרכמו פניו עד שהגיע לפי פרה שהיא המשכת מים חיים מבחינת עץ החיים מהכתר שמשם נמשך להיות מי יתן טהור מטמא²²¹ כו'.

אבל הפיכת דבר טמא לטהור אינה יכולה להיעשות באמצעות חכמה. לכן החווירו פניו, עד שהגיע לפרשת פרה, שבה נמשכים מים חיים מבחינת עץ החיים, מכתר, שממנו נמשכת האפשרות להוציא דבר טהור מתוך דבר טמא וכו'.

אבל הפיכת הטמא לטהור אינה יכולה לבוא מחכמה. לכן החווירו פניו של משה עד שהגיע לפרשת פרה, שבה נמשכים מים חיים מעץ החיים, מכתר, שהוא המקור ליכולת להוציא דבר טהור מתוך דבר טמא.

46 ויש להעיר מענין שלש הפוכות²²² ויהפוך כו' את הקללה לברכה²²³ כו' עמ"ש מזה סדי"ה ולא אבה בפי תצא.

ויש להעיר על עניין שלוש ההפיכות: "ויהפוך" וכו', "את הקללה לברכה" וכו'. ראו מה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "ולא אבה", בפרשת כי תצא.

הערת סיום משווה את "שלוש ההפיכות" שמונה התלמוד (ברכות נה ע"ב) — פסוקים שבהם ה' הופך רע לטוב, ובהם "ה' אלקיך הפך לך את הקללה לברכה" (דברים כג, ו). המאמר על פסוק זה בפרשת כי תצא, "ולא אבה", דן בכך.

ועמ"ש עוד בענין מי יתן טהור^{224, 225, 226} מטמא בתיא [בתורה אור] פי וישלח סדי"ה ויקח מן הבא בידו מנחה.^{227, 228} ובדי"ה וישלח יעקב²²⁹ ועיין במא"א [במאורי אור] אות ח' סעיף²³⁰ וי.

ראו עוד מה שנכתב בעניין "מי יתן טהור מטמא" בתורה אור, פרשת וישלח, בסוף המאמר המתחיל "ויקח מן הבא בידו מנחה", וכן במאמר המתחיל "וישלח יעקב"; וראו גם מאורי אור, אות ח, סעיף ו.

בעניין "טהור מטמא" ראו את מאמרי תורה אור בפרשת וישלח, על מתנת יעקב לעשו ועל "וישלח יעקב". שם יעקב מעלה מ"ן אל האור המקיף של תוהו, שבו "חשיכה כאורה", ולכן גם בעלי חיים הטמאים להקרבת קורבנות דתיקון יכלו להיכלל במתנתו; מאורי אור מפרש את דברי חז"ל "חזיר עתיד להיטהר" כמתייחסים לקליפת נוגה.

(ועי' עוד מענין מי יתן טהור²³¹ בזח"א [בזהר חלק א] וירא ק"ב ב'.²³² ח"ב [חלק ב'] יתרו ס"ט ב'.²³³ ח"ג [חלק ג'] תזריע מ"ח ב')²³⁴

(וראו עוד בעניין "מי יתן טהור" בזהר, חלק א, וירא, קב ע"ב; חלק ב, יתרו, סט ע"ב; חלק ג, תזריע, מח ע"ב.)

גם הוזהר מביא את הפסוק "מי יתן טהור מטמא", כפי שמצוטט בהערת קה"ת: על אברהם, שיצא מתרח (וירא); על הקדושה שבסנה (יתרו); ועל טהרה היוצאת מצד הטומאה (תזריע).

ומעניין זאת חקת התורה ויקחו אליך פרה²³⁵ ברבות (ס"פ בא פייט קלי"ה ד')²³⁶ ויובן ע"פ מ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג] פנחס (דף רמ"ד ע"ב).

ובעניין "זאת חוקת התורה... ויקחו אליך פרה" — ברבות, סוף פרשת בא, פרק יט, דף קלה, טור ד; ויש להבין זאת על פי מה שנכתב בזהר, חלק ג, פנחס, דף רמד ע"ב.

בעניין "זאת חוקת התורה... ויקחו אליך פרה" ראו את מדרש רבה בסוף פרשת בא; הדברים מובנים על פי הזהר בפנחס.

רבות תצוה ר"פ ל"ח פי אמור ספ"ל (דרי"א א'). נשא פייג²³⁷ (דרנ"ג ד') ע"פ כיום השני הקריב נתנאל:²³⁸ רבה, תצוה, תחילת פרק לח; פרשת אמור, סוף פרק ל (דף רא ע"א); נשא, פרק יג (דף רנג, טור ד), על הפסוק "כיום השני הקריב נתנאל".

מובאים כאן מקומות נוספים במדרש רבה, בפרשות תצוה, אמור ונשא; האחרון עוסק בפסוק "כיום השני הקריב נתנאל" (במדבר ז, יח).

בעבודה

על האדם "לשרוף" את התאוות לענייני העולם שהתלבשו במדותיה של הנפש הבהמית, לעצום את עיניו מן הרע ולהסיח את דעתו ממחשבות כאלה, עד שעצם הרצון שלה ייהפך לאהבה עזה לה, "בשני יצריך". לאחר מכן עליו "לשוב" באמצעות לימוד התורה, להמשיך את אור אין סוף אל תוך אותיותיה, ובה בעת לשמור על אש הכיסופים שלא תכבה. דברי תורה ותפילה הנאמרים בפה, וכן גאווה קדושה שאינה מוכנה להשפיל את עצמה לתאוות העולם הזה, מונעים מהקליפות את יניקתן.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מציב את האמירה למעלה מן הדיבור, וכיצד הדבר מסביר את המילה "לאמר" בפסוק "אשר הוי צוה לאמר"?
2. באיזה מובן האותיות הן "דומם", ובכל זאת שורשן גבוה מחכמה, ה"חיי"?
3. כיצד שרפת הפרה לאפר ממחישה את בירור מדותיה של הנפש הבהמית, ומדוע על האפר להישאר על גבי המים החיים?
4. מדוע כוח תולעת השני הוא "רק בפיה", ומה מלמד הדבר על אמירת דברי תורה ותפילה בקול?
5. מה ההבדל בין בירור טוב מתוך רע לבין הפיכת טמא לטהור, ומדוע משה לא מצא את הכוח השני בחכמה?

הערות

פסקה 1

1 ביאור ע"פ זאת חוקת

הערת קה"ת מביאה נוסח נוסף של הביאור, כפי שרשם אותו אדמו"ר האמצעי, בספר המאמרים תקס"ה.

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ה-ב ע' תרפ הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי. הגהות להביאור באוה"ת חקת ע' תשסא. המאמר עם הוספות והגהות שם ע' תשסח. מאוה"ת במדבר כרך-ו ע' איתתעט נראה שהי' סברא לפני הצ"צ להעמיד מאמר זה בתו"א לדי' פרשיות, דשם מציין לדי"ה ה' יחתו מריביו בשם לקמן פ' נשא. וכן נמצאים כמה מאמרים מהצ"צ על פרה אדומה בכרכי כת"י בחומש שמות. וביאור מהצ"צ השייך לקמן נח, ג באוה"ת חקת כרך-ו ע' איתתעט. גי' בהכת"י בהביכעל הג"ל [ראה בהמ"מ לעיל נו, רע"א] מבואר באריכות מן (קטז, ב-קט, ב), עיי"ש. [כ].

2 והבי' הוא בעתיק

ההערה על "השני בעתיק" מפנה למאמר המתחיל "אני ישנה" בספר המאמרים תרנ"א, להרחבה בעניין זה.

הערת קה"ת

ראה ד"ה אני ישנה — תרנ"א ע' צח.

3 ועמש"ל פ' מקץ

המאמר המצוטט במקץ, בין מאמרי חנוכה, עוסק בשמן כממשיך את החכמה העליונה, ששורשה במוחא סתימאה דעתיק, לעומת החכמה התחתונה הנלקחת מהמדות. שם מוסבר מקומם של שני השמות בפסוק "כי אתה נרי".

הערת קה"ת

תו"א מא, ג. וראה באוה"ת שמות כרך-ז ע' ב'תקסד.

4 כי אתה נרי הווי' והווי' יגיה חשכי

"כי אתה נרי, ה', והי' מאיר את חשכ". בשירת דוד מופיע השם פעמיים ברצף, והמאמר המצוטט קורא את שני השמות כשתי בחינות.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אֶתָּה יִירִי Havayah וְיִגִּיהַ חֹשֶׁךְ:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 חד לז"א וחד לע"ק

האידירא רבא: בכל מקום שהשם מופיע פעמיים, "אחד הוא לז"א ואחד לעתיקא דעתיקין, אף על פי שכולם אחד". זהו הכלל שבו פותח המאמר.

Zohar, Idra Rabba 31:238-32:248 ספר הזוהר, האדרא רבא ל"א:רל"ח-ל"ב:רמ"ח

6 וידבר הווי' אל משה

"וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר". זו פתיחת פרשת אדומה; השם הראשון נקרא כז"א.

Numbers 19:1 במדבר י"ט:א'

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

:And the L-RD spoke unto Moses and unto Aaron, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7

הערת קה"ת מפנה ל Numbers 31:21 למילים האלה.

Numbers 31:21 במדבר ל"א:כ"א

וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־אֲנָשֵׁי הַצֵּבָא הַבָּאִים לְמַלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה:

And Eleazar the priest said unto the men of war that went to the battle: "This is the statute of the law which the L-RD hath commanded Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 זאת חקת התורה אשר צוה הווי'

"זאת חוקת התורה אשר ציווה ה' לאמר". השם השני בפסוק נקרא כעתיק, וה"לאמר" שבסופו כחכמה.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב'

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לְאֹמֶר דָּבָר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֶלֶיָּה פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עַל:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 הוה אמר אבא באמירה

על "ויאמר אלקים" אומר הזוהר שבבניין האצילות אבא היה אומר באמירה לאמא: "יהי כן", ומיד כך היה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי למקם את האמירה בחכמה.

Zohar, Bereshit 13:153-14:164 ספר הזוהר, בראשית י"ג:קנ"ג-י"ד:קס"ד

Now a woman may not do anything without the consent of her husband. When he desired anything built in the way of emanation (aziluth), the Father said to the Mother by means of the Word (amirah), "let it be so and so", and straightway it was so, as it is written, "And he said, Elohim, let there be light, and there was light": i.e. one said to Elohim, let there be light: the master of the building gave the order, and the ... architect carried it out immediately; and so with

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

10 וכמו שפי' המגיד נ"ע במ"ש . . וידבר אלקים

ההערה מציינת את המקומות האלה באור התורה שבהם מובא פירוש המגיד ל"לאמר" שב"וידבר אלקים".

הערת קה"ת

ראה גם אוה"ת יתרו ע' תתעג. שם כרך ח ע' ב'תתקפד. לקו"ש ח"א ע' 148.

"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר", פתיחת עשרת הדיברות. המגיד קורא את ה"לאמר" שבה כקשר בין עשרת הדיברות לעשרת המאמרות.

Exodus 20:1 שמות כ':א'

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר:

:And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מצטט "וידבר אלקים... לאמר". הדבר תומך במיקום הדיבור בבניה, בחינת הגילוי.

Zohar, Idra Rabba 13:123-15:134 ספר זוהר, האדרא רבא י"ג:קכ"ג-ט"ו:קל"ד

18 בהרמ"ז ר"פ אמור

אור התורה מזהה את המקור: על "אמור אל הכהנים" אומר הזוהר (פ"ח ע"ב) שאמירה היא בלחש, והרמ"ז מבאר זאת שם ובהרחבה בתחילת פרשת אחרי.

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' תשסח "גבי אמור אל הכהנים ובוהר שם דפ"ח ע"ב אמור בלחישו כו". ובאוה"ת שמות כרך-ז ע' ב'תרפח "וכן מבואר בוהר ר"פ אמור . . ע"ש בהרמ"ז, ויותר מבואר בהרמ"ז ר"פ אחרי שהאריך מאד".

19 ע"פ ובכואה לפני המלך

הערת קה"ת אומרת שטרם נמצא מקומו של המאמר על "ובכואה לפני המלך", ומפנה לדיבור זה לביאור ההבדל בין אמירה לדיבור.

הערת קה"ת

צ"ע מקומו. ההפרש בין אמירה לדיבור נתבאר בסה"מ אתהלך ע' קד ואילך.

20 "אך כשכאה לפני המלך, אמר לה במכתב". הפסוק מצמיד אמירה לספר, והטקסט מפנה למאמר על כך, העוסק בהבחנה בין אמירה לדיבור.

Esther 9:25 אסתר ט':כ"ה

וּבְכָאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עֲסִי־הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִן־שִׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר־חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים עַל־רָאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו עַל־הָעֵץ:

but when ashe came before the king, he commanded by letters that his wicked device, which he had devised against the Jews, should return upon his own head; and that he and his sons should be hanged on the gallows

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

21 חו"ב הן תריין ריעין

הזוהר מכנה את המדרגה העליונה, שבה עדן והנהר היוצא ממנו "אינם נפרדים לעולם", בשם רעים — חברים — בניגוד לדודים שבמדרגה התחתונה. בהערת קה"ת מובא שזהו המקור לכינוי חכמה ובינה "שני רעים".

Zohar III, 4a זח"ג ד, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג ד, א.

22 "שישים המה מלכות". במאמר על הפסוק הזה בלקוטי תורה, שיר השירים, נשאל מדוע נאמר "לאמר" על עשרת הדיברות.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו':ח'

שְׁשִׁים הֵמָּה מַלְכוּת וּשְׁמֹנִים פִּילְגִשִּׁים וְעֶלְמוֹת אֵין מִסְפָּר:

There are threescore queens, And fourscore concubines, And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

23 כמ"ש הפי בלק"ת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בטעמי המצות פי חוקת.

12 בוהר ויקרא (די"א ע"ב)

ההערה מפנה לאור התורה כי תשא על קטע זה בוהר.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת תשא ע' א'תתנא.

13 איך עשרת הדברות מכוונים נגד עשרה מאמרות

ההתאמה בין עשרת הדיברות לעשרה מאמרות מבוארת שם; הצמח צדק כותב שהוא מבאר אותה באופן שונה מן האמור כאן.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת יתרו ע' תתעג. כרך-ז ע' ב'תרפד. כרך-ח ע' ב'תתקפה. ושם כתב הצ"צ שמפרש בענין אחר ממה שכתב כאן ע"ש.

14 איך עשרת הדברות מכוונים נגד עשרה מאמרות

הזוהר מסביר את "עשרה עשרה" (Numbers 7:86): "עשרה מאמרות במעשה בראשית ועשרה מאמרות במתן תורה, אלו הם עשרת הדיברות". אדמו"ר הוקן מצטט זאת כדי לבסס את ההתאמה בין שתי העשירות.

Zohar, Vayikra 24:170-25:179 ספר זוהר, ויקרא כ"ד:ק"ע-כ"ה:קע"ט

15 עשרה מאמרות ועשרת הדברות

הפרדס מבאר את דברי חז"ל, שלפיהם עשרת פסוקי המלכויות מקבילים לעשר התשבחות, לעשרת הדיברות ולעשרת המאמרות — כולם עשר הספירות: עשרת הדיברות הן הספירות הנמשכות אל מלכות, המגלה לישראל כל מאמר, ואילו עשרת המאמרות הם הספירות במקומן. אדמו"ר הוקן אומר שהדבר קרוב להבחנה שלו.

Pardes Rimmonim 2:5-6 פרדס רמונים ב':ה'-ו'

... ולכן אמר וכלל בה כל העשר כי אפילו המלכות צריך לכללה עמה. והנה רב יוסף כוון אל הבחינה השנייה שהיא עשר ספירות משפיעות אל המלכות. ורבי יוחנן כוון אל הבחינה השלישית והיא בחינת הספירות ממש במקומן. וזה כוון באמרו בעשרה מאמרות נברא העולם שהן עצמות הספירות במקומן. והמכוון במלכות הוא כי בהיותנו במלכויות נכוון אל עשר ספירות במקומן או במלכות שבכל ספירה וספירה כדפירשנו לעיל. וענין תשעה הוו נתבאר לעיל. והשיב בראשית נמי מאמר הוא, כי אע"פ שהוא מדבר במציאות האצילות עכ"ז הוא מציאות מאמר, וההכרח לזה בדבר ה' ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

16 וכ"מ באדרא (דקל"ג ריש ע"א)

ההערה מצטטת את הבחנת האידרא: אמירה היא בלי הגבהת הקול, ודיבור הוא בקול; היא מפנה לאור התורה, הדן בכך.

הערת קה"ת

"תאנא מה בין דבור לאמירה אמירה הוא דלא בעי לארמא קלא דבור בעי לארמא קלא ולאכרוא מילין" — אוה"ת שמות כרך-ז ע' ב'תרפד. וראה גם סה"מ תרנ"א ע' קס. סה"מ תרפ"ה ע' רצו.

17 מענין אמירה ודיבור

האידרא רבא: "מה ההבדל בין דיבור לאמירה? אמירה אינה צריכה להגביה את הקול; דיבור צריך להגביה את הקול ולהכריז את המילים", והיא

פסוקה 6

40 הא' החיצוני שבו הוא הנפש המרכבת שבה כענין נפש הדומם

ונוסף בה בחינה יותר פנימי הנק' נפש הצומחת

הפרק האחרון של עץ חיים מתאר את נפשות ארבעת הסוגים: "הנפש המכרת" של הדומם, שרק מחברת את ארבעת יסודותיו, ואת נפש הצומח, שיש בה שתי שכבות — הנפש המכרת החיצונית ו"נפש הצומחת" הפנימית. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כמעט מילה במילה.

Sefer Etz Chaim 50:10 עץ חיים נ"י

פסוקה 8

41 ויותר נראה זה בעצמות שבגוף הבעל חי

הקטע שם (95c) אומר אותו דבר: במדבר, העצמות הן בחינת הדומם והשעיר הוא בחינת הצומח. בהמשך הוא מקביל את ארבע הבחינות לנפש כפי שנעשה כאן: האותיות הן דומם, המדות הן צומח והשכל הוא חי; מקור השכל, החכמה הנעלמת, הוא בחינת המדבר, וגם שם מובא הפסוק "ויעש דוד שם".

הערת קה"ת

וכ"ה לקמן ברכה זה, ג. וראה באוה"ת ויקרא-ב ע' תקפט ובפ' יתרו ע' איג.

פסוקה 9

42 בד"ה אם בחקותי

המאמר מבחין בין שני סוגי כתיבה בתורה שבכתב: האותיות החקוקות בלוחות, שהיו חלק מן האבן עצמה ולא דבר נפרד, והאותיות הכתובות בדיו על הקלף, שהן דבר בפני עצמו ונפרד מן הקלף.

הערת קה"ת

לעיל פ' בחקותי מה, א.

43 שהרי מאות ודיבור אחד לא יתהווה אות ודבור אחר

אדמו"ר האמצעי מוסיף שגם בדיבור יש חיות רבה, שבכוחה לפעול על לבו של אדם אחר; אולם מדובר רק במילים היוצאות מן הלב, הנושאות את האור והחיות של המדות.

הערת קה"ת

בתורת חיים בראשית דף כג, ב כ' "וואע"פ שגם בדבור יש חיות רב עד שפועלים בלב זולתו. זהו בדברים היוצאים מן הלב דוקא שזהו אור וחיות התפעלות המדות". וראה שם דף קסד, ב. באוה"ת בראשית כרך-ו דף תתשמג, א "שהמדות נק' צומח שהתפעלות יש בה צמיחה וגידול ע"ש.

פסוקה 10

44 והמדות הם בחי' צומח

ההערה מפנה את הקורא חזרה לקטע בתורה חיים העוסק בחיות המדות, ובמדות כבחינת "צומח".

הערת קה"ת

ראה בתורת חיים שם.

45 כמ"ש והחכמה תחיי

"יתרון הדעת הוא שהחכמה מחיה את בעליה". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שהשכל הוא בחינת ה"חיי".

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז' י"ב

כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life

35 הערת קה"ת מפנה לLeviticus 14:51 למילים האלה.

Leviticus 14:51 ויקרא י"ד נ"א

ולקח את־עֵץ־הָאֵזָב וְאֶת־הָאֵזָב וְאֶת־שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצִּפֹּר הַשָּׁחוּטָה וּבַמַּיִם הַחַיִּים וְהִזָּה אֶל־הַבַּיִת שֶׁבַע פְּעָמִים:

And he shall take the cedar-wood, and the hyssop, and the scarlet, and the living bird, and dip them in the blood of the slain bird, and in the running water, and sprinkle the house seven times.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי

"ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת, ונתן עליו מים חיים אל כלי". האפר והמים החיים יהיו במאמר העלייה והירידה.

Numbers 19:17 במדבר י"ט י"ז

וְלָקְחוּ לְטֹמֵא מֵעֹפֶר שְׂרָפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל־כֵּלִי:

And for the unclean they shall take of the ashes of the burning of the purification from sin, and running water shall be put thereto in a vessel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

37 מדבר חי צומח דומם

עץ חיים, בתחילת שער דרושי אבי"ע, מקביל את ארבע האותיות של הוי"ו לחכמה, בינה, תפארת ומלכות; לטעמים, נקודות, תגין ואותיות; ולארכעת העולמות. הוא מביא גם את ההקבלה לדומם, צומח, חי ומדבר, ובין כל שניים מהם יש דרגת ביניים. הערת קה"ת מציינת אותו כמקור לארכעת הסוגים המקבילים לארבע הבחינות.

Sefer Etz Chaim 42:3 עץ חיים מ"ב ג'

ועתה נדבר בבחי' כל עולם מאלו מה ענינם דע כי השורש והנשמות והגופים הם בחי' א' שאין פירוד ביניהן אך הלבושים והיכלות הם ב' בחי' נפרדות מג' בחינות הנ"ל ובין ב' אלו שהם בין הגופים ובין הלבושים שם הם מדור הקליפות והם ממש נדבקים באחור עור הגוף וטעם הדבר מפני שג' בחי' הפנימית יש בתוכם או"פ והיותר גרוע באו"פ יוצא בתוך העור ושם מסתיים ואה"מ הוא להיפך כי אור היותר חיצון הוא גדול יותר כנודע נמצא כי אור מקיף שבלבוש היותר פנימי הנדבק אל הגוף הוא אור המקיף היותר קטן ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

38 שהם ג"כ כנגד ד' בחי' טנת"א

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ע"ח שער דרושי אבי"ע פ"א.

39 והעליון מהם כולל את התחתון ג"כ

ההערה מפנה לאור התורה, שם מובא העיקרון שהבחינה העליונה מבין ארבעת הסוגים כוללת את הבחינה התחתונה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא-ב ע' תקפט. שמות כרך-ז ע' איג.

51 מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר

שלמה "דיבר על העצים, מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר". הארז והאזוב מסמנים את הקצה העליון ואת הקצה התחתון של עולם הצומח.

I Kings 5:13 מלכים א ה:יג

וַיִּדְבֹר עַל־הָעֵצִים מִן־הָאֲרֹז אֲשֶׁר בְּלִבְנוֹן וְעַד הָאֲזוֹב אֲשֶׁר יֵצֵא בְּקִיר וַיִּדְבֹר עַל־הַבְּהֶמָה וְעַל־הָעוֹף וְעַל־הָרֶמֶשׂ וְעַל־הַדְּגִים:

And he spoke of trees, from the cedar that is in Lebanon even unto the hyssop that springeth out of the wall; he spoke also of beasts, and of fowl, and of creeping things, and of fishes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר

הזהר על תוריע מצטט פסוק זה ואומר שזו הדרך של הפסוק לקחת את הגבוה מכול ואת הנמוך מכול. הטקסט מצטט אותו כדי להציג את הארז והאזוב כשני הקצוות של הצומח.

Zohar, Tazria 22:105-23:115 ספר הזהר, תוריע כ"ב:ק"ה-כ"ג:קט"ו But', he continued, 'it is also written, "O L-rd, thou preservest man (adam) and beast" (Ps. 36, 7). Should not the term ish be used here?' He said: 'This is analogous to the expression: "From the cedar which is in Lebanon to the hyssop that springeth out of the wall" (I Kings 5, 16); it is the way of the Scripture in such cases to mention the two extremes

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

53 דארו ואזוב

בעניין סהרת המצורע, הזהר אומר שהאזוב הוא "וי"ו קטנה שמזינה את כנסת ישראל", ושהארז והאזוב מצטרפים כשתי וי"ו, אחת עליונה ואחת קטנה. הטקסט מצטט זאת בעניין שתי הוי"ו.

Zohar, Metzora 4:18-7:25 ספר הזהר, מצורע ד':י"ח-ז':כ"ה

He replied: 'It is written here, "two living clean birds and cedar wood and scarlet and hyssop". "Living" is a reference to two of the "living creatures" (Hayoth) that Ezekiel saw, denoting the place from which the true prophets draw inspiration. "Cedar wood" we have explained. "Scarlet" indicates the place of Severity, which is associated with him at first. "Hyssop" is the lesser Vau which gives sustenance to the Community of Israel. All these again rest upon him because ... he has been purified.' R. Judah and R. Isaac were once

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

54 דארו ואזוב הוא ת"ת ויסוד

בערך "אזוב" בפרדס מובאים דברי הזהר במצורע: "וי"ו קטנה שמזינה את כנסת ישראל", והוא מפרש זאת כיסוד, כשהוא משפיע למלכות ומתייחד עמה.

Pardes Rimmonim 23:1:91 פרדס רמונים כ"ג:א:צ"א

אזוב פ"י הרשב"י ע"ה בזהר פ' מצורע (דף נ"ג) ז"ל אזוב דא ו' זעירא דיניק לה לכנסת ישראל עכ"ל והאריך שם בביאורו והכונה כי צדיק יסוד עולם נקרא אזוב בהיותו משפיע למלכות ומתייחד עמה:

Pardes Rimmonim (Public Domain)

55 כן פ"י הפרדס

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

of him that hath it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, יב.

46 ויעש דוד שם

האיגרת הפותחת במילים "ויעש דוד שם" מסבירה, בין השאר, שאותיות הדיבור, היוצאות מחמשת מוצאות הפה, אינן נוצרות על ידי השכל. אדמו"ר הזקן מצטט אותה כדי להראות שהדיבור נובע ממקום נעלה יותר מהשכל המוכן.

Tanya, Iggeres HaKodesh 5:1 תניא, אגרת הקדש ה':א'

וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. וּפִירֵשׁ בְּזוֹהַר הַקֹּדֶשׁ, מִשּׁוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי דָוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה לְכָל עַמּוֹ כִּי", "בְּכָה רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאַמֶּר: מֵאֵן עֶבֶד שְׁמָא קִדְּשָׁא בְּכָל יוֹמָא מֵאֵן דִּיהִיב צִדְקָה לְמַסְכְּנֵי כוּ".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

47 ויעש דוד שם

"ויעש דוד שם בשוכו מהכות את ארם". זהו הפסוק הפותח את האיגרת באגרת הקודש, המובאת כאן.

II Samuel 8:13 שמואל ב ח:י"ג

וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשָׁבוֹ מִהַכּוֹתוֹ אֶת־אַרְם בְּגִיא־מֶלֶח שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֱלָף:

And David got him a name when he returned from smiting the Arameans in the Valley of Salt, even eighteen thousand men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

48 נק' כס"י אבנים שתי אבנים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פ"ד, מ"ב.

49 שתי אבנים בונות שני בתים

"שתי אבנים בונות שני בתים, שלוש בונות שישה בתים...": ספר יצירה מכנה את האותיות אבנים ואת צירופיהן בתים. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהאותיות הן ה"דומם".

Sefer Yetzirah 4:12 ספר יצירה ד':י"ב

שבע כפולות כיצד צרפן. שתי אבנים בונות שני בתים. שלש בונות ששה בתים. ארבע בונות ארבעה ועשרים בתים. חמש בונות מאה ועשרים בתים. שש בונות שבע מאות ועשרים בתים. שבע בונות חמשת אלפים וארבעים בתים. מכאן ואילך צא וחשוב מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע. ואלו הן שבעה כוכבים בעולם חמה נוגה כוכב לבנה שבתאי צדק מאדים. ואלו הן ז' ימים בשנה שבעה ימי בראשית. ושבעה שערים בנפש שתי עינים שתי אוזנים ושני נקבי האף והפה. ובהן נחקקו שבעה רקיעים ושבע ארצות ושבע שעות. לפיכך חבב שביעי ...

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain)

50 מן הארז אשר בלבנון

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מ"א ה, יג.

בעה"כ.

56 והמק"מ

ההערה מציינת את המקום בהיכל המלך שבו הארו והאזוב מתפרשים כתפארת ויסוד.

Zohar II, 180b זח"ב קפ, ב

הערת קה"ת

זח"ב קפ, ב.

57 הרמ"ז פי

ההערה מציינת את המקום שבו הרמ"ז מפרש שעץ הארו הוא דעת.

הערת קה"ת

שם סע"א.

58 דב' ווינ הנ"ל זהו בחי' משה ויוסף

הזוהר בפרשת יתרו: משה ויוסף עומדים באותה בחינה, "בסוד אות וי"ו וי"ו, שתי וי"ו יחד". הטקסט מזהה אותם כיסוד אבא ויסוד ז"א.

Zohar, Yitro 1:18-28 ספר הזוהר, יתרו א':י"ח-כ"ח

R. Abba continued: 'It does not say that Jethro was a priest of On, but of Midian.' R. Simeon replied: 'It is all one; at first the father-in-law of Joseph was called a "priest of On", and then "the father-in-law of Moses" was called a "priest of Midian", and both have the same symbolism, for both Moses and Joseph were in that grade symbolized by the two Van's'.that are one

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

59 והחכמה תחי'

"החכמה מחיה את בעליה": חכמה היא ה"ח".

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז':י"ב

כִּי בְצֵל הַחֲכָמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחֲכָמָה תְּחִיָּה בְּעֵלֶיהָ:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז', יב.

60 החכמה מאין תמצא

"אך החכמה, מאין תימצא?" החסידות מפרשת "מאין" — "מן האיין": החכמה נמשכת מן הכתר, שנקרא אין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכָמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

61 הערת קה"ת מפנה ל'Zohar, Metzora 4:17 למילים האלה.

Zohar, Metzora 4:17 ספר הזוהר, מצורע ד':י"ז

פסוקה 12

62 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". כתר הוא מקור ה"חיים", חכמה, ולכן עומד מעליה כ"מדבר".

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נִרְאָה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 נעוץ תחלתן בסופן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ס"י פא, מ"ז.

64 דנעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן

"עשר ספירות בלי מה, נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן, כלהבת הקשורה בגחלת". אדמו"ר הוקן מביא זאת כדי להראות שמלכות מושרשת בכתר.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א':ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

65 דאורייתא מחכמה נפקת

"התורה יוצאת מחכמה עילאה". הטקסט מוסיף שלאותיות התורה יש שורש למעלה מחכמה.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר הזוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of "understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

66 וידבר משה אל ראשי המטות

"וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר". המאמר על פסוק זה בהמשך לקוטי תורה מובא כמקור להיפוך המדרגות בשורשיהן.

Numbers 30:2 במדבר ל':ב

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צֻוָּה ה'

And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 ונתן עליו מים חיים

"ונתן עליו מים חיים אל כלי". את המים החיים מפרשים כהמשכת מ"ן מחכמה.

Numbers 19:17 במדבר י"ט:י"ז

וְלָקְחוּ לְטִמָּא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִיִּם חַיִּים אֶל־כֵּלִי:

And for the unclean they shall take of the ashes of the burning of the purification from sin, and running water shall be put thereto in a vessel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 והחכמה תחיה

"החכמה תחיה בעליה": חכמה היא ה"חיי", המקור למים החיים.

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז':י"ב

כִּי בָצַל הַחֲכָמָה בָּצַל הַכֶּסֶף וַיִּתְּרוֹן דַּעַת הַחֲכָמָה תַּחֲיָה בְעֵלֶיהָ:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים": כתר, מקור החכמה, שממנו נמשכים המים החיים.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נְרָאָה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 רישיי דעשו בעטפוי דיצחק

ההערה אומרת שהביטוי הוא מן התרגום, ומפנה לסידור, שם הוא מופיע גם כן.

הערת קה"ת

ל' תי"י בויח'י, בראשית (מט, כא [ב]). ושם (ג, יג). [כ]. ראה סידור כד, א, ובתו"א פ' לך לך פט, ד בשם הזהר.

77 רישיי דעשו בעטפוי דיצחק

התרגום מספר שחושים בן דן כרת את ראשו של עשו, שהתגלגל אל המערה ונח בחיקו של יצחק. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להצביע על שורש הכוחות החיצוניים בקו השמאל, גבורה.

Targum Jonathan on Genesis 50:13 תרגום יונתן על בראשית נ"י:יג

... פלגות מערת כפילתא ומן יד רמז לחושים בר דן ונטל סיפא וקטע רישיה דעשו ורישיה דהיה ורישיה דעשו מתגלגל עד דעל לגו מערתא ואתנח בגו עיטפיה דיצחק אבוי וגופיה קברו בגו דעשו בנקל כפילתא וקתר כן קברו ותייה בגוי ליעקב במערת חקל כפילתא דיובן אברהם ית חקלא לאחסנת קבורתא מן עפרון חתאה על אנפי ממרא

But when his sons had brought him into the land of Kenaan, and the thing was heard by Esau the Wicked, he journeyed from the mountain of Gebala with many legions, and came to Hebron, and would not suffer Joseph to bury his father in

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 מזוזה מימין וני"ח משמאל

הגמרא פוסקת שיש להניח את נר חנוכה ליד הפתח, כך ש"נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין". מאמר על הלכה זו מובא כמקור לשורש האותיות.

Shabbat 22a:2 שבת כ"ב א:ב'

אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח. והיכא מנח לקה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

68 לריח שמניך טובים

"לריח שמניך טובים". המאמר על פסוק זה מובא כמקור לאותה נקודה בנוגע לשורש האותיות.

Song of Songs 1:3 שיר השירים א:ג'

לְרִיחַ שְׁמִנֶיךָ טוֹבִים שְׁמֶן וְתוֹרֵךְ שְׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֲהַבֶּוךָ:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 אוי"א אתכלילו במזלא וביה תליין וביה אחידן. ז"א בעתיקא אחיד

ותליא

אדרא זוטא: אבא ואמא יוצאים מהמוח הנסתר, "מתכללים במזלא, ועליו הם תלויים ובאמצעותו הם נאחזים; ז"א תלוי ונאחז בעתיקא קדישא". הטקסט מביא זאת כדי להראות שבשורשו ז"א גבוה מאבא ואמא.

Zohar, Idra Zuta 23:105-24:113 ספר הזהר, האדרא זוטא כ"ג:ק"ה- כ"ד:ק"ג

70 מזמור שיר חנוכת הבית

"מזמור, שיר חנוכת הבית לדוד". המאמר על פסוק זה מובא כמקור לשלושת הצרכים: מזון, לבוש ובית.

Psalms 30:1 תהילים ל"א

מְזֻמָּר שִׁיר־חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד:

A Psalm; a Song at the Dedication of the House; of David

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 13

71 רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". אדמו"ר הזקן רואה באפר הפרה ובמים החיים ביטוי לרצוא ושוב זה.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א:י"ד

וַהֲחִיּוֹת רָצְאוּ וָשׁוּב כְּמֶרְאֵה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 חקת התורה

"זאת חוקת התורה". מכיוון שהפרה מבטאת את הרצוא ושוב בכללותו, היא נקראת חוקת התורה.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב'

זאת חקת התורה אשר-צוה ה' לאמר דבר אל-בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אינ-בה מום אשר לא-עלה עליה על:

her! Therefore it is written, "To a woman in the separation of her uncleanness thou shalt not draw near". Happy the generation in which R. Simeon lived! To it the words apply, ... "Happy art thou O land, when thy king is
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

84 פני שור מהשמאל

"ופני שור משמאל, לארבעתן". הפרה, שהיא בהמה ממשפחת הבקר, מקבלת מפנים אלה שבצד שמאל של המרכבה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':

וְדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֲלֵיהֶם יִמִּין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהֶשְׂמָאל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 בוהר בפרשת פקודי מובא ניגוד בין צד ימין, שממנו באות כל ברכות העולם, לבין צד שמאל, "זהב", שכל מה שמתפשט ממנו למטה נעשה סיגים. הרמ"ז אומר שם, כפי שמובא בהערת קה"ת, שמצד ימין אין באה קליפה, ואילו צד שמאל, כשהוא מתפשט למטה, נעשה סיגים.

Zohar, Pekudei 12:70-13:80 ספר זוהר, פקודי י"ב:ע"י-ג:פ'

פסוקה 15

86 לכן נעשית מחוץ למחנה

"והוציא אותה אל מחוץ למחנה, ושחט אותה לפניו". אדמו"ר זקוק מפרש "מחוץ למחנה" — מחוץ לאצילות ולבריאה.

Numbers 19:3 במדבר י"ט:ג'

וַתִּתֵּן אֹתָהּ אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֶתָּה אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֶתָּה לִפְנֵי:

And ye shall give her unto Eleazar the priest, and she shall be brought forth without the camp, and she shall be slain before his face.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 איהו וגרמוהי חד

בהקדמה לתיקוני זוהר נאמר שבעשר הספירות של אצילות "הוא וכליו אחד, הוא וחיותיו אחד", ואילו בספירות של בריאה אין הדבר כך. לכן אצילות אינה מעניקה יניקה לכוחות החיצוניים.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תיקוני זוהר ג' ב:ט-י'

דְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֶצִּילוֹת מְלָכָא בְּהוֹן, אִיהוּ וְגִרְמִיָּה חַד בְּהוֹן, אִיהוּ וְחַיִּינֵי חַד בְּהוֹן, מַה דְּלֹא הָכִי בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, דְּלֹא אֵינֻן וְחַיִּי הוֹן חַד, לֹא אֵינֻן וְגִרְמִיָּהוֹן חַד. וְעֵלֶת עַל כָּלָא הוּא נְהִיר (נ"א נחית) בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֶצִּילוֹת, וּבְעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, וְנְהִיר בְּעֵשֶׂר כְּתוֹת דְּמֶלְאכִיא, וּבְעֵשֶׂר גְּלִגְלֵי דְרִקְיָעָא, וְלֹא אֶשְׁתַּנִּי בְּכָל אֶתֶר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

the Double Cave. Then forthwith went Naphtali and ran, and went down to Mizraim, and came in that day, and brought the Instrument that Esau had written for Jakob his brother in the controversy of the Double Cave. And immediately he ... beckoned to Hushim the

Targum Jonathan on Genesis (Public Domain) • The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain)

78 וזהו ענין סוספיתא דדהבא

הזוהר בפרשת פקודי: הזהב טוב במקום העליון שלו, אך כל מה שמתפשט ממנו למטה הוא "סיגי הזהב", ואילו הכסף טוב גם כשהוא מתפשט למטה. זהו משל למה שנמשך מקו השמאל.

Zohar II, 224b זח"ב רכד, ב

הערת קה"ת

זח"ב רכד, ב. וע' בתו"א ד"ה ראה ריח בני. [כ].

79 אור חוזר ורצוא והסתלקות

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה ע"ח שער מ"ן ומ"ד פ"ד.

פסוקה 14

80 לא יוכל להיות מזה יניקת החיצונים

שם נאמר שמקו הימין באה רק קליפת נוגה, ולא שלוש הקליפות הטמאות לגמרי כלל; הן באות מקו השמאל.

הערת קה"ת

ראה בד"ה אמר לצפון תני — תר"ן ע' שצ "דמקו הימין נמשך רק ק"נ ולא גק"ה"ט לגמרי, וגק"ה"ט הן מקו השמאל".

81 וע' זוהר פקודי (דף רכ"ד ע"ב ובמ"ש הרמ"ז

ההערה מצטטת את הרמ"ז ("מן הימין אין קליפה באה, אך השמאל בהתפשטותו למטה נעשה סיגים") ומפנה לביאורי הצמח צדק על הזוהר, שבהם הנושא נדון.

הערת קה"ת

"כי הימין אין ממנה קליפה אבל השמאל עצמו בתפשטותו למטה נעשה סיגים כו'" — ביאה"ז לצ"צ-א ע' שעג סה"מ תר"ן ע' שצ. ראה גם לעיל נו, ג.

82 ועמ"ש . . פ' אחרי (דע"ט ב') הביאו עלי כפרה

ההערה מזהה את הביאור הנזכר כאן עם הביאור שבביאורי זוהר של אדמו"ר האמצעי.

הערת קה"ת

ביאה"ז לאדה"א עו, ג. ועם הגהות בביאה"ז להצ"צ-א ע' שסב ואילך. הנחה אחרת (נדפס מגוכת"ק הצ"צ) במאמרי אדה"ז ש"ס זוהר ע' ערב.

83 הביאו עלי כפרה כו' דבגינהון אתער

בוהר בפרשת אחרי נאמר שהקדוש ברוך הוא אמר: "הביאו כפרה עליי בראש חודש", כדי שהנחש יסתלק ויתמתק, כמו אצל עדת קורח, "שבגללה" מתעורר זה שמצד. הטקסט מצטט זאת כדי להסביר כיצד הכוחות החיצוניים נמשכים מקו שמאל.

Zohar, Achrei Mot 72:405-75:413 ספר זוהר, אחרי מות ע"ב:ת"ה-ע"ה:ת"ג

and a person stepping on them with his foot or his shoe may come to harm. If this is true of this remnant of a remnant of filth, how much more of the woman who was joined with the Serpent! Alas for the world which inherited that filth from

And the heifer shall be burnt in his sight; her skin, and her flesh, and her blood, with her dung, shall be burnt
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 ואל עפר תשוב

"כי עפר אתה ואל עפר תשוב." הדבר מראה שעיקר גופו של האדם הוא מיסוד העפר.

Genesis 3:19 בראשית ג:י"ט

בזעת אפיק תאכל לחם עד שובך אל-האדמה כי ממנה לקחת כ"עפר אתה ואל-עפר תשוב:

In the sweat of thy face shalt thou eat bread, till thou return unto the ground; for out of it wast thou taken; for dust thou art, and unto dust shalt thou return

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

93 ובערת הרע מקרבך

"וביערת הרע מקרבך", ביטוי שהתורה חוזרת עליו בכמה מקומות. כאן הוא מתאר את השרפה שמסלקת את הרע מן הניצוצות.

Deuteronomy 13:6 דברים י"ג:ו

והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת כי דבר-סרה עליהי אלמקם המוציא אתכם מארץ מצרים והפךד מבית עבדים להדיחך מן-הדרך אשר צוה ה' אלקיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך:

And that prophet, or that dreamer of dreams, shall be put to death; because he hath spoken perversion against the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, and re-deemed thee out of the house of bondage, to draw thee aside out of the way which the L-RD thy G-d commanded thee to walk in. So shalt thou put away the evil from the midst of thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יג, ו. ועוד.

פסוקה 20

94 כל יזכרו ובל יפקדו

על ארון הברית לעתיד נאמר: "לא יעלה על הלב, ולא יזכרו בו ולא יפקדו". אדמו"ר חזקן משתמש בביטוי הזה לתיאור רצונות שנשכחים לחלוטין.

Jeremiah 3:16 ירמיהו ג:ט"ז

והיה כי תרבו ופרייתם בארץ בימים ההמה נאם-ה' לא-יאמרו עוד ארון ברית-ה' ולא יעלה על-לב ולא יזכרו-בו ולא יפקדו ולא יעשה עוד:

And it shall come to pass, when ye are multiplied and increased in the land, in those days, saith the L-RD, they shall say no more: The ark of the covenant of the L-RD; neither shall it come to mind; neither shall they make mention of it; neither shall they miss it; neither shall it be made any more

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עפ"י ירמ"ג, טז.

95 והרשעה כולה בעשן תכלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פסוקה 16

88 "טבל והיהו שבע פעמים לעבר קודש הקודשים." אדמו"ר חזקן מפרש את הכיוון כהשבת הטוב הפנימי של נוגה לשורשו שבקדושה.

Mishnah Parah 3:9 משנה פרה ג:ט

כפתוה בחבל של מגג ונתנוה על גב המערכה, ראשה בדרום ופניה למערב. הכהן עומד במזרח ופניו למערב. שחט בימינו וקבל בשמאלו. רבי יהודה אומר, בימינו היה מקבל ונותן לשמאלו, ומזה בימינו. טבל והזה שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים. על כל הזה, טבילה. גמר מלהזות, קנח את ידו בנזפה של פרה. ירד והצית את האש באליות. רבי עקיבא אומר, בקריות:

They bound it with a rope of reed and placed it on the pile with its head towards the south and its face towards the west. The priest stood in the east with his face towards the west. He slaughtered with his right hand and received the blood with his left. Rabbi Judah said: he received the blood with his right hand and put it in his left hand. He sprinkled with his right. Seven times he dipped his finger in the blood and ... sprinkled it towards the Holy of

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

89 וירד הגבול הירדנה

"והגבול ירד הירדן." המאמר על פסוק זה מובא בהקשר של הירדן, הנוטל מזה ונותן לזה.

Numbers 34:12 במדבר ל"ד:יב

וירד הגבול הירדנה והיו תוצאתיו ים המלח זאת תהיה לכם הארץ לגבלתיה סביב:

and the border shall go down to the Jordan, and the goings out thereof shall be at the Salt Sea; this shall be your land according to the borders thereof round about

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 כל כותלי בית המקדש היו גבוהים, מלבד הכותל המזרחי, כדי שהכהן השורף את הפרה בהר הזיתים יוכל לראות את פתח ההיכל בשעת הזאת הדם.

Mishnah Middot 2:4 משנה מדות ב:ד

כל הכתלים שהיו שם, היו גבוהים, חוץ מכתל המזרחי, שהכהן השורף את הפרה עומד בראש הר המשחה, ומתפונ ורואה בפתחו של היכל בשעת הזית הדם:

All the walls that were there [in the Temple] were high except the eastern wall, for the priest who burned the red heifer would stand on the top of the Mount of Olives and direct his gaze carefully to see the opening of the Sanctuary at the time of the sprinkling of the blood

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

91 ושרף את הפרה

"והפרה תשרף לעיניו." לאחר ההזאה, השריפה מתקנת את החיצוניות של נוגה.

Numbers 19:5 במדבר י"ט:ה

ושרף את-הפרה לעיניו את-ערה ואת-בשרה ואת-דמה על-פרשה ישרף:

תפלת ימים נוראים.

פסוקה 21

96 יתרון האור מן החושך

"כיתרון האור מן החושך". בחסידות מפרשים זאת כמעלה המיוחדת של אור שיוצא מתוך החושך — כאן, האהבה שבאה מהנפש הבהמית שהשתנתה.

Ecclesiastes 2:13 קהלת ב':יג

וְרֵאִיתִי אֲנִי שֵׁשׁ יִתְרוֹן לְחֻכְמָה מִן־הַסְּכָלוֹת כִּי־תֵרוֹן הָאֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ:
Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excel-
leth darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ב, יג.

פסוקה 22

97 וז"ש בזהר

ההערה מפנה לדרוש מאוחר יותר בפרשת ואתחנן, העוסק בדרשת הזוהר על "בכל לבבך", ושם מובאים מקורות נוספים.

הערת קה"ת

ע' ח"ב (כו, א). ושם (כו, ב). ועל"ק ואתחנן (ז, ד). וש"נ. [כ].

98 בכל לבבך בשני יצריך ודא הוא רזא

על "ואהבת את הוי" אלקיך בכל לבבך" אומר הזוהר: "בכל לבבך — זה הימין והשמאל, הנקראים יצר הטוב ויצר הרע"; זו אזהרה לייחד את השם הקדוש עם אהבה עליונה.

Zohar, Vaera 10:93-13:104 ספר הזהר, וארא י':צ"ג-י"ג:ק"ד

99 בשני יצריך כמ"ש בגמ'

המשנה מלמדת: "בכל לבבך — בשני יצריך, כיצר הטוב וכיצר הרע". זהו הפירוש הפשוט שהזוהר מכנה סוד.

Berakhot 54a:6 ברכות נ"ד א"ר

חַיִּיב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הַרְעָה כְּשֶׁם שֶׁמְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, שְׁנֶאֱמַר: "וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ". "בְּכָל לִבְּךָ" — בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בְּיִצְרֵי טוֹב וּבְיִצְרֵי רָע. "וּבְכָל נַפְשְׁךָ" — אֲפִילוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. "וּבְכָל מְאֹדְךָ" — בְּכָל מְמוֹנֶךָ. דָּבָר אַחֵר: "בְּכָל מְאֹדְךָ" — בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לְךָ הָיִי מוֹדֶה לוֹ.

A man is in duty bound to utter a benediction for the bad even as he utters one for the good ; as it is said, "And thou shalt love the L-rd thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might" (Deut. vi. 5) — "with all thy heart," i.e. with thy two impulses, with the good and the evil impulse ; "with all thy soul," i.e. even if He take thy soul; ... "with all thy might," i.e. with all thy wealth. Another

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות נד, א.

100 עוצם עיניו מראות ברע

"עוצם עיניו מראות ברע" נמנה עם אלה שישכנו במרומים. כאן מדובר

כאופן שבו נשרפים כלי הרצון של הנפש הבהמית.

Isaiah 33:15 ישעיהו ל"ג:ט"ו

הֲלֵךְ צְדָקוֹת וְדָבָר מִיִּשְׁרָיִם מֵאֵם בְּכַזֵּעַ מַעֲשָׂקוֹת נֶעַר כַּפְּיוֹ מִתְמַךְ בַּשָּׁחַד
אֵטֶם אָזְנוֹ מִשְׁמַע דְּמִים וְעֵצֶם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרָע:

He that walketh righteously, and speaketh uprightly; He that despiseth the gain of oppressions, That shaketh his hands from holding of bribes, That stoppeth his ears from hearing
;of blood, And shutteth his eyes from looking upon evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 לתת להם פאר תחת אפר

"לתת להם פאר תחת אפר". בשתי המילים אותן אותיות, ואדמו"ר הזקן קורא את האל"ף כהמתקת חמש הגבורות.

Isaiah 61:3 ישעיהו ס"א:ג

לְשׁוֹם לְאַבְלֵי צִיּוֹן לְתֵת לָהֶם פָּאֵר תַּחַת אֲפֵר שְׁמֵן שִׁשׁוֹן תַּחַת אֲבָל
מַעֲשֵׂה תְהִלָּה תַּחַת רוּחַ בְּהָה וְקָרָא לָהֶם אֵילֵי הַצֵּדֶק מִשֵּׁעַ ה' לְהַתְּפָאֵר:

To appoint unto them that mourn in Zion, To give unto them a garland for ashes, The oil of joy for mourning, The mantle of praise for the spirit of heaviness; That they might be called terebinths of righteousness, The planting of the
L-RD, wherein He might glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סא, ג.

102 מנצפ"ך בגימ' פר

ההערה מצטטת ממנו: "אפר פרה: מנצפ"ך, הסינים שבהם נשרפו ונמתקו; פר עם הכולל עולה אפר".

הערת קה"ת

מא"א אות א' סע"י קיד "אפר פרה מנצפ"ך נשרפו סיגיהם ונמתקו פ"ר עם הכולל גי' אפר" — אוה"ת חקת ע' תת. וראה גם בטעמי המצות בלקו"ת להאריז"ל ר"פ חקת.

103 וז"ל הרח"ו בשער תיקון עונות ספ"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נדפס בשער היחודים קארעץ תקמ"ג דף לא, ד.

פסוקה 23

104 ונתן עליו מים חיים אל כלי

"וְנָתַן עָלָיו מִיַּם חַיִּים אֶל כֵּלִי". המים החיים הם ה"הוור", והכלי הוא אותיות התורה.

Numbers 19:17 במדבר י"ט:י"ז

וְלָקְחוּ לְטִמָּא מִצֵּפֶר שְׂרַפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִיַּם חַיִּים אֶל־כֵּלִי:

And for the unclean they shall take of the ashes of the burn-
ing of the purification from sin, and running water shall be
put thereto in a vessel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 וכל העם רואים את הקולות

"וכל העם רואים את הקולות", במתן תורה. המאמר על פסוק זה מובא

110 הת' נקי עוז ותושי

על הפסוק "ומוריד עוז מבטחה" אומר המדרש: "עוז — זו תורה". זהו אחד המקורות שמביאת הערת קה"ת לשם "עוז" שניתן לתורה.

Vayikra Rabbah 31:5 ויקרא רבה ל"א:ה'

Sanhedrin 26b סנהדרין כ"ו ב

הערת קה"ת

מכילתא בשלח טו, ב. ויק"ר פל"א, ה. סנהדרין כו, ב.

111 העשויה בהר סיני

"עולת תמיד העשויה בהר סיני". הטקסט קושר זאת לכוח שניתן בעת מתן תורה.

Numbers 28:6 במדבר כ"ח:ו'

עלת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחח אשה לה'

It is a continual burnt-offering, which was offered in mount Sinai, for a sweet savour, an offering made by fire unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר

"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר". כאן מפרשים את "לאמר" ככוח לכך שגם דברי התורה של ישראל עצמם יהיו דבר ה'.

Exodus 20:1 שמות כ"א:א'

וידבר אלקים את כל־הדברים האלה לאמר:

And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 26

113 כי אורייתא מחכמה נפקת

"התורה יוצאת מחכמה עילאה". לכן היד הימנית, חסד, שמקבלת מחכמה, מתחזקת באמצעות התורה.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר הזוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of "understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

114 שממית בידים תתפש

"שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך". החסידות מפרשת זאת כך שגם הנמוך ביותר מקבל מעצמותו של המלך, שבה אין הבחנות.

Proverbs 30:28 משלי ל':כ"ח

שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך:

The spider thou canst take with the hands, Yet is she in kings'palaces

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ל, כח.

כמקור לכך שהמים אינם מכבים את האש.

Exodus 20:15 שמות כ"ט:ו'

וְכָל־הָעָם רָאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָר עָשָׁן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמָדוּ מֵרָחֶק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 24

106 ובמ"ח שם

ההערה מציינת את המקום במשנת חסידים שבו מוסבר ש"עולת" מורכבת מאותיות "תולע" ושערכה המספרי שווה לערכו של אבגית"ץ.

הערת קה"ת

תפלת העש"ד, ד.

107 תולעת יעקב

"אל תירא תולעת יעקב". בעקבות פרי עץ חיים ומשנת חסידים, הטקסט מקשר את "תולעת יעקב" לאבגית"ץ, לחסד שבגבורות.

Isaiah 41:14 ישעיהו מ"א:י"ד

אַל־תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזָרְתִּיךָ נְאֻם־יְיָ וְגֹאֲלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

Fear not, thou worm Jacob, And ye men of Israel; I help thee, saith the L-RD, And thy Redeemer, the Holy One of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 ויהי בנסוע הארון

"ויהי בנסוע הארון ויאמר משה: קומה הוי' ויפוצו אויביו". המסעות מתפרשים כהכנעת הקליפות.

Numbers 10:35 במדבר י':ל"ה

וַיְהִי בְנִסְעֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה' וַיִּפְצוּ אוֹיְבֶיךָ וַיִּנָּסוּ מִשְׁנֵאִיָּה מִפְּנֵיךָ:

And it came to pass, when the ark set forward, that Moses said: 'Rise up, O L-RD, and let Thine enemies be scattered; and let them that hate Thee flee before Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר י, לה.

פסקה 25

109

על תוארו של דוד "עדינו העצני" אומרת הגמרא שכאשר ישב ועסק בתורה, עשה את עצמו רך כתולעת. אדמו"ר הזקן מייחס את ה"תולעת" ללימוד התורה.

Moed Katan 16b:26 מועד קטן ט"ז ב:כ"ו

"ראש השלישים" — תהא ראש לשלשת אבות. "הוא עדינו העצני", כשהיה יושב ועוסק בתורה — היה מעדן עצמו כתולעת, וכשעה שיוצא למלחמה — היה מקשה עצמו כעץ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 27

120 הקל קול יעקב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
תולדות כו, כב.

121 הקל קול יעקב

"הקול קול יעקב והידיים ידי עשו". קולו של יעקב הוא קול התורה והתפילה, "כוח" היד הימנית.

Genesis 27:22 בראשית כ"ז:כ"ב

וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו וַיִּמָּשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הֶקֶל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדִים יָדַי עָשׂוּ:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 יכלו שוטני נפשי

"יבשו ויחפרו מבקשי נפשי". הדבר מקביל לתולעת המרקיבה את הארז.

Psalms 71:13 תהילים ע"א:י"ג

יִבְשׂוּ יִכְלֹו שׁוֹטְנֵי נַפְשִׁי יַעֲטֹו חֲרָפָה וְכָל־מִבְקָשֵׁי רַעְתִּי:

Let them be ashamed and consumed that are adversaries to my soul; Let them be covered with reproach and confusion that seek my hurt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עא, יג.

123 תרום ידך על צריך וכל אויבך יכרתו

"תרום ידך על צריך וכל אויבך יכרתו". היד המורמת היא כתר, שממנו בא הכוח להתגבר על האויבים.

Micah 5:8 מיכה ה':ח'

תָּרֹם יָדְךָ עַל-צָרֶיךָ וְכָל-אֹיְבֶיךָ יִכָּרְתוּ:

Let Thy hand be lifted up above Thine adversaries, And let all Thine enemies be cut off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

124 ובנני יוצאים ביד רמה

"ובנני ישראל יצאו ביד רמה". יציאת מצרים היא דוגמה ליד הרמה של כתר.

Exodus 14:8 שמות י"ד:ח'

וַיַּחֲזֹק ה' אֶת-לֵב פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֹצְאִים בְּיָד רָמָה:

And the L-RD hardened the heart of Pharaoh king of Egypt, and he pursued after the children of Israel; for the children of Israel went out with a high hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יד, ח.

125 והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל

"והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", במלחמה עם עמלק. זוהי דוגמה

115 אמר אויב ארדוף אשיג

"אמר אויב: ארדוף, אשיג, אחלק שלל". ביטחוננו של האויב נבע מהשפעת הבלתי-ימנע של גדולת ה'.

Exodus 15:9 שמות ט"ו:ט'

אָמַר אוֹיֵב אֲרֹדֶף אֲשִׁיג אֲחַלֵּק שְׁלָל תַּמְלָאֻמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק חֲרָבִי תוֹרִישְׁמוֹ יָדִי:

The enemy said: 'I will pursue, I will overtake, I will divide the spoil; My lust shall be satisfied upon them; I will draw my sword, my hand shall destroy them'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, ט.

116 משם אורידך נאום ה'

"אם תגביה כנשר... משם אורידך, נאום הוי". אדמו"ר הזקן מפרש את "נאום" — "אומר" — כדיבור התורה שמוריד את הקליפה.

Obadiah 1:4 עובדיה א':ד'

אִם-תִּגְבֶּיֶה כְנָשָׁר וְאִם-בֵּין כּוֹכָבִים שִׁים קִנֵּה מִשְׁם אוֹרִידֶךָ נְאֻם-ה'

Though thou make thy nest as high as the eagle, And though thou set it among the stars, I will bring thee down from thence, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עובדי א, ד.

117 ולכן נקי החכמה דין כמ"ש הארזי"ל

שם מסביר אדמו"ר הזקן שחכמה נקראת דין מפני שבאמצעותה מופרד הרע מן הטוב: המקובלים הקדמונים סברו שחכמה היא חסד בלבד, אך החייט מצא בה גם דין, והארזי"ל שיבח זאת, כפי שנאמר באידרא: "כחמרא דשקית על דורדייא".

הערת קה"ת

ראה תו"א ה, ד בשם החייט "ושבחו הארזי"ל". ביאורו"ז לצ"ב-ב ע' תרצה.

118 קול ה' בכח

"קול הוי בכוח". מכאן שה"כוח" הוא קולה של התורה.

Psalms 29:4 תהילים כ"ט:ד'

קוֹל־ה' בִּכְחַן קוֹל ה' בְּהִדָּר:

The voice of the L-RD is powerful; The voice of the L-RD is full of majesty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כט, ד.

119 ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב

"ימינך, הוי, נאדרי בכוח; ימינך, הוי, תרעץ אויב". אדמו"ר הזקן מפרש את "בכוח" כתורה, שבאמצעותה היד הימנית גוברת על האויב.

Exodus 15:6 שמות ט"ו:ו'

יְמִינֶךָ הַבֹּחֵד יְמִינֶךָ הַבֹּחֵד תִּרְעֹץ אוֹיֵב:

Thy right hand, O L-RD, glorious in power, Thy right hand, O L-RD, dasheth in pieces the enemy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 כי גאה גאה

"אשירה להוי כי גאה גאה". הגאווה היא שמסלקת את השפע מן הגאים.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א

אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת לִHavayah ויאמרו
לאמר אשירה לִHavayah כִּי-גָאָה גָאָה סוֹס וְרֹכֵבוֹ רָמָה בָּיָם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto
the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for
He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown
.into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, א.

131 איתגאי על גיוותניא

אונקלוס מתרגם "כי גאה גאה": "כי הוא מתנאה על הגאים". כאן הפסוק
נקרא כמתאר את ה' מסלק את השפע שלו מן הגאים.

Onkelos Exodus 15:1 תרגום אונקלוס על שמות ט"ו:א

בְּכֵן שָׁבַח מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת תִּשְׁבַּחְתָּא הָדָא קֳדָם יְיָ וַאֲמָרוּ לְמִימָר
נִשְׁבַּח וְנוֹדִי קֳדָם יְיָ אֲרִי אֲתִגָּאֵי עַל גִּוְתִּנְיָא וְגֵאוּתָא דִּילָהּ הִיא סוֹסִיָּא
וְרֹכְבָהּ רָמָא בָּיָם:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

132 ידינו רמה ולא ה' פעל כל זאת

"ידנו רמה ולא הוי' פעל כל זאת" — התרברבותם של האויבים בשירת
האוינו. אלה הם ה"גאים" שנכרתים.

Deuteronomy 32:27 דברים ל"ב:כ"ז

לֹאֲלִי כַעַס אוֹיֵב אֶגּוֹר פְּרִינְכָרוּ צָרִימוּ פְּרִיאֲמָרוּ יְדִנּוּ רָמָה וְלֹא
Havayah פָּעַל כָּל-זֹאת:

Were it not that I dreaded the enemy's provocation, Lest
their adversaries should misdeem, Lest they should say:
'Our hand is exalted, And not the L-RD hath wrought all this

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 פרעה, "התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו, אשר אמר לי יאורי ואני
עשיתיני". הוא הדגם של הגאה.

Ezekiel 29:3 יחזקאל כ"ט:ג

דָּבָר וַאֲמַרְתָּ כֹה-אָמַר אֲדֹנָיִי ה' הִנְנִי עֹלֶיךָ פֶּרֶעָה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם הַתִּנִּים
הַגְדוֹל הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ יַאֲרֵיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יַאֲרִי וְאָנִי עֲשִׂיתִנִּי:

speak, and say: Thus saith the L-rd GOD: Behold, I am
against thee, Pharaoh King of Egypt, The great dragon that
lieth In the midst of his rivers, That hath said: My river is
.mine own, And I have made it for myself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 28

134 עפמ"ש האריז"ל כפי עבדים היינו

ההערה אומרת שהסבר האריז"ל ל"עבדים היינו לפרעה" (Pri Etz
Chaim, Sha'ar 21, chapter 6) נדון בהרחבה בסידור, בחלק העוסק
בחג המצות.

הערת קה"ת

פע"ח שכ"א, פ"ו. ראה בארוכה בסידור שער חג המצות רצג, ג. וראה לעיל
פי אמור לט, א.

נוספת ליד הרמה.

Exodus 17:11 שמות י"ז:יא

והָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבֹּר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגִבֹּר עַמְלֵק:

And it came to pass, when Moses held up his hand, that
Israel prevailed; and when he let down his hand, Amalek
.prevailed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 והי' כאשר ידיים משה ידו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם יז, יא.

127 רמה ירך בל יחזיון

"הוי', רמה ירך בל יחזיון". אדמו"ר חזקן מפרש זאת כך: כאשר היד מורמת,
הרשעים אינם יכולים לקבל.

Isaiah 26:11 ישעיהו כ"ו:יא

Havayah רָמָה יָרַךְ בְּלִי-יִחְזִיוֹן יִחְזוּ וַיִּבְשׂוּ קִנְאֵת-עַם אֲרִי-אֵשׁ צָרִיר
תֹּאכְלֵם:

L-RD, Thy hand was lifted up, yet they see not; They shall
see with shame Thy zeal for the people; Yea, fire shall de-
.vour Thine adversaries

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כו, יא.

128 הסוררים אל ירומו

"מושל בנבורתו עולם... אל ירימו למו סלה". רוממותו של ה' משפילה את
הגאים.

Psalms 66:7 תהילים ס"ו:ז

מִשָּׁל בְּגִבוּרְתּוֹ עוֹלָם עֵינָיו בְּגוֹיִם תִּצְפִּינָה הַסּוֹרְרִים אֶל- [ירומו] (ירימו)
לְמוֹ סָלָה:

Who ruleth by His might for ever; His eyes keep watch upon
the nations; Let not the rebellious exalt themselves. Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סו, ז.

129 ויקח המן את הלבוש ואת הסוס

"והמן לקח את הלבוש ואת הסוס". המאמר על פסוק זה מסביר את הגאווה
שבקדושה ואת השפעתה למעלה.

Esther 6:11 אסתר ו:יא

וַיִּקַּח הָמָן אֶת-הַלְבוּשׁ וְאֶת-הַסּוֹס וַיִּלְבַּשׁ אֶת-מְרֹדֶכִי וַיַּרְכִּיבֵהוּ בָרְחוֹב
הָעִיר וַיִּקְרָא לִפְנָיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הִמְלִךְ חֲפֹץ בִּיקְרוֹ:

Then took Haman the apparel and the horse, and arrayed
Mordecai, and caused him to ride through the street of the
city, and proclaimed before him: 'Thus shall it be done unto
'the man whom the king delighteth to honour

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 עבדים היינו לפרעה

"עבדים היינו לפרעה במצרים, והוי' הוציאנו ממצרים ביד חזקה". ביאורו של הארזי"ל למילים אלה מופיע בפרי עץ חיים, כפי שמצוין בהערת קה"ת.

Deuteronomy 6:21 דברים ו:כ"א

וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרֹעַ בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה:

then thou shalt say unto thy son: 'We were Pharaoh's bondmen in Egypt; and the L-RD brought us out of Egypt with a mighty hand.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

136 יאר ה' פניו אליך

"יאר הוי' פניו אליך ויחנך", מתוך ברכת כהנים. שפע הנמשך מן ה"פנים", שהרשעים אינם יכולים לקבל.

Numbers 6:25 במדבר ו:כ"ה

יָאֵר הַיְיָ אֶלֶיךָ וַיְחַנֶּךָ:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כד.

פסוקה 29

137 גאה גאה

"כי הוא רם ונישא". הרוממות היא עתיק, שממנו הקליפות אינן יכולות לקבל יניקה.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א

אֲזַיִשְׁרִי־מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַהַיְיָ אֱמָרוּ לְאֹמַר אֲשִׁירָה לַהַיְיָ כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַּיָּם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 אדון הנפלאות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

139 עושה פלא

"מי כמוך... נורא תהילות, עושה פלא". אצל ה', פלא הוא פשוט דבר שהוא עושה, וזהו גם המובן של "נישא מאוד".

Exodus 15:11 שמות ט"ו:יא

מִי־כַמֹּכָה בָּאֱלֹהִים הַיְיָ מִי כַמֹּכָה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נִזְרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פְלֵאָה:

Who is like unto Thee, O L-RD, among the mighty? Who is like unto Thee, glorious in holiness, Fearful in praises, doing wonders

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, יא.

140 הנקי עתיק יומין

"ועתיק יומין ישב". הקבלה מכנה את המדרגה הפנימית ביותר של כתר על שם מראה זה.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

141 המתנשא מימות עולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

142 בעתיקא תליא מילתא

על "מה תצעק אלי" אומר הוזהר, בצטטו את ספרא דצניעותא: "באתיקא תליא מילתא"; באותו רגע התגלה עתיקא קדישא. לכן קריעת ים סוף נבעה מעתיק.

Zohar, Beshalach 13:178-14:190 ספר הוזהר, בשלח י"ג:קע"ח-י"ד:ק"צ
Said R. Isaac: 'When the Israelites encamped by the sea they saw many hosts, many armies, many camps, above and below, all united against Israel, and in their distress they prayed unto the L-rd. The sea was stormy, its waves roared, behind them were all those hosts, all those armies of the Egyptians, and above them were all those celestial foes; and they began to cry to G-d. Then "the L-rd said unto Moses: Why criest thou unto me?" Then the Most Holy Ancient One ... appeared, and Mercy was manifested

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

143 כמ"ש בע"ח שער עתיק פ"ב

בשער עתיק, פרק ב, מסביר הארזי"ל שהאחוריים של שתי הבחינות של עתיק מחוברים וגנוזים בפנים, כך שבעתיק לא מתגלה שום אחור, וכולו נקרא פנים; זאת בניגוד לאריך אנפין, שיש בו פנים ואחור.

Sefer Etz Chaim 12:2 עץ חיים י"ב:ב

144 גיאה על גיוותניא

אונקלוס: "כי הוא על כל רמים". הטקסט מפרש זאת כרוממותו של עתיק מעל הגאים, שאינם מקבלים ממנו דבר.

Onkelos Exodus 15:1 תרגום אונקלוס על שמות ט"ו:א

בְּכֵן שָׁבַח מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת תִּשְׁבַּחְתָּא הָדָא קֳדָם יְיָ וְאָמְרוּ לְמִימָר נִשְׁבַּח וְנוֹדִי קֳדָם יְיָ אֲרִי אֲתִנָּא עַל גִּוְתִּנָּא וְגִאוּתָא דִּילָהּ הִיא סוֹסִיא וְרֹכְבָהּ רָמָא בְּיָמָא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

פסוקה 30

145 כשנמשך השפע דרך אחוריים

ההערה מפנה לתורה אור על ראה, לעניין השפע הנמשך דרך ה"אחור".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ראה ע' תתט.

146 וברוב גאונך תהרס קמייך

"וברוב גאונך תהרס קמייך". הגאון הוא עתיק, שממנו אין האויבים יכולים לקבל יניקה.

Exodus 15:7 שמות ט"ו:ז

וּבְרֹב גִּאוּנְךָ תִּהְרָס קַמֵּיךָ תִּשְׁלַח חֲרֹגָה יֹאכְלֶמוּ כָּשָׁךְ:

151 רמה ירך דייקא או בל יחזיון

|"הוי רמה ירך בל יחזיון". כאשר היד מורמת, הרשעים אינם יכולים לקבל.

Isaiah 26:11 ישעיהו כ"ו:י"א

Havayah רמה ירך בל יחזיון יחזו ויבשו קנאת'עם אף'אש צריך תאכלם:

L-RD, Thy hand was lifted up, yet they see not; They shall see with shame Thy zeal for the people; Yea, fire shall devour Thine adversaries

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

152 כי יד על כס יה

|"כי יד על כס יה", מלחמה להוי' בעמלק". ביאור הפסוק הזה מובא בהקשר ליד המורמת.

Exodus 17:16 שמות י"ז:ט"ז

ויאמר כי יד על כס יה מלחמה להוי' בעמלק מדר דר:

And he said: 'The hand upon the throne of the L-RD: the L-RD will have war with Amalek from generation to 'generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

153 במ"א כפי יד על כס יה . . בדי"ה חייב אינש

ההערה מזהה את המאמר הפותח "חייב אינש לבסומי בפוריא" עם המאמר שבתורה אור, מגילת אסתר, החל מ"95c, שבו מבואר "כי יד על כס יה".

הערת קה"ת

תו"א מג"א צה, ג ואילך.

154 חייב אינש לבסומי בפוריא

|"חייב אינש לבסומי בפוריא". המאמר בתורה אור הפותח במילים אלו מבאר את "כי יד על כס יה".

Megillah 7b:7-8 מגילה ז' ב:ז-ח'

אמר רבא: מי חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי. איפסום. קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר, בעי רחמי ואחיה. לשנה, אמר לקה: ניתי מר ונעבד סעודת פורים בהדי הדדי. אמר לקה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא.

Rava said: One is obligated to become inebriated [with wine] on Purim until he cannot tell the difference between cursed be Haman and blessed be Mordecai. Rabbah and R. Zera joined together in a Purim feast. They became inebriated, and Rabbah arose and cut R. Zera's throat. The next day he prayed on his behalf and revived him. Next year he said: Will the master come and we will have the Purim feast together. He replied: A miracle does not take place on every occasion.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

155 ויוציאנו ה"א

|"עבדים היינו לפרעה במצרים, והוי' הוציאנו ממצרים ביד חזקה". דברי ההגדה "הוי' אלקינו הוציאנו" מבוססים על פסוק זה.

Deuteronomy 6:21 דברים ו':כ"א

ואמרת לבנה עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה:

then thou shalt say unto thy son: 'We were Pharaoh's bondmen in Egypt; and the L-RD brought us out of Egypt with a

And in the greatness of Thine excellency Thou overthrowest them that rise up against Thee; Thou sendest forth Thy wrath, it consumeth them as stubble

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, ז.

147 וברוב גאונך תהרוס קמייך

בוהר על פסוק זה נאמר: כאשר החטאים גורמים לכך, הקדוש ברוך הוא מתעלה עוד ועוד, ו"ברוב גאונך" הוא מתלבש בגאון נגד אלה שנאספו נגדו.

Zohar, Beshalach 20:307-23:316 ספר הזהר, בשלח כ"ג:ש"ז-כ"ג:שט"ז

Said R. Eleazar: 'It is indeed so. As long as the voices of the Israelites are heard in the synagogues and in the houses of study they are powerful: "the voice is the voice of Jacob"; but if not, then "the hand are the hands of Esau" (Gen. 27, 22), as has been explained on another occasion.' IN THE GREATNESS OF THINE EXCELLENCY (lit. uplifting) THOU OVERTHROWEST THEM THAT RISE UP AGAINST THEE. R. Hezekiah found here the same idea as in the verse: "Why ... standest thou afar off, O

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

148 ישא ה' פניו אליך

|"ישא הוי' פניו אליך וישם לך שלום". יש לקרוא זאת כהגבהת ה"פנים" אל המדרגה שאין בה אחוריים, כדי שהשפע יגיע אליך.

Numbers 6:26 במדבר ו':כ"ו

ישא Havayah פניו אליך וישם לך שלום:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 רם ונשא כו' משפיל גאים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת אמת ויציב.

150 כה אמר רם ונשא

|"כי כה אמר רם ונשא... מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח". הרם נמצא עם הענווים.

Isaiah 57:15 ישעיהו נ"ז:ט"ו

פי כה אמר רם ונשא שכו עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת'דכא ושפל'רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To revive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נו, טו.

On Your Way (Public Domain) • The Metsudah Tanach series, Lakewood, N.J.
(CC-BY)

160 שהתורה נקרא משל הקדמוני

רש"י על "והאלקים אנה לידו" מביא את דברי דוד "כאשר יאמר משל הקדמוני", ומסביר ש"משל הקדמוני" הוא התורה, משל של הקדוש ברוך הוא, הקדמון של העולם.

Rashi on Exodus 21:16 רש"י על שמות כ"א:ט"ז

וגנב איש ומכרו. למה נאמר? לפי שנאמר כי ימצא איש גונב נפש מאחיו (דברים כ"ד), אין לי אלא איש שגנב נפש, אשה או טמטום או אנדרוגינוס שגנבו מניין? ת"ל וגנב איש ומכרו. ולפי שנא' קאן וגנב איש, אין לי אלא גונב איש, גונב אשה מניין? ת"ל גנב נפש, לכה הצרכו שניהם, מה שחסר זה גלה זה (סנהדרין שם): ונמצא בידו. שראוהו עדים שגנבו ומכרו, ונמצא כבר בידו קדם מכירה (שם): מות יומת. בנק; כל מיתה האמורה בתורה סתם חנק היא (והפסיק ...

וגנב איש ומכרו AND HE THAT STEALETH A MAN, AND SELLETH HIM, [AND HE BE PREVIOUSLY FOUND IN HIS HAND, HE SHALL SURELY BE PUT TO DEATH] — Why is this statement made (how does the particular form of words used here tell us some point of law which is not contained in another text bearing upon the same subject)? Since it is said, (Deuteronomy 24:7) "If a man be found stealing any of his brethren ... [then that thief shall die]", I might say that I ... have here only

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

161 התי נקי משל הקדמוני

"וכמאמר משל הקדמוני: מרשעים יצא רשע". החסידות מפרשת את "משל הקדמוני" כתורה.

I Samuel 24:14 שמואל א כ"ד:י"ד

כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וידי לא תהיה בה:

As saith the proverb of the ancients: Out of the wicked cometh forth wickedness; but my hand shall not be upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

[רש"י] ש"א כד, יד. וערש"י משפטים (כא, יג). ובמכות (י, ב) ד"ה והאלקים, ע"ש. [כ].

פסקה 32

162 מפיו דעת

"כי הוי יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה". הדעת שלמעלה, "הנעלמת בפה".

Proverbs 2:6 משלי ב'ו

כי"ה יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

For the L-RD giveth wisdom, Out of His mouth cometh knowledge and discernment

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ב, ו.

163 הגמרא מביאה את הפסוק "מפיו דעת ותבונה" בתשובתה לשאלה מה על

mighty hand.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה דברים ו, כא.

פסקה 31

156 משני עבריהם

"הלוחות היו כתובים משני עבריהם; מצד זה ומצד זה הם היו כתובים". האותיות החקוקות, שאפשר לקרוא משני הצדדים, מראות ששורשן כולו פנים.

Exodus 32:15 שמות ל"ב:ט"ו

ויפן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות בידו לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים:

And Moses turned, and went down from the mount, with the two tables of the testimony in his hand; tables that were written on both their sides; on the one side and on the other were they written.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

157 משם אורידך נאם ה'

"גם אם תגביה כנשר... משם אורידך, אומר הוי". הדברים נאמרו על הקליפות, שמגביהות את עצמן כדי להמשיך מהעורף.

Obadiah 1:4 עובדיה א'ד'

אם תגביה כנשר ואם יבין כוכבים שים קנה משם אורידך נאם ה'

Though thou make thy nest as high as the eagle, And though thou set it among the stars, I will bring thee down from thence, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

158 ויאבק

"ויאבק איש עמו עד עלות השחר". המאמר על הפסוק הזה מובא לעניין הכנעת הקליפה.

Genesis 32:25 בראשית ל"ב:כ"ה

וינתר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר:

And Jacob was left alone; and there wrestled a man with him until the breaking of the day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 שהתורה נקרא משל הקדמוני

רש"י: "משל הקדמוני של עולם: התורה, שהיא משל של הקדוש ברוך הוא". בהערת קה"ת מובא הדבר כמקור לשם התורה.

Rashi on I Samuel 24:14 רש"י על שמואל א כ"ד:י"ד

כאשר יאמר משל הקדמוני. משל קדמונו של עולם, התורה, שהיא משלו של הקב"ה: מרשעים יצא רשע. הקב"ה מזמן לרשע, שנופל ביד רשע כיוצא בו, והיכן אמרה תורה (שמות כא יג): והאלקים אנה לידו כדאיתא במסכת מכות (י ב):

As the ancient proverb says. The proverb of the Ancient One of the world [referring to] the Torah, which is the proverb of the Holy One, Blessed is He. From the wicked comes wickedness. The Holy One, Blessed is He, destines the wicked to fall into the hand of the wicked like himself. And where did the Torah say this, "And G-d destined it into his hand," as it is stated in Maseches Makos

בסופו.

Song of Songs 1:10 שיר השירים א:י

נאו וְחֵיִיךְ בְּתָרִים צֹאֲרֵךְ בְּחֻזָּיִם:

Thy cheeks are comely with circlets, Thy neck with beads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

169 כחוט השני שפתותיך

"כחוט השני שפתותיך". השני, שני, מקשר בין דיבור השפתיים לתולעת השני.

Song of Songs 4:3 שיר השירים ד:ג

כְּחֹט הַשָּׁנִי שִׁפְתֹתֶיךָ וּמִדְבָּרֶךָ נֶאֱוָה כְּפֶלֶח הָרִמּוֹן וְרִקְתָּךְ מִבְּעַד לְצִמְתָּךְ:

Thy lips are like a thread of scarlet, And thy mouth is comely; Thy temples are like a pomegranate split open Behind thy veil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 33

170 חרות על הלוחות

"והמכתב מכתב אלקים, חרות על הלוחות". האותיות החקוקות הן דבר אחד עם האבן, בניגוד לדין שעל הקלף.

Exodus 32:16 שמות ל"ב:טז

וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים הַמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹקִים הוּא חֲרוּת עַל-הַלָּחַת:

And the tables were the work of G-d, and the writing was the writing of G-d, graven upon the tables

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לב, טז.

פסוקה 34

171 זאת חקת התורה

"זאת חוקת התורה". "חוקת", מלשון חקיקה, מציינת את שורשה החקוק של התורה, הנמשך למטה באמצעות הפרה.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לֵאמֹר דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלָיו פָּרָה אֲדָמָה תָּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עַל:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 35

172 אורייתא וקוב"ה כולא חד

הוהר אומר שהתפילה היא השכינה, "והתורה היא הקדוש ברוך הוא", ואין בנייהן הפסק. זהו אחד המקורות שמציינת הערת קה"ת לכך שהתורה וה' אחד.

Zohar I, 24a זח"א כד, א

הערת קה"ת

ראה זח"א כד, א. זח"ב ס, סע"א. ולהעיר ג"כ מת"ז ת"ו ותכ"ב.

האדם לעשות כדי להיות חכם. הטקסט מתייחס לכך.

Niddah 70b:10 נדה ע"ב:

שְׁלֹשָׁה דְּבָרֵי דֶרֶךְ אֶרֶץ, מַה יַעֲשֶׂה אָדָם וַיִּחַכֶּם? אָמַר לָהּ: יִרְבֶּה בִּישִׁיבָה, וַיִּמְעַט בְּסִחּוּרָה. אָמְרוּ: הִרְבֶּה עָשׂוּ כֵן, וְלֹא הוֹעִיל לָהֶם! אֲלֹא יִבְקָשׁוּ רַחֲמִים מִמִּי שֶׁהִחֲכֵמָה שָׁלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתִבְוֵנָה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

164 כי כל ביתה לבוש שנים

"לא תירא לביתה משלג, כי כל ביתה לבוש שנים". השני הוא כוח הדין של תולעת השני.

Proverbs 31:21 משלי ל"א:כ"א

לֹא־תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלֵג כִּי כָל־בֵּיתָהּ לִבְשׁ שָׁנִים:

She is not afraid of the snow for her household; For all her household are clothed with scarlet

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 כי כל ביתה לבוש שנים

הוזהר על ויחי דורש את הפסוק הזה: הוא מפרש את "שנים" כלבוש של דין קשה, וגם כ"זוגות" של מצוות, כגון ציצית ותפילין, מזוהה ונר חנוכה.

Zohar, Vayechi 60:597-607 ספר הוזהר, ויחי ס':תקצ"ז-תר"ץ

As R. Judah and R. Isaac were once travelling together, the former said: 'Let us turn into this field, as it is more level.' They did so, and as they went along R. Judah said: 'It is written: "She is not afraid of the snow for her household, for all her household are clothed in scarlet." This verse has been expounded by our colleague, R. Hizkiah, who said that sinners are punished in Gehinnom twelve months, half with fire and half with snow

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

166 ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת

"ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת" — נאמר על האמורי. המאמר על הפסוק הזה מובא כמקור לניתוק יניקת הקליפות מלמעלה.

Amos 2:9 עמוס ב':ט

וְאֶנֶכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כְּגִבֵּה אֲרָזִים גָּבְהוּ וְחֹסֶן הוּא כְּאֹלִנִים וְאֲשִׁמִּיד פְּרִיו מִמַּעַל וְשָׂרְשָׁיו מִתַּחַת:

Yet destroyed I the Amorite before them, Whose height was like the height of the cedars, And he was strong as the oaks; Yet I destroyed his fruit from above, And his roots from beneath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

167 סדי"ה נאו ו לחייך בתורים

בסוף המאמר ההוא, "לחייך נאו בתורים" הן התורה שבכתב והתורה שבעל פה, ו"צווארך בחרוים" הוא הקול הממשיך מלמעלה למטה וחודר אל ה"אבנים היקרות" — האותיות המתלבשות בגשמיות — כך שהחוט עובר לאורך כל סדר השתלשלות העולמות.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש יג, ג.

168 נאו לחייך בתורים

"נאו לחייך בתורים, צווארך בחרוים". המאמר על הפסוק הזה מובא

180 בת"ז כתר עילאה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ת"ע (קלה, ב).

181 בתיקוני זוהר נאמר שהכתר העליון, אף שהוא אור צח, שחור הוא לפני עילת העילות. אפילו כתר הוא חושך ביחס לאור אין סוף.

Tikkunei Zohar 135b:1 תיקוני זוהר קל"ה ב:א

דאינון י"א, על כל ספירה וספירה, ואינון י"א מן (דברים ו ד) הנה
א להינו הנה א קד, בא אתקרי א"ל עליון, כי יהוה, וכן בא אתקרי
אלהינו אחייה אלקיים אדניי והא אוקמוה. ועוד קתר עלא אף על גב
דאיהו אור קדמון אור צח ואור מצוחצח, איהו אוכס קדם עלת העלות,
וכל תליין תליין מניה אתמר בהון (שיר ה יא) קווצותיו תלמלים
שחורות קעורב, לית נהורא קיימא קמי נהוריה, דכלהו נהורין
אתחשכאן קמיה.

Tikkunei Zohar – Vocalized (Public Domain)

182 דלית מחשבה תפיסא ביי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
שם בהקדמה (פתח אלי).

183 דלית מחשבה תפיסא ביה כלל

תפילתו של אליהו (פתח אליהו) בתחילת תיקוני זוהר: "לית מחשבה
תפיסא בך כללי". אור אין סוף שלמעלה מכתר.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תיקוני זוהר י"ז א:י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה
תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר
ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין.
ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון
ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין
עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסקה 36

184 אורייתא מחכמה נפקת

"התורה נמשכת מחכמה עילאה. כשהיא מלוכשת בחכמה ובכינה, היא
התורה שבכתב."

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר זוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט
According to R. Judah, "father" represents Wisdom
(Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R.
Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing,
for we have been taught that the Torah emanated from the
Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated
from Understanding, for it says: "to perceive the words of
"understanding" and "forsake not the Torah of thy mother
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 38

185 והחכמה מאין תמצא

"אבל החכמה, מאין תימצא?" נקרא: "החכמה נמצאת מאין" — ביחס

173 אורייתא וקב"ה כולא חד

בוהר, פרשת בשלח: "למדנו שהקדוש ברוך הוא נקרא תורה... והתורה
אינה אלא הקדוש ברוך הוא". הערת קה"ת מצטטת זאת כמקור לכך
שהתורה וה' אחד.

Zohar, Beshalach 25:339-26:348 ספר זוהר, בשלח כ"ה:של"ט-
כ"ו:שמ"ח

174 בריש הורמנתא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה

פתיחת זוהר על בראשית: "בריש הורמנותא דמלכא, גליף גליפו בטהירו
עילאה". אדמו"ר הזקן מפרש את החקיקה ככתר, שנאצל מאור אין סוף.

Zohar, Bereshit 1:1-2:7 ספר זוהר, בראשית א':א-ב':ז

175 ופתחת עליו פתוחי

"ופתחת עליו פתוחי חותם, קודש להוי" — על ציץ הזהב של הכהן הגדול.
תרגום אונקלוס מראה ש"גליף" פירושו חקיקה.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

ועשית ציץ זהב וטהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה'
And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon
.it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כח, לו.

176 ותגלוף

אונקלוס מתרגם את "ופתחת" במילה "ותגלוף", משורש המילה "גליף"
שבזוהר. מכאן ש"גליף" בזוהר פירושו חקיקה.

Onkelos Exodus 28:36 תרגום אונקלוס על שמות כ"ח:ל"ו

ותעבד ציצא דזהב דכי ותגלוף עלוהי כתב מפרש קדש ליי:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

177 בדיה כי כארץ תוציא צמחה

הדרוש הזה, על "כי כארץ תוציא צמחה", עוסק בשכר הרוחני הטמון בכל
מצווה, המתגלה בראש השנה וביום הכיפורים, ושואל מדוע בעשרת ימי
תשובה אומרים "המלך הקדוש".

הערת קה"ת

לקמן פ' נצבים ג, ב.

178 כי כארץ תוציא צמחה

"כי כאשר הארץ תוציא צמחה... כן ה' אלקים יצמיח צדקה ותהילה".
המאמר על פסוק זה מסביר את הביטוי "המלך הקדוש".

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:י"א

כי כארץ תוציא צמחה ויבנה ורועיה תצמיח כן אדני ה' יצמיח צדקה
ותהלה נגד כל הגוים:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the gar-
den causeth the things that are sown in it to spring forth; So
the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth
.before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 והענין הוא כמו עד"מ

ההערה מפנה למאמר משנת 5689, העוסק במשל של אותיות החקוקות
באבן יקרה.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרפ"ט ע' 254.

הערת קה"ת
ירושלמי שקלים ו, א. דב"ר ג, יב. מדרש תלים צ, יב. ובכ"מ. וראה לקמן
שה"ש ד, ב.

פסוק 39

191 בד"ה שחורה אני ונאווה

המאמר פותח בדברי חז"ל שהתורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה,
ומביא לכך מקורות משיר השירים רבה ומהזוהר בנשא; הוא מחיל זאת גם
על העולם הבא, שנבא באות יו"ד.

הערת קה"ת
לקרית שה"ש ד, ב.

192 שחורה אני ונאווה

"שחורה אני ונאווה, בנות ירושלים". המאמר על פסוק זה מסביר את האש
השחורה שעל גבי האש הלבנה.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א:ה

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנְאוּוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶהְיֶה קֹדֶר כִּירְעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the'
tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

193 ראשו כתם פז

"ראשו כתם פז". המדרש על פסוק זה מביא את דברי ריש לקיש.

Song of Songs 5:11 שיר השירים ה:יא

רִאשׁוֹ כְּתָם פִּז קְוֻצוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחֹרוֹת כְּעֹרֶב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And
black as a raven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

194 תורה שנתן הקב"ה היתה עורה של אש לבנה וכתובה באש שחורה

ריש לקיש: "התורה שנתן הקדוש ברוך הוא, קלפיה של אש לבנה ונכתבה
באש שחורה; היא אש וחצובה מאש". הטקסט מפרש את האש השחורה
כאותיות, ואת האש הלבנה כאור שהן מסתירות.

Shir HaShirim Rabbah 5:16 שיר השירים רבה ה:טז

... וְהַמְתִּיק לָהֶם אֶת הַדְּבוּר, הִדָּא הוּא דְּכְתִיב (תהלים כט, ד): קוֹל ה'
 בִּפְנֵי קוֹל ה' בְּהָדָר, אָמַר רַבִּי חֲמַא בַּר רַבִּי חֲנִינָא, קוֹל ה' בִּפְנֵי לְבַחֲוִירִים,
 קוֹל ה' בְּהָדָר לְתַשְׁשִׁין. תְּנִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי תוֹרָה שֶׁנֶּתַן הַקָּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הַחַיִּיךָ לָהֶם נִפְשׁוֹתֵיהֶן, הִדָּא הוּא דְּכְתִיב (תהלים
 יט, ח): תוֹרַת ה' תַּמִּימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. דְּבַר אַחֵר, חֲכוּ מִמֶּתִיקִים, לְמֶלֶךְ
 שְׂדֵדִיר כְּנֻגָּד בְּנוֹ, וְנִתְיָרָא וְנִשְׁמָטָה נִפְשׁוֹ מִמֶּנּוּ, כִּיּוֹן שְׂרָאָה הַמֶּלֶךְ כֹּךְ
 שְׁנִשְׁמָטָה נִפְשׁוֹ, הִתְחִיל מִגִּפְףָּהּ וּמִנִּשְׁקָהּ אוֹתוֹ ...

His palate is sweet and all of him is delightful. This is my "
beloved, and this is my companion, daughters of
Jerusalem" (Song of Songs 5:16). "His palate is sweet" – it is
written: "For so said the L-rd to the house of Israel: Seek Me
and live" (Amos 5:4). Is there a palate that is greater and
sweeter than that? It is written: "As I live – the utterance of
the L-rd G-d – I do not desire the death of the wicked, [but
... that the wicked repent from

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

לעתיק, חכמה היא בריאה, יש מאין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

186 תרין רעין דלא מתפרשין

הזוהר מכנה את המדרגה העליונה שבה עדן והנהר "אינם נפרדים לעולם"
בשם רעים, כלומר ידידים. בהערת קה"ת מצוין שזהו המקור לכך שחכמה
ובינה נקראות "שני רעים שאינם נפרדים לעולם".

Zohar III, 4a זח"ג ד, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג ד, א.

187 ע"פ אמר עם הספר

המאמר שם מסביר את "אמר עם הספר": עבודת האדם היא לברר טוב מרע,
והיא נעשית באמצעות חכמה — כוח מה, כוח הביטול; ואילו "מלך" הוא
בחינת העולמות, של הסתר וריבוי צמצומים.

הערת קה"ת

תו"א צו, ב.

188 אמר עם הספר

"אמר בספר". המאמר על פסוק זה מובא כמקור לכך שבינה נקראת ספר.

Esther 9:25 אסתר ט:כ"ה

וּבִבְרָאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עַם־הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֲשַׁבְתּוֹ הִרְעָה אֲשֶׁר־הָשִׁב עַל־
הַיְּהוּדִים עַל־רָאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו עַל־הָעֵץ:

but when ashe came before the king, he commanded by let-
ters that his wicked device, which he had devised against the
Jews, should return upon his own head; and that he and his
sons should be hanged on the gallows

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

189 בזח"ב ויקהל ד"ר ע"א

שם אומר אדמו"ר הזקן שתורה שבכתב היא בבחינת בינה, שהזוהר בויקהל
מכנה "ספר תורה", ואילו תורה שבעל פה היא חכמה, שבה הטעמים
חשובים יותר מן האותיות. באותו קטע מובא מראה המקום בזוהר כ"ו 210
(רי"ש), ואילו כאן נדפס ד"ר (200).

הערת קה"ת

ראה לקמן סוכות פ, א.

190 באש שחורה ע"ג אש לבנה

ריש לקיש: התורה שניתנה למשה — קלפיה היו מאש לבנה והיא נכתבה
באש שחורה. אדמו"ר הזקן מפרש שהאש השחורה היא האותיות המסתירות
את האש הלבנה, אור אין סוף.

Devarim Rabbah 3:12 דברים רבה ג:י"ב

Song of Songs 4:2 שיר השירים ד:ב

שִׁנָּה קַעֲדָר הַקְּצוּבוֹת שְׁעָלוּ מִן־הַרְחָצָה שְׁכָלָם מִתְאַיְמוֹת וְשִׁכְלָה אֵין
בָּהֶם:

Thy teeth are like a flock of ewes all shaped alike, Which are
come up from the washing; Whereof all are paired, and
none faileth among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

195 מימינו אש דת

"מימינו אש דת למו". המדרש מביא פסוק זה בקשר לתורה של אש.

Deuteronomy 33:2 דברים ל"ג:ב

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בְּאֶרֶץ מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאָרָן וְאֶתָּה מְרַכֶּבֶת קֹדֶשׁ מִיָּמִינוּ אֵשׁ דֶּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

196 באש שחורה ע"ג אש לבנה

האידרא שבפרשת נשא, על שני הזקנים, העליון והתחתון: "וכך, כאשר ניתנה התורה לישראל, היא ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה".

Zohar, Idra Rabba 11:100-112 ספר הזוהר, האדרא רבא י"א:ק"ב

פסוקה 40

197 על הזיית מי הטהרה, המטהרים את הטמא ומטמאים את הטהור, לדעת רבי עקיבא, אומרת הגמרא: "זהו שאמר שלמה: אמרתי, אחכים, והיא רחוקה ממני".

Yoma 14a:8 יומא י"ד א:ח'

ורבי עקיבא? הֲיִינוּ דְקָאֻמַר שְׁלֹמֹה "אֲמַרְתִּי אֶחְכְּמָה וְהָיָא רְחוּקָה מִמְּנִי". וְרַבְנָן? הָיָא לְמִזְהָר וְלְמִזְיוֹן עָלֵיו — טְהוֹר, וְנוֹגֵעַ בָּהּ — טָמֵא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

198 על דיני מי שמוזה את מי הטהרה אומרת הגמרא שוב: "זהו שאמר שלמה: אמרתי, אחכים, והיא רחוקה ממני".

Niddah 9a:19 נדה ט' א:י"ט

וְהֲיִינוּ דְקָאֻמַר שְׁלֹמֹה: "אֲמַרְתִּי אֶחְכְּמָה וְהָיָא רְחוּקָה מִמְּנִי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

199 אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני

"את כל זה בחנתי בחכמה; אמרתי: אחכים, והיא רחוקה ממני". חז"ל מיישמים זאת על פרה אדומה.

Ecclesiastes 7:23 קהלת ז':כ"ג

כְּלִיזָה נִסִּיתִי בְּחִכְמָה אֲמַרְתִּי אֶחְכְּמָה וְהָיָא רְחוּקָה מִמְּנִי:

All this have I tried by wisdom; I said: 'I will get wisdom'; but it was far from me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

200 אחכמה והיא רחוקה ממני

בוהר בפרשת פינחס נאמר: שלמה ביקש לשאול בחכמה העליונה, שלמעלה ממדרגתו, ואמר: "אמרתי: אחכים, והיא רחוקה ממני", אף ש"הוי נתן חכמה לשלמה" — והכוונה הייתה לחכמה התחתונה.

Zohar, Pinchas 32:178-35:188 ספר הזוהר, פנחס ל"ב:קע"ח-ל"ה:קפ"ח

201 אחכמה והיא רחוקה ממני

רבי יצחק פותח את "זאת חוקת התורה" בפסוק זה: שלמה אמר: "את כל אלה הבנתי, אך את פרשת פרה אדומה חקרתי ובדקתי: אמרתי, אחכים, והיא רחוקה ממני".

Bamidbar Rabbah 19:3 במדבר רבה י"ט:ג'

202 גליף גליפו בטהירו עילאה

"חקק חקיקה בוהר העליון: שורש התורה, הנמשך למטה דרך הפרה אל התורה שבכתב.

Zohar, Bereshit 1:1-2:7 ספר הזוהר, בראשית א':א-ב':ז'

203 ועיין מענין אחכמה . . בזח"ג פינחס דרכ"ג סע"א

אור התורה מבאר את דברי הזוהר: חכמתו של שלמה הייתה החכמה התחתונה, ועל החכמה העליונה דאצילות אמר: "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" — שכן ביקש לעלות מלמטה למעלה.

הערת קה"ת

"שחכמת שלמה היא חכמה תתאה אבל חכמה עילאה דאצילות על זה אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" — אוה"ת נ"ך כרך ב ע' אקכח. "מה כתיב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני והא כתיב והי נתן חכמה לשלמה ובעא לסלקא מתתא לעילא דאתרחיקת מיניה כו" — אוה"ת נ"ך כרך א ע' ס.

204 ובקה"ר ע"פ זה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פ"ר ז'.

פסוקה 41

205 ברבות ר"פ חקת

בהערה נאמר שהטקסט מכאן ועד סוף המאמר "ולא אבה" מובא באור התורה על חוקת.

הערת קה"ת

יט, ג. מכאן עד תי' "סד"ה ולא אבה" מובא באוה"ת חקת ע' תשעה-ו.

206 מי יתן טהור מטמא

בוהר בפרשת פקודי, כפי שמובא בהערת קה"ת: פרה אדומה תמימה באה להכניע את כל צדדי הטומאה, ועל הפסוק "מי יתן טהור מטמא" נאמר: זו טהורה, היוצאת מן הטמא.

Zohar, Pekudei 36:315-37:325 ספר הזוהר, פקודי ל"ו:שט"ו-ל"ז:שכ"ה
It is written: "Who can bring a clean thing out of an unclean? Not one" (Job. 14, 4). The heifer is such a thing; for first it was an unclean thing, i.e. a symbol of the evil power that was to be destroyed. but after judgement had been executed on her, after she had passed through the fire and was burned to ashes, she was transformed into a purifying agency.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 43

213 חכמת זה סדר קדשים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שבת לא, סע"א. [כ].

214 חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות

ריש לקיש דורש את ישעיהו לג, ו על ששת סדרי המשנה: "חכמה — זה סדר קדשים, ודעת — זה סדר טהרות". אדמו"ר הזקן מסביר מדוע כל אחד מהם מתאים לכך.

Shabbat 31a:10 שבת ל"א א"י

אמר ריש לקיש: מאי דכתיב 'והיה אמונת עתיד חסן ושוועות חכמת ודעת וגו'." "אמונת" — זה סדר זרעים. "עתיד" — זה סדר מועד. "חסון" — זה סדר נשים. "שוועות" — זה סדר נזיקין. "חכמת" — זה סדר קדשים. "ודעת" — זה סדר טהרות. ואפילו הכי, "יראת ה' היא אוצרו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

215 ועמ"ש מזה בביאור ע"פ . דפ' ציצית

הביאור שבשלח דן במוח הסתום ששורשו ברדל"א, למעלה ממניין הספירות, ומבאר מדוע דעת משלימה את המניין כאשר כתר אינו נמנה: משום שדעת היא הפנימיות. הביאור שבבמדבר עוסק ב"מי יתן והיה לבבם זה להם".

הערת קה"ת

לעיל פ' שלח נ, א ואילך. באוה"ת מביא במקום זה: "כמ"ש ע"פ והי אמונת עתך כח חכמה ודעת". בביאור בשעה שהקדימו: לעיל פ' במדבר טו, א.

216 אני ה' אלקיכם

"אני הו'י אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" — חתימת פרשת ציצית. ההסבר על מילים אלו מובא בהקשר של דעת וכתר.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים אני ה' אלקיכם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 44

217 מי יתן טהור מטמא לא אחד

"מי יתן טהור מטמא, לא אחד" נקרא כך: "הלא אחד הוא?" — כתר, היחיד.

Job 14:4 איוב י"ד:ד'

מי יתן טהור מטמא לא אחד:

.Who can bring a clean thing out of an unclean? not one

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

218 בשעה שהקדימו ישראל נעשה

"בשעה שהקדימו ישראל נעשה" נעשה, באו שש מאות אלף מלאכי השרת. מובא ההסבר על מאמר זה.

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א:ז-ח'

דרש רבי סימא: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני

207 "מי יתן טהור מטמא? לא אחד". המדרש מפרש את המילים "לא אחד" כ"הלא הוא האחד?"

Job 14:4 איוב י"ד:ד'

מי יתן טהור מטמא לא אחד:

.Who can bring a clean thing out of an unclean? not one

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

208 מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם

המדרש פותח את פרשת חוקת בפסוק מאיוב יד, ד: "כגון אברהם מתרח, חזקיהו מאחז... העולם הבא מן העולם הזה. מי עשה כן, מי ציווה כן, מי גזר כן? הלא הוא יחידו של עולם?"

Bamidbar Rabbah 19:1 במדבר רבה י"ט:א'

209 פקודי דרל"ו סע"א

אור התורה מצטט את הוזהר בפרשת פקודי ואת פירוש המקדש מלך, שלפיו נוגה, לאחר שנשרפה וניתנו בה מים, מתבררת — "טהור מטמא"; והוא מבאר זאת באמצעות מאמר תורה אור על "ויאבק איש".

הערת קה"ת

"כנוונא דא פרה אדומה תמימה כו' בגין לאכפייא כל סטרי מסאבא דלא ישלטון כו' מי יתן טהור מטמא כו' רוא דא הכי הוא דדא איהו טהור דנפק מטמא, ופי' במק"מ שהיא ק"נ שאחר שנשרפת ונותנים עליהם מים היא מתבררת והיא טהור דנפיק מטמא" — אוה"ת נ"ך-א ע' תרנו ע"ש שמבאר זה ע"פ מ"ש בתו"א בד"ה ויאבק איש.

210 ובת"י תי' כי דמ"ב ע"א

אור התורה דן בהרחבה בקטע מתיקוני הוזהר על הפרה האדומה, שעליה נאמר: "מי יתן טהור מטמא".

הערת קה"ת

"בענין פרה אדומה שעלי' נאמר מי יתן טהור מטמא כו'" — אוה"ת נ"ך-א ע' תרנה ע"ש בארוכה.

211 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה, מאין תמצא?" המים החיים הם חכמה, הנמצאת מן האין — כתר.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 42

212 ולקח מעץ החיים וחי לעולם

"ועתה, פן ישלח ידו וייקח גם מעץ החיים, ויאכל ויחיה לעולם". עץ החיים הוא כתר, שלמעלה מטוב ורע.

Genesis 3:22 בראשית ג:כ"ב

ויאמר ה' אלקים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם:

And the L-RD G-d said: 'Behold, the man is become as one of us, to know good and evil; and now, lest he put forth his hand, and take also of the tree of life, and eat, and live for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ג, כב.

He should have it turned into good in the presence of three.
He should assemble three men and say to them, "I have
... ; "seen a good dream

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות נה, ב.

223 ויהפוך כוי את הקללה לברכה

"ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם, ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה
לברכה". אחד משלושת פסוקי ההיפוך.

Deuteronomy 23:6 דברים כ"ג:ו'

ולא־אָבָה ה' אֱלֹקֶיךָ לְשָׁמֹעַ אֶל־בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֶת־הַקְלָלָה
לְבִרְכָּה כִּי אָהַבְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ:

Nevertheless the L-RD thy G-d would not hearken unto
Balaam; but the L-RD thy G-d turned the curse into a bless-
ing unto thee, because the L-RD thy G-d loved thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

224 מי יתן טהור

בוהר בפרשת וירא, כפי שמובא בהערת קה"ת: "מי יתן טהור מטמא...
טהור הוא אברהם, שיצא מתרח", כפי שנאמר במדרש על חוקת.

Zohar, Vayera 6:105-7:140 ספר הוהר, וירא ו':ק"ה-ו':ק"מ

He observed so strictly the laws regarding clean and un-
clean that no man in a state of ritual impurity was allowed to
serve in his house until he had duly cleansed himself by
bathing before nightfall or by abstention for seven days, ac-
cording to the degree of his defilement. And as Abraham
prepared the means of purification for men in such a state,
so did Sarah for women. The reason why Abraham did this
was because he was himself pure and is designated "pure"
... (as it is written, "Who can

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

225 מי יתן טהור

בוהר בפרשת יתרו, על "מתוך הסנה": הסנה היה בתוך אותה קדושה ודבק
בה, "וזהו סוד מי יתן טהור מטמא".

Zohar, Yitro 1:50-3:59 ספר הוהר, יתרו א':נ"ג-ג':ט"ט

a mystery which is expressed in the words: "a clean thing
out of an unclean" (Job 14, 4). The brain is contained in a
shell, a shell which will not be broken until that time when
the dead shall rise again. Then will the shell be broken and
the light shine out into the world from the brain, without any
covering on it. Blessed are the righteous in this world and in
'the world to come

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

226 מי יתן טהור

בוהר בפרשת תזריע, על "ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור": אדם
נקרא טהור רק כשהוא יוצא מצד הטומאה, כמו שכתוב: "מי יתן טהור
מטמא".

Zohar, Tazria 23:115-24:123 ספר הוהר, תזריע כ"ג:קט"ו-כ"ד:קכ"ג

Because the lower judgements are attached to the hair of
this one,¹According to the anthropomorphic symbolism of
the Sifra di-Zeniutha. he is called "Stern Judgement", but
when the hair is removed he becomes mitigated and the

כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע". וכיון שחטאו ישראל,
קדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום, שנאמר: "ויתנצלו בני
ישראל את עינים מהר חורב". אמר רבי חמא ברבי חנינא: בחורב טענו,
בחורב פרקו. בחורב טענו — כדאמרן, בחורב פרקו — דכתיב:
"ויתנצלו בני ישראל וגו'". אמר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

219 מי יתן והיה לבכם

"מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי". ההסבר על "נעשה" דן בביטוי
"מי יתן".

Deuteronomy 5:26 דברים ה':כ"ו

מִי־יִתֵּן וְהָיָה לְבָבְכֶם זֶה לָהֶם לִירְאָה אֹתִי וּלְשָׁמֹר אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי כָּל־
הַיָּמִים לְמַעַן יִיטֹב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעֹלָם:

Oh that they had such a heart as this always, to fear Me, and
keep all My commandments, that it might be well with them,
!and with their children for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

220 אם נטמא זה במה תהא טהרתו לא השיבו באותו שעה נתכרכמו

פניו של משה כיון שהגיע לפי פרה אדומה

בכל דבר אמר ה' למשה מה טומאתו ומה טהרתו, אבל כשהגיע ל"אמור אל
הכהנים" שאל משה: "אם זה ייטמא, במה תהיה טהרתו?" הוא לא השיב לו,
ופניו של משה החווירו, עד שהגיעו לפרשת פרה אדומה.

Bamidbar Rabbah 19:4 במדבר רבה י"ט:ד'

פסקה 45

221 מי יתן טהור מטמא

"מי יתן טהור מטמא?" הפרה האדומה, שמקורה בכתר, עושה את מה
שחכמה אינה יכולה לעשות.

Job 14:4 איוב י"ד:ד'

מִי־יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד:

.Who can bring a clean thing out of an unclean? not one

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 46

222 מענין שלוש הפוכות

בין הפסוקים שהתלמוד מורה לומר למי שחלם חלום מטריד יש "שלושה
היפוכים" — פסוקים שבהם הרע נהפך לטוב, ובהם "וה' אלקיך הפך לך את
הקללה לברכה".

Berakhot 55b:7-8 ברכות נ"ה ב:ז-ח'

... "טבא הוא וטבא ליהוי, רחמנא לשנייה לטב. שבע זימנין לגזרו עלך
מן שמאי דלהוי טבא, ויהוי טבא". ולימרו שלש הפוכות, ושלש
פדויות, ושלש שלומות. שלש הפוכות — "הפכת מספדי למחול לי
פתחת שקי ותאזניי שמחה", "אז תשמח בתולה במחול ובחרים וזקנים
יחדו והפכתי אכלם לששון וגו'", "ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם
ויהפך וגו'".

Rab Huna b. Ammi stated that R. Pedat said in the name of
R. Johanan : He who sees a dream and his soul is depressed
should go and have it interpreted in the presence of three.
He should have it interpreted ! But Rab Hisda has said : An
uninterpreted dream is like an unread letter ! Nay, but say :

232 בזה"א וירא ק"ב ב'

אור התורה מצטט את הזוהר בורא: "טהור" הוא אברהם, שיצא מתרח, כפי שמוכח במדרש על חוקת.

הערת קה"ת

"מי יתן טהור כו' טהור דא אברהם דנפק מתרח. דהיינו טהור מטמא כמ"ש ברבות פ' חקת" — אוה"ת נ"ך-א ע' תרנו.

233 ח"ב יתרו ט"ט ב'

אור התורה מצטט את הזוהר ביהור על הסנה שנדבק בקדושה: "סוד מי יתן טהור מטמא".

הערת קה"ת

"ע"פ מתוך הסנה, הסנה ודאי הוה בגו ההוא קדושה ואתדבק ב' כו' ורוא דא מי יתן טהור מטמא" — אוה"ת נ"ך-א ע' תרנו. וראה גם סה"מ תרל"ד ע' רסט.

234 ח"ג תזריע מ"ח ב'

אור התורה מצטט את הזוהר בתזריע: אדם נקרא טהור רק כשהוא יוצא מצד הטומאה, ככתוב "מי יתן טהור מטמא".

הערת קה"ת

"ע"פ ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא, דלא טהור אלא כד נפיק מסטרא דמסאבא כו' דכתב מי יתן טהור מטמא" — אוה"ת נ"ך-א ע' תרנח. וראה שם ע' תרנו.

235 זאת חקת התורה ויקחו אליך פרה

"זאת חוקת התורה... ויקחו אליך פרה אדומה תמימה". הקטעים מן המדרש המנויים כאן דורשים את המילים האלה.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב'

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל־בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אינך מום אשר לא־עלה עליה על:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

236 רבות (ס"פ בא פייט קלי"ה ד')

ההערה אומרת שנוסח המדרש מועתק באור התורה על חוקת.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת פ' חקת ע' תשעג.

237 רבות תצוה . . פ' אמור ספ"ל . . נשא פיי"ג

ההערה אומרת שמובאות המדרש האלה מועתקות באור התורה, החל מעמוד 774 ואילך.

הערת קה"ת

נעתקו באוה"ת ע' תשעד ואילך.

238 ביום השני הקריב נתנאל

"ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר". המדרש על פסוק זה מובא כאן.

Numbers 7:18 במדבר ז':י"ח

ביום השני הקריב נתנאל בן־צוער נשיא יששכר:

On the second day Nethanel the son of Zuar, prince of Issachar, did offer

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

lower judgements are not held in readiness. Therefore he is called clean, as having emerged from the side of uncleanness, and here too it is written: "And if the hair of ish be fallen off his head, he is bald, he is clean

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

227 בת"א פ' וישלח סד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה

שם מבואר שהעלאת מ"ן דתיקון ידועה מן הקורבנות שבתורה, אך את ההעלאת לתוהו ידע רק יעקב, ששלח גם גמלים, הטמאים בקורבנות דתיקון: בקורבנות דתוהו מתקיים "מי יתן טהור מטמא", כי שם חשיכה ואורה שווים.

הערת קה"ת

תו"א כו, א וז"ל "והנה העלאת מ"ן של התיקון גלוי וידוע לנו ע"פ התורה פרים בני בקר שנים כו', משא"כ העלאת מ"ן לעולם התוהו כו' ולכן הקריב גם גמלים שהם טמאים בקרבנות דתיקון, אך בקרבנות דתוהו כתיב מי יתן טהור מטמא כו' ששם כחשיכה כאורה כו' קטן וגדול שם הוא כו' השוה ומושה כו' עכ"ל" — אוה"ת נ"ך-א ע' תרנה.

228 ויקח מן הבא בידו מנחה

"ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו". המאמר על פסוק זה מסביר את הקרבתו של יעקב לתוהו, שבה הטמא נעשה טהור.

Genesis 32:14 בראשית ל"ב:י"ד

וַיֵּלֶן שָׁם בְּלֵילָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְיָדוֹ מִנְחָה לְעֵשָׂו אָחִיו:

And he lodged there that night; and took of that which he had with him a present for Esau his brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

229 ובד"ה וישלח יעקב

שם העלה יעקב מ"ן אל האור המקיף של תוהו, בדרגת אין סוף, שאין בה צמצומים ומידות מדויקות, ולכן אפשר להעלות גם את הטמא, כדברי חז"ל: "חזיר עתיד להיטהר"; אולם לאחר שניתנה תורה דתיקון, אי אפשר להעלות כעת את מה שהיא אוסרת.

הערת קה"ת

תו"א כה, א וז"ל "אבל יעקב העלה מ"ן לבחי' המקיף דתוהו שהוא אור גדול בבחי' א"ס כו' לכן אין שם הצמצומים והדקדוקים, כי א"ס ב"ה הוא כל יכול לסבול הכל אף טמאין כו' וכמארז"ל עתיד חזיר ליטהר עכ"ל" — אוה"ת נ"ך-א ע' תרנה.

230 עיין במא"א אות ח' סעיף ו'

נאמר שם, כפי שמצוטט בהערה: "החזיר נקרא קליפת נוגה, ולכן, כאשר יומתק, ישוב לעתיד לבוא ויהיה קדושה".

הערת קה"ת

"חזיר נק' קליפת נוגה ולכן במיתוקה עתידה לחזור ותהי' קדושה ושם זה בחי' חכמה דקליפה". וע"פ התו"א וישלח כה, ב מובן מה שמציין כאן להמא"א. ומה שמציין בתו"א למארז"ל עתיד חזיר ליטהר. ובאוה"ת נ"ך-א ע' תרנו מציין "אמנם במא"א אות ח' סעיף ואו פ' עתיד חזיר ליטהר קאי על ק"נ, ובמדרש תלים ס"י קמ"ו ע"פ ה' מתיר אסורים יש שני דיעות אם האסורים יהיו נעשים היתר לע"ל ש"א חס ושלום כו', ויש להעיר מזה לענין פרה אדומה שנוכר ברבות ר"פ חקת מי יתן טהור מטמא, לפי ששם הוא ג"כ בחי' ומראה לו פנים והיינו ענין מים חיים דוקא". וראה גם אוה"ת ויקרא-א ע' רלט.

231 וע' עוד מענין מי יתן טהור

ההערה מפנה למאמר משנת תקצ"ד על "מי יתן טהור מטמא".

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרל"ד ע' רסט.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pardes Rimonim (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Targum Jonathan on Genesis (Public Domain); The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); On Your Way (Public Domain); The Metsudah Tanach series, Lakewood, N.J (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם. בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנינא ולא מסחר. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/chukas/2/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/chukas/2/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק